

PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS JAUNIMO PROBLEMATIKOS TYRIMAS

2012 m. kovo mėn.

VILNIUS

Tyrimą Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu atliko Jungtinė grupė, kurią sudaro UAB „Spinter tyrimai“, UAB „Spinter“, Nacionalinė jaunimo reikalų koordinatorių asociacija ir VšĮ „Visuomenės iniciatyvų centras“.

Tyrimas atliktas vykdant Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įgyvendinamą projektą „Integruotos jaunimo politikos plėtra“, projekto Nr. VP1-4.1-VRM-07-V-01-002. Projektas finansuojamas Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos Valstybės biudžeto lėšomis.

Atsakomybės apribojimas. Autoriai prisiima visą atsakomybę už šios ataskaitos turinį. Ataskaitoje pateiktos nuomonės, išvados ir rekomendacijos nebūtinai sutampa su Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pozicija.

Turinys

1. ĮVADAS	4
2. TYRIMO METODIKA	5
2.1. Tyrimo atlikimo metodai	5
2.2. Tyrimo populiacijos aprėptis	5
2.3. Tyrimo atranka	5
2.4. Tyrimo imtis ir tiriamieji	6
2.5. Duomenų analizė	6
2.6. Sąvokos.....	6
3. JAUNIMO PROBLEMATIKOS TYRIMO PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖJE DUOMENŲ ANALIZĖ	8
3.1. Demografinės tiriamųjų charakteristikos	8
3.2. Mokykla.....	9
3.3. Studijos	15
3.4. Darbas	20
3.5. Laisvalaikis	35
3.6. Draugai	40
3.7. Kaimynystė.....	43
3.8. Gyvenimo sąlygos	46
3.9. Dalyvavimas	49
3.9.1. Politinis-pilietinis dalyvavimas ir politinės nuostatos.....	49
3.9.2. Pilietinis-visuomeninis dalyvavimas.....	51
3.10. Žalingi įpročiai.....	60
3.11. Mityba ir poilsis	66
3.12. Psichologinė savijauta	72
3.13. Lytinė elgsena ir šeimos planavimas.....	77
3.14. Jaunimo organizacijų žinomumas	81
4. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBEI	82

1. ĮVADAS

Jaunimo problematikos tyrimą Plungės rajono savivaldybėje 2011 m. gruodžio 5–2012 m. sausio 27 d. atliko UAB „Spinter tyrimai“, UAB „Spinter“, VŠĮ Visuomenės iniciatyvų centro ir Nacionalinės jaunimo reikalų koordinatorių asociacija. Tyrimas atliktas vadovaujantis mokslininkų grupės (vadovė – Jolita Buzaitytė-Kašalynienė (Vilniaus universitetas), nariai: Aušra Kazlauskienė (Šiaulių universitetas), Džiugas Dvarionas (Vytauto Didžiojo universitetas), Ilona Jonutytė (Klaipėdos universitetas), Odeta Merfeldaitė (Mykolo Romerio universitetas) ir Angelė Tamulevičiūtė (Vilniaus pedagoginis universitetas)) parengta Jaunimo problematikos tyrimų metodika ir Ilgalaikė jaunimo problematikos tyrimų koncepcija.

Tyrimo tikslas – ištirti jaunimo problemas (pagal apibrėžtus rodiklius) jaunimo politikos įgyvendinimo srityse. Pasirinktos šios sritys:

mokymasis ir studijos (švietimas, mokymas, mokslas, studijos ir ugdymas);

darbas (darbas ir užimtumas);

laisvalaikis (laisvalaikis, poilsis, kūryba ir kultūra);

gyvenimo sąlygos (apsirūpinimas būstu);

dalyvavimas (pilietiškumas, neformalus ugdymas);

fizinė ir psichinė sveikata (sveikatos apsauga);

įpročiai ir gyvenimo būdas (sveikatingumas, kūno kultūra ir sportas);

šeima, draugai, kaimynystė (socialinė apsauga);

jaunimo probleminio / rizikingo elgesio apraiškos.

2. TYRIMO METODIKA

2.1. Tyrimo atlikimo metodai

Jaunimo apklausos anketa buvo sudaryta iš 15 klausimų blokų: mokyklos (1–8) ir studijų (9–15), darbo (16–32), laisvalaikio (33–37), draugų (38–41), kaimynystės (42–43), gyvenimo sąlygų (44–49), verslumo (50–52), dalyvavimo (53–64), įpročių (65–74), mitybos ir poilsio (75–80), psichologinės ir fizinės savijautos (81–84), lytinės elgsenos ir šeimos planavimo (85–89), demografinių (90–100) ir jaunimo organizacijų žinomumo (101) rodiklių.

Atliekant kokybinį tyrimą buvo gilinamasi į tas pačias temas, kaip ir kiekybiniame tyrime, siekiant sužinoti, su kokiomis problemomis šiose srityse jaunimas susiduria ir kokius mato šių problemų sprendimo būdus. Skirtingoms amžiaus grupėms nustatytos skirtingos sritys: 14–18 metų jaunimo grupei – mokykla, laisvalaikis, draugai, gyvenamoji aplinka, aktyvumas / dalyvavimas, žalingi įpročiai, maitinimasis, psichologinė savijauta, lytiniai santykiai; 19–29 metų jaunimui – darbas, laisvalaikis, draugai, gyvenamoji aplinka, aktyvumas / dalyvavimas, žalingi įpročiai, maitinimasis, psichologinė savijauta, lytiniai santykiai, šeimos planavimas, požiūris į save.

Kokybinio tyrimo tikslas – suprasti, kaip tiriamieji aiškina tikrovę, analizuoja priežastis, ieško problemų sprendimo būdų; atskleisti tiriamų reiškinių esmę.

2.2. Tyrimo populiacijos aprėptis

Tyrimo populiaciją sudaro jaunimo atstovai nuo 14 iki 29 metų, tyrimo metu gyvenantys, besimokantys ar dirbantys Plungės rajono savivaldybės teritorijoje.

Statistikos departamento duomenimis 2011 metų pradžioje Plungės rajono savivaldybės teritorijoje gyveno 10720 jauni žmonės nuo 14 iki 29 metų, tai sudarė 25,65 proc. visų gyventojų.

2.3. Tyrimo atranka

Kiekybiniam tyrimui (anketinei apklausai) tiriamojoje savivaldybėje atlikti buvo taikoma kvotinė atranka. Kvotinės atrankos požymių krepšeliui pasirinktos bazinės demografinės charakteristikos: lytis, amžius ir gyvenamoji vieta. Pagal Statistikos departamento duomenis apskaičiuotos (ir tikslintos pagal kitus savivaldybių bei Švietimo ir mokslo ministerijos statistinės informacijos šaltinius) lyties ir amžiaus kvotos, lokacijos kvotai taikytas principas kaimiškose vietovėse apklausti ne mažiau 25 proc. numatytos imties. Apklaustųjų charakteristikos pagal tikslinius požymius atitinka jų pasiskirstymą generalinėje visumoje.

Kokybinio tyrimo dalyvių imtis buvo sudaryta taikant tikslią arba kriterijumi grindžiamą atranką. Sudarant tyrimo imtį dalyviams buvo taikomi kriterijai, užtikrinantys tiriamųjų požymių įvairovę: 14–18 metų jaunuoliai turėjo būti ne tik pagrindinės, vidurinės ar gimnazijos moksleiviai, bet ir besimokantys profesinio rengimo centruose, jaunimo mokykloje; gyvenantys tiek mieste, tiek rajone; 19–29 metų jaunuoliai turėjo būti dirbantys ir nedirbantys; sukūrę šeimas ir neturintys jų; dalyvaujantys / nedalyvaujantys jaunimo organizacijose bei priklausantys / nepriklausantys neorganizuotai jaunimo grupei, gyvenantys tiek miesto, tiek kaimo tipo gyvenvietėse.

2.4. Tyrimo imtis ir tiriamieji

Kiekybinio jaunimo tyrimo imties dydis – 400 tiriamųjų. Ši imtis užtikrina 5 proc. paklaidą (su 95 proc. tikimybe).

Remiantis statistikos departamento duomenimis apie jaunimo, gyvenančio Plungės rajono savivaldybėje 2011 metų pradžioje, pasiskirstymą, ši kvota buvo padalinta proporcingai 3 amžiaus grupių jaunimui, kaimo ir miesto gyventojams, po pusę vyrams ir moterims.

2.5. Duomenų analizė

Kiekybinio tyrimo duomenų analizė buvo atliekama, naudojant SPSS/PC programinę įrangą. Ataskaitoje pateikiami bendrieji paprastų ir agreguotų arba suminių rodiklių, apskaičiuotų iš turimų anketinių duomenų, atsakymų procentiniai arba faktiniai pasiskirstymai.

Taip pat tikrinti koreliaciniai ryšiai tarp atskirų rodiklių. Tam naudotas Spearmano koreliacijos koeficientas (Koreliacinis ryšys laikytinas statistiškai reikšmingu, jei p reikšmė mažesnė už 0,05) bei Pearsono χ^2 kriterijus statistiškai reikšmingiems skirtumams, skirtingose socialinėse demografinėse grupėse, nustatyti (skirtumas laikytinas statistiškai reikšmingu, jei p reikšmė mažesnė už 0,05).

Kokybinio tyrimo duomenų analizė buvo atliekama panaudojant atviro kodavimo programą „Kokybis“. Pirmame duomenų analizės etape surinkti duomenys indeksuojami, išskiriamos pradinės tyrimo dalyvių atsakymų kategorijos. Vėliau šios kategorijos grupuojamos, apibrėžiami ryšiai tarp jų.

Kiekybinio ir kokybinio tyrimo duomenys ataskaitoje integruojami pagal tyrimo rodiklius (problemines sritis).

2.6. Sąvokos

Anketa – klausimų, kuriuos apjungia tyrėjo siekis ištirti kokį nors socialinį reiškinį, visuma.

Anoniminė apklausa – apklausa, kai asmuo traktuojamas kaip socialinio reiškinio ar proceso agentas, tai yra, respondentas / informantas tyrėjui nerūpi kaip individualybė.

Atranka – tyrimo imties sudarymas.

Atviri klausimai – klausimai, neturintys pateiktų galimų atsakymų variantų.

Dichotominė matavimų skalė – skalė, kurią taikant, požymių reikšmės yra priskiriamos prie vienos iš dviejų galimų kategorijų. Pavyzdžiui, gyvas arba miręs, rūko-nerūko ir kt.

Generalinė visuma – objektų visuma.

Generalinė aibė – tyrimo vienetų (žmonių, organizacijų, bendruomenių, grupių, įvykių, dokumentų ir pan.), atstovaujančių tyrimo objektui, visuma.

Charakteristika – visapusiškas tiriamojo objekto apibūdinimas.

Informantas – asmuo, teikiantis informaciją kokybinį tyrimą atliekančiam tyrėjui.

Įvertis – diagnostinis sprendinys apie tikrovės objektą, nusakantis jo socialinę vertę.

Kiekybinė analizė – duomenų nagrinėjimas, taikant matematinės statistikos metodus.

Kiekybinis tyrimas – empirinis tyrimas, kurio išvados paremtos problemai spręsti reikalingų duomenų analize, taikant matematinės statistikos metodus.

Kintamasis – eksperimente ar tyrime yra požymis, kuris gali įgyti skirtingas reikšmes. **Nepriklausomas kintamasis** – tai kintamasis, kuriuo galima paaiškinti arba iššaukti tiriamo reiškinio pokyčius. **Priklausomas kintamasis** – tai kintamasis, kurį galima paaiškinti, remiantis eksperimentu ar kitu būdu.

Klausimynas – kiekybinio tyrimo instrumentas, kurį sudaro visuma klausimų, vienijamų tyrėjo siekimu gauti pirminę informaciją apie tyrimo objektą.

Kokybinė analizė – duomenų nagrinėjimas, taikant specifinius metodus.

Kokybinis tyrimas – empirinis tyrimas, teikiantis aprašomojo pobūdžio išvadas apie tyrimo objektą ir paremtas kokybinių (išreikštų žodžių ar simbolių forma) duomenų analize.

Kokybinių tyrimų išorinis validumas – tyrimo kokybiškumo požymis, tyrėjo siekiamybė tyrimo rezultatus pritaikyti generalinėje aibėje.

Kokybinių tyrimų vidinis validumas – tyrimo kokybiškumo požymis, tyrėjo siekiamybė, kad tyrimo rezultatai rodytų realią situaciją, būtų tikslūs ir jais būtų galima pasitikėti.

Kriterijus – požymis, kuriuo remiantis sprendžiama apie teiginio teisingumą ar klaidingumą, įverčio matas.

Metodas – pagrindinis duomenų rinkimo, apdorojimo arba analizės būdas.

Metodika – tyrimo būdų ir taisyklių visuma.

Nepriklausomi požymiai (kintamieji) – veiksniai, nuo kurių, remiantis teoriniu modeliu, gali priklausyti problemų sprendinys.

Pasikliautinumumas – kokybinio tyrimo kokybės požymis (kiekybinio tyrimo patikimumo analogas), tyrėjo siekiamybė, kad tyrimu būtų galima pasikliauti.

Priklausomi požymiai (kintamieji) – nusako tyrimo objekto ypatumus (savybes, žinias, nuostatas ir pan.).

Ranginė matavimų skalė – tai požymio reikšmių matavimo būdas, kuriuo, skirtingai nei nominaliosios matavimų skalės, tiriamieji objektai ar individai gali būti sudėlioti matuojamo požymio didėjimo arba mažėjimo tvarka.

Reikšminis žodis – tyrėjo nuožiūra parinktas daiktavardis ir jo pažyminy (-iai) – daiktavardis, būdvardis, įvardis, dalyvis (1–4 žodžiai, interpretuojami kaip vienas reikšminis žodis).

Respondentas – asmuo, teikiantis informaciją tyrimą atliekančiam tyrėjui.

Tyrimo imtis – specialiai tyrimui atrinkta generalinės aibės dalis, t. y. tie generalinės aibės vienetai, iš kurių renkami tyrimo duomenys.

Tyrimo populiacija – tyrimo generalinės aibės analogas, kai generalinės aibės vienetai yra žmonės.

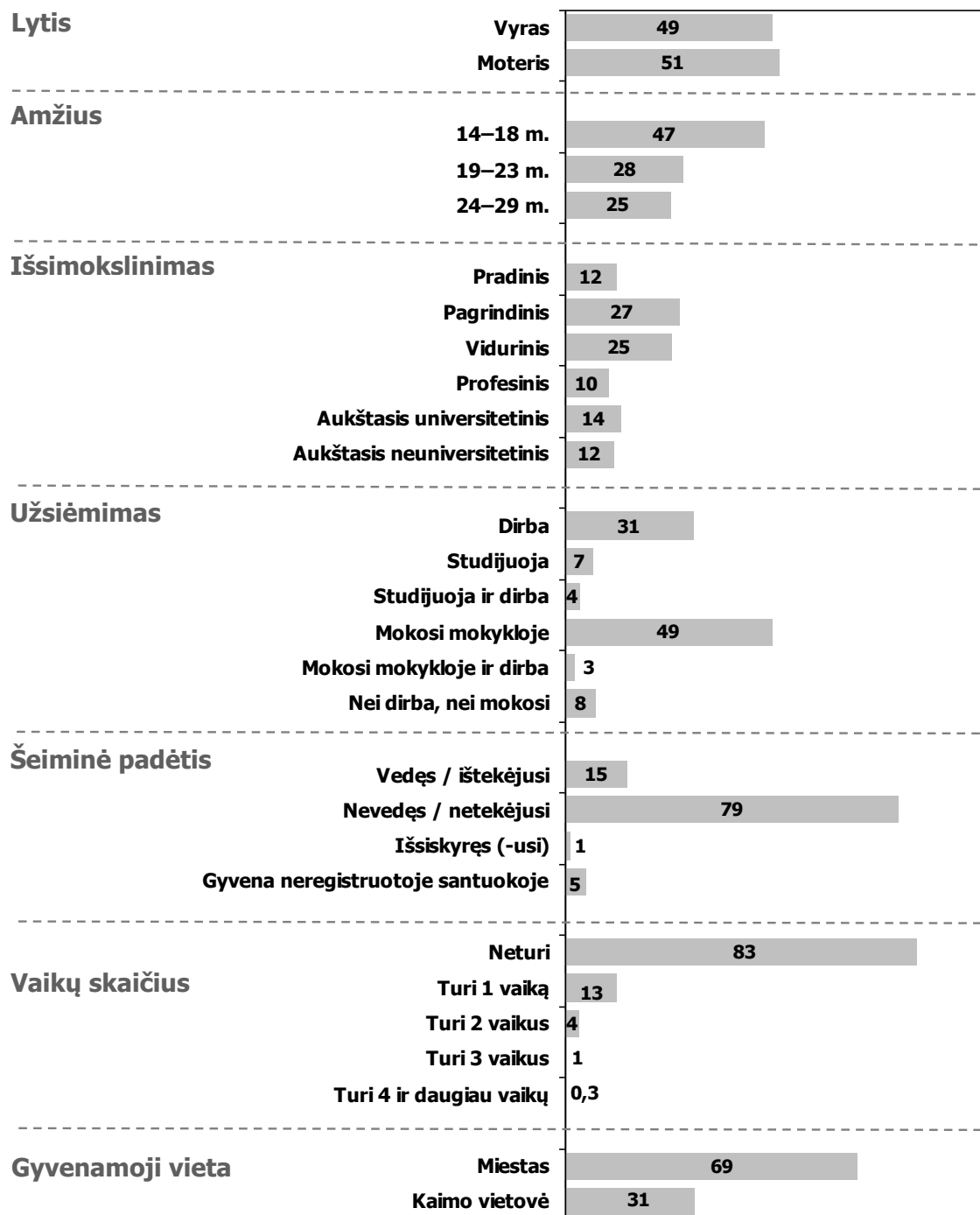
Tyrimo programa – pagrindinis strateginis dokumentas, kuriuo vadovaujantis tyrėjas organizuoja ir vykdo konkretų tyrimą.

Tyrimo rezultatai – veiklos produktai, kurie perduodami viešam naudojimui.

Uždaro tipo klausimai – klausimai, kuriems pateikiami visi galimi atsakymo variantai, o respondentas tik pažymi pasirinktus vieną ar kelis atsakymus.

3. JAUNIMO PROBLEMATIKOS TYRIMO PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖJE DUOMENŲ ANALIZĖ

3.1. Demografinės tiriamųjų charakteristikos

3.1.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal socialines-demografines charakteristikas (proc., N=400)

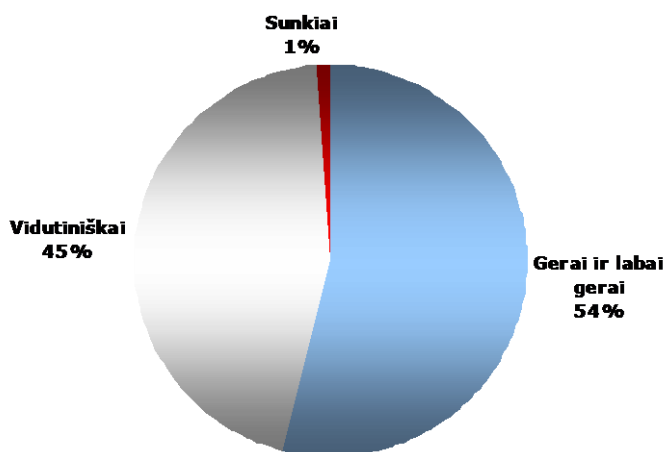

3.2. Mokykla

Rodiklių grupė, skirta pagrindinių, vidurinių, jaunimo, profesinių mokyklų ir gimnazijų mokiniams, sudaryta iš rodiklių, apibūdinančių mokinių savijautą, jų santykius su mokytojais, patyčias mokykloje, pamokų lankomumą, pažangumą, mokyklos pasiekiamumą, galimybę naudotis mokyklos patalpomis ne pamokų metu, profesijos pasirinkimą ir studijų planus, dalyvavimo mokyklos gyvenime aktyvumą.

Tyrimė dalyvavo 206 moksleiviai, jie sudarė 52 proc. visos tyrimo imties. Mokyklos rodikliai skaičiuojami tik šiai tiriamųjų grupei.

Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais, apie pasitenkinimą mokykla, gebėjimą kontroliuoti įvykius ir įveikti kylančius sunkumus, kurie rodo, kad tiriamasis įveikia jam kylančius iššūkius. Rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 24: 24 reiškia žemą, o 8 – stipriai išreikštą gebėjimą kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas mokykloje. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: gerai ir labai gerai geba spręsti problemas (nuo 8 iki 13), vidutiniškai (nuo 14 iki 19) ir sunkiai (nuo 20 iki 24) įveikia sunkumus ir sprendžia problemas mokykloje.

3.2.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklį (proc., N=206)

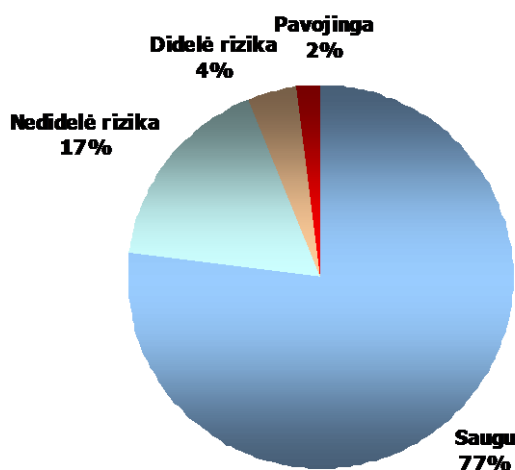
Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklio vidutinė reikšmė yra 13,2. Tai reiškia, kad gebėjimai spręsti problemas yra geresni nei vidutiniški, tačiau dar ne labai geri.

Dauguma (54 proc.) apklaustų moksleivių išreiškė aukštą pasitenkinimą mokykla, jie geba kontroliuoti įvykius ir įveikti kylančius sunkumus. 45 proc. pasižymi vidutiniais gebėjimais. 1 proc. apklaustųjų išreiškė silpną gebėjimą kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas mokykloje (žr. 3.2.1 pav.).

Pastebėtos statistiškai reikšmingos silpnos neigiamos koreliacijos tarp įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklio bei savęs vertinimo (Spearmano $\rho=-0,154$, $p=0,027$) ir šeimos narių socialinio palaikymo (Spearmano $\rho=-0,164$, $p=0,018$) rodiklių (šių 2 rodiklių aprašus žr. 3.12 skyriuje). Tai reiškia, kad kuo geriau moksleiviai save vertina ir susilaukia aukštesnio šeimos narių socialinio palaikymo, tuo geriau geba įveikti

problemas mokykloje. Gerai ir labai gerai sunkumus mokykloje dažniau įveikia merginos (Pearsono χ^2 testo $p=0,001$).

Mokyklos saugumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie tam tikrus įvykius mokykloje, kurie rodo, kad tiriamasis mokosi nesaugioje aplinkoje, kad joje patiria patyčių, pvz., kiti mokiniai užgauliojo, mušė, reketavo, seksualiai priekabiavo, mokytojai užgauliojo ar mušė (per paskutines 30 dienų). Mokyklos saugumo rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 24: 8 reiškia saugumo mokykloje trūkumą, o 24 reiškia stipriai išreikštą mokyklos saugumą, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo saugesnė mokykla. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: mokosi saugioje aplinkoje (nuo 23 iki 24), mokykloje, kur yra nedidelė rizika (nuo 18 iki 22), didelė rizika (nuo 13 iki 17) ir mokyti pavojinga (nuo 8 iki 12).

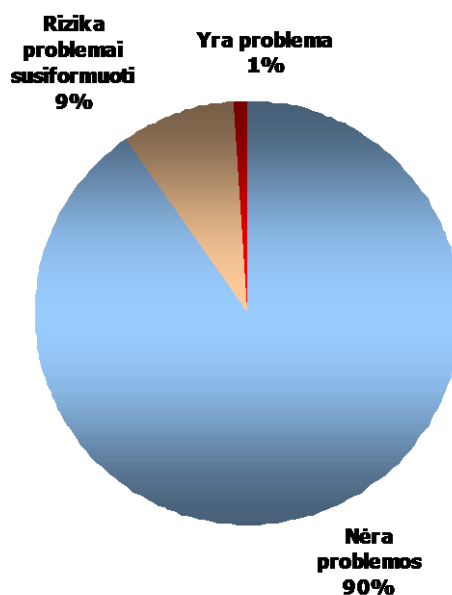

3.2.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal mokyklos saugumo rodiklį (proc., N=206)

Vidutinė mokyklos saugumo rodiklio reikšmė yra 22,8; t. y. apskritai mokyklose mokiniai mokosi saugioje arba nedidelės rizikos aplinkoje.

Dauguma (77 proc.) moksleivių mokosi saugioje aplinkoje. 17 proc. apklaustųjų aplinka pasižymi nedidele rizika. 4 proc. mokosi nesaugioje mokykloje. 2 proc. tyrimo dalyvių susiduria su itin nesaugia aplinka, kurioje mokyti yra pavojinga (žr. 3.2.2 pav.).

Lankomumo problemų rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais, apie dėl įvairių priežasčių per paskutines 30 dienų praleistas pamokas, kuris leidžia pamatuoti, ar tiriamasis turi lankomumo problemų. Mokyklos lankomumo problemų rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 24: 6 reiškia, kad lankomumo problemų nėra, o 24 reiškia stipriai išreikštą mokyklos lankymo problemą. Vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo didesnė mokyklos lankymo problema. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: neturi lankomumo problemos (nuo 6 iki 12), yra rizika lankomumo problemai susiformuoti (nuo 13 iki 18) ir turi išreikštą mokyklos lankymo problemą (nuo 19 iki 24).

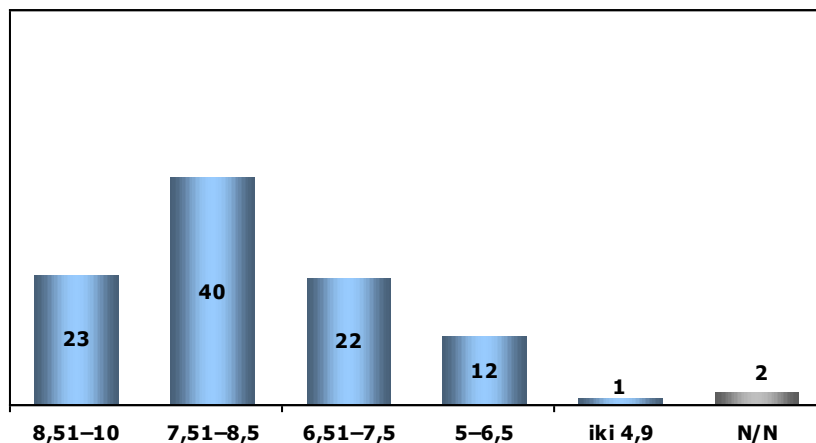
3.2.3 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal lankomumo problemų rodiklį (proc., N=206)

Vidutinė lankomumo problemų rodiklio reikšmė – 9,0; t. y. apskritai Plungės rajono moksleiviai lankomumo problemos neturi.

Didžioji dauguma (90 proc.) apklaustųjų neturi mokyklos lankomumo problemų. 9 proc. moksleivių patenka į rizikos grupę. 1 proc. turi ženklių mokyklos lankymo problemų (žr. 3.2.3 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna teigiama lankomumo rodiklio koreliacija su įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas mokykloje rodikliu (Spearmano $\rho=0,169$, $p=0,015$). Tai rodo, kad mažiau lankomumo problemų turi sėkmingiau sunkumus mokykloje įveikiantys apklaustieji. Dažniau lankomumo problemų neturi merginos (Pearsono χ^2 testo $p=0,012$).

Pažangumo rodiklis – tai rodiklis, matuojamas paskutinio semestro pažymių vidurkiu. Jis kinta nuo 1 iki 10. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: iki 4,9; 5–6,5; 6,51–7,5; 7,51–8,5; 8,51–10.

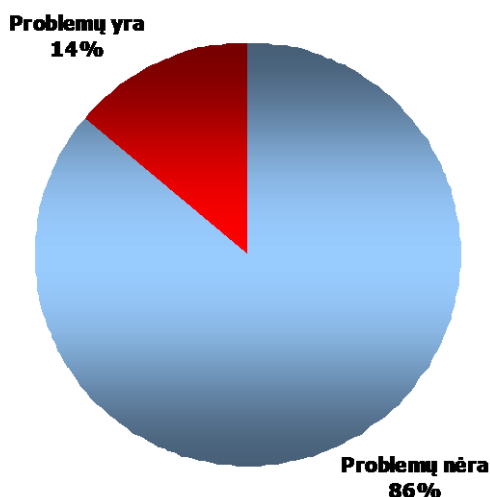

3.2.4 paveikslas. Moksleivių pasiskirstymas pagal pažangumą (proc., N=206)

Tyrimė dalyvavusių mokinių paskutinio semestro pažymių vidurkis – 7,78. Dauguma (66 proc.) apklaustų moksleivių nurodė vidutinį (6,51–8,5 balo) pažymių vidurkį, 23 proc. – aukštą (8,51–10 balų). 13 proc. teigė turintys 6,5 balo ar mažesnę pažymių vidurkį (žr. 3.2.4 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna neigiama koreliacija tarp įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas ir pažangumo rodiklių (Spearmano $\rho=-0,280$, $p<0,001$). Tai rodo, kad geriau besimokantys moksleiviai geba geriau susidoroti su mokykloje kylančiomis problemomis. Taip pat nustatyta silpna neigiama koreliacija tarp pažangumo ir lankomumo rodiklių (Spearmano $\rho=-0,206$, $p=0,003$). Tai reiškia, kad pažangesni moksleiviai turi mažiau lankomumo problemų. Aukščiausią (8,51–10 balų) vidurkį paskutinį semestrą dažniau turėjo merginos (Pearsono χ^2 testo $p=0,030$).

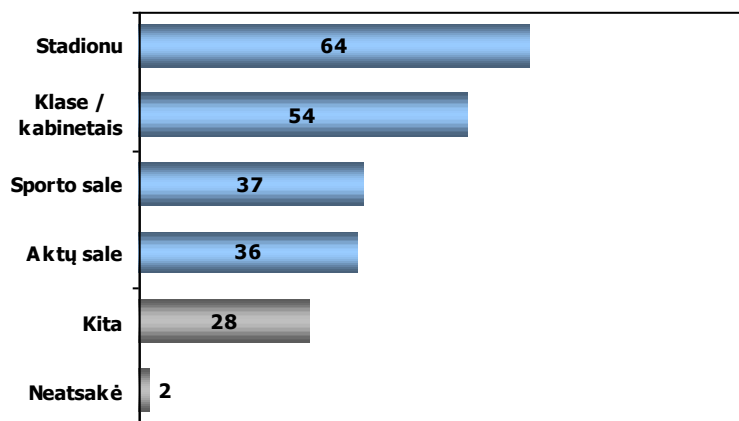
Sunkumų nuvykti į mokyklą rodiklis – matuojamas dichotomine skale – turi arba neturi sunkumų / problemų.

3.2.5 paveikslas. Moksleivių pasiskirstymas pagal sunkumų nuvykti į mokyklą rodiklį (proc., N=206)

Didžioji dalis (86 proc.) tyrimė dalyvavusių moksleivių nurodė neturintys sunkumų nuvykti į mokyklą. 14 proc. pripažino, jog problemų yra (žr. 3.2.5 pav.).

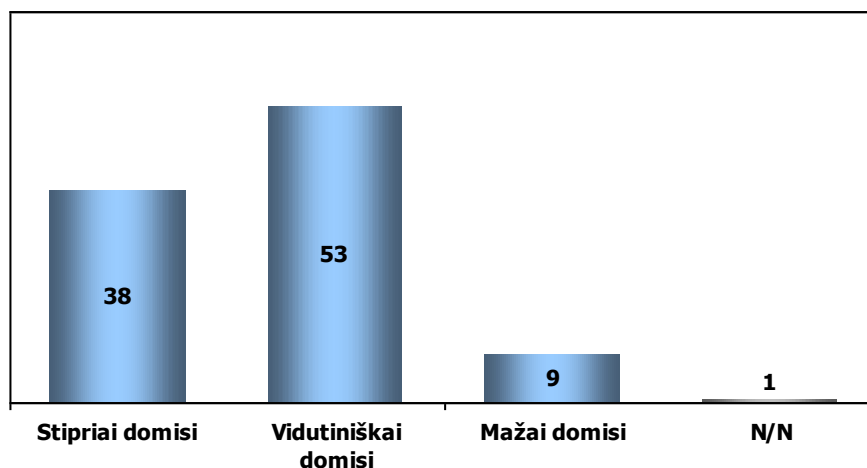
Galimybės naudotis mokyklos patalpomis po pamokų rodiklis – matuojamas dichotominėmis skalėmis, prašoma nurodyti, kokiomis patalpomis gali naudotis ne pamokų metu: sporto, aktų salėmis, stadionu, kabinetais.

3.2.6 paveikslas. Moksleivių pasiskirstymas pagal galimybės naudotis mokyklos patalpomis po pamokų rodiklį (proc., N=206)

Dauguma apklaustų moksleivių turi galimybę po pamokų naudotis mokyklos stadionu (64 proc.) bei klase / kabinetais (54 proc.). 37 proc. nurodė galintys po pamokų naudotis sporto sale, 36 proc. – aktų sale (žr. 3.2.6 pav.).

Domėjimosi būsima profesija rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais, apie domėjimąsi būsima profesija ir veiksmus, leidžiančius ją pasirinkti bei geriau jai pasiręgti. Rodiklis atspindi sąmoningumą, nuoseklumą, pastangas renkantis būsimą profesiją. Domėjimosi būsima profesija rodiklio reikšmės kinta nuo 7 iki 28: 28 reiškia nesidomėjimą būsima profesija, o 7 reiškia aktyvų domėjimąsi ir sąmoningą rengimąsi būsima profesijai. Kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo didesnis domėjimasis ir sąmoningesnis būsimos profesijos pasirinkimas. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: stipriai domisi profesija ir sąmoningai ją renkasi (nuo 7 iki 14), vidutiniškai (nuo 15 iki 21) ir mažai (nuo 22 iki 28) domisi ir nesąmoningai renkasi profesiją.

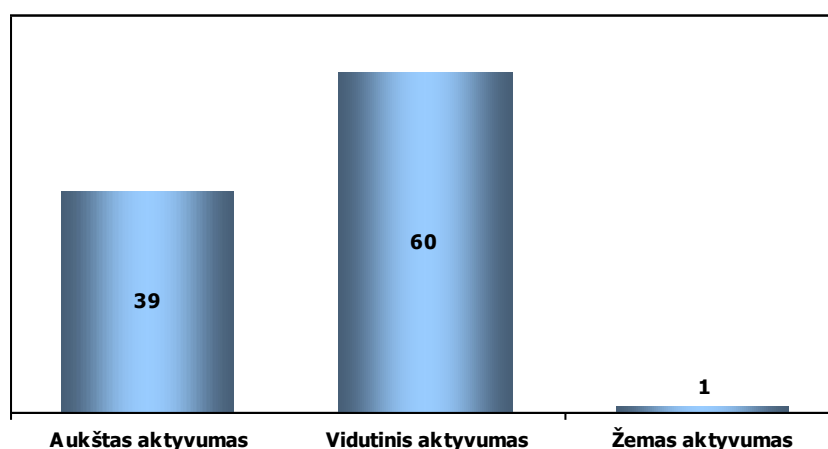

3.2.7 paveikslas. Moksleivių pasiskirstymas pagal domėjimosi būsima profesija rodiklį (proc., N=206)

Vidutinė domėjimosi būsima profesija rodiklio reikšmė – 16,2; t. y. domėjimasis būsima profesija yra vidutinis.

53 proc. respondentų vidutiniškai domisi būsima profesija. 38 proc. išreiškė ženklų susidomėjimą. 9 proc. apklaustų moksleivių domėjimasis būsima profesija yra žemas (žr. 3.2.7 pav.).

Aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais, atspindinčiais mokinių aktyvumo mokyklos savivaldoje apraiškas, pvz., dalyvavimas savivaldos rinkimuose, renginiuose, pareigų turėjimas ir pan. Kiekvienam tiriamajam indikatorių rangų reikšmės sumuojamos ir gaunamas suminis aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklis, kurio reikšmės kinta nuo 32 iki 8: 32 reiškia žemą, o 8 reiškia aukštą aktyvumo mokinių savivaldoje lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo aukštesnis aktyvumo mokinių savivaldoje lygis. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemas (nuo 25 iki 32), vidutinis (nuo 17 iki 24) ir aukštas (nuo 8 iki 16) aktyvumo mokinių savivaldoje lygis.

3.2.8 paveikslas. Moksleivių pasiskirstymas pagal aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklį (proc., N=206)

Vidutinė mokinių aktyvumo savivaldoje rodiklio reikšmė – 17,1. Tai rodo vidutinį aktyvumą mokyklos savivaldoje.

Daugiau nei pusė (60 proc.) respondentų patenka į vidutiniškai aktyvių mokyklos savivaldos dalyvių kategoriją. 39 proc. būdingas aukštas aktyvumas, o 1 proc. – žemas (žr. 3.2.8 pav.).

Nustatytos statistiškai reikšmingos aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklio silpnos teigiamos koreliacijos su įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas (Spearmano $\rho=0,188$, $p=0,007$), lankomumo (Spearmano $\rho=0,171$, $p=0,014$) ir domėjimosi būsima profesija (Spearmano $\rho=0,167$, $p=0,017$) rodikliais. Tai rodo, kad mokinių savivaldoje aktyvesni apklaustieji geriau įveikia problemas mokykloje, turi mažiau lankomumo problemų ir labiau domisi būsima profesija. Mokinių savivaldoje aktyvesnės merginos (Pearsono χ^2 testo $p=0,006$).

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, pagrindinėmis problemomis, susijusiomis su mokykla, 14–18 metų amžiaus jaunuoliai įvardijo:

- ✓ **fizinis ir emocinis smurtas** („tyčiojimas iš kitų mokinių“, „reketas“, „mokiniai nemoka bendrauti vieni su kitais“)
- ✓ **užimtumo trūkumas** („mažas mokinių užimtumas“, „mokykla galėtų organizuoti daugiau įvairiausių renginių, mainų programų, „trūksta savanorystės veiklų“, „debatų klubas norėčiau kad būtų“, „mažai popamokinės veiklos“)

- ✓ **atsainūs mokinių ir mokytojų santykiai** („susvetimėjimas tarp mokinių ir mokytojų“)
- ✓ **mokytojų nekompetentingumas** („mokytojai, kuriems nerūpi kaip išmokins mokinius“, „daugelis mokytojų nesudomina, nemoka visiem tiksliai išaiškinti temos“).

Jaunuolių teiraujantis, kokiomis priemonės būtų galima gerinti situaciją mokykloje, 14–18 metų amžiaus moksleiviai pasiūlė:

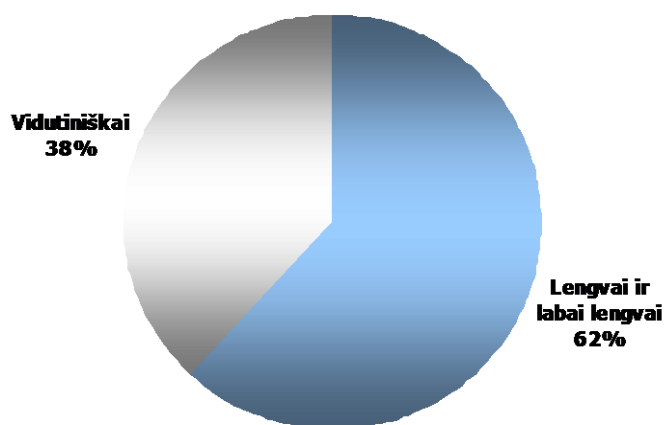
- ✓ **didinti užimtumą** („skatinčiau mokytojus kurti grupes, kuriose mokiniai galėtų bendrauti, dalintis žiniomis“, „organizuoti daugiau renginių, įkurti popamokinės veiklos būrelius“, „didinti sporto šakų pasirinkimą“, „rengti projektus, kuriuose galėtų dalyvauti visos Lietuvos mokyklos“, „užsiėmimai su probleminiais vaikais“)
- ✓ **koreguoti mokymosi programą** („pakeisčiau egzaminų tvarką“, „laisvesnis pamokų pasirinkimas“, „pamokų laiko keitimas“).

Vienas jaunuolis (14–18 m.) pasiūlė **skirti daugiau dėmesio patyčių prevencijai mokykloje** („atsakingiau žiūrėčiau į patyčias“).

3.3. Studijos

Tyrimo dalyvavo 42 respondentai, studijuojantys aukštosiose mokyklose. Rodikliai apie studijas ir studijų pasirinkimą skaičiuojami tik jiems. Aukštųjų mokyklų studentų buvo prašoma nurodyti veiksnius, turėjusius įtakos jų studijų pasirinkimui, tiriamieji galėjo pasirinkti tris geriausiai tinkančius veiksnius iš vienuolikos galimų.

Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie pasitenkinimą studijomis, gebėjimą kontroliuoti įvykius ir įveikti kylančius sunkumus, kurie rodo, kad tiriamasis įveikia jam kylančius iššūkius. Rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 24: 24 reiškia žemą, o 8 – stipriai išreikštą gebėjimą kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas aukštojoje mokykloje. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: lengvai ir labai lengvai geba spręsti problemas (nuo 8 iki 13), vidutiniškai (nuo 14 iki 19) ir sunkiai (nuo 20 iki 24) įveikia sunkumus ir sprendžia problemas aukštojoje mokykloje.

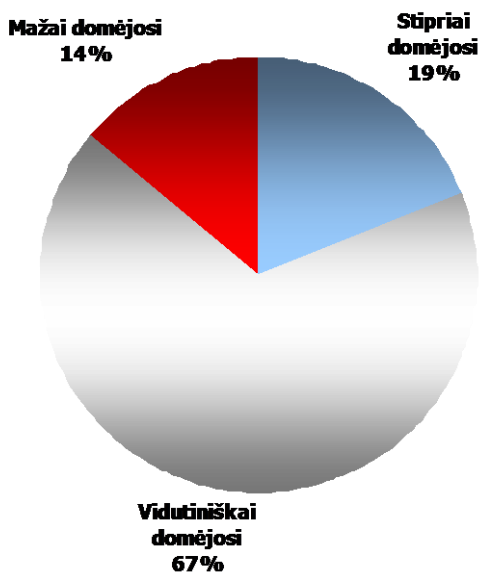
3.3.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklį (proc., N=42)

Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklio vidutinė reikšmė yra 12,4; t. y. geri ir labai geri sugebėjimai įveikti kylančius sunkumus.

62 proc. tyrimo dalyvių geba lengvai ir labai lengvai kontroliuoti įvykius ir spręsti kylančias problemas. 38 proc. būdingi vidutiniai gebėjimai susidoroti su aukštojoje mokykloje kylančiomis problemomis (žr. 3.3.1 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga stipri neigiama studentų įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklio koreliacija su psichinės savijautos rodikliu (Spearmano $\rho=0,510$, $p=0,001$). Tai rodo, kad geriau psichiškai besijaučiantys studentai sėkmingiau įveikia problemas studijose.

Studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais, apie domėjimąsi būsimomis studijomis / studijų programomis ir veiksmus, leidžiančius jas sąmoningai pasirinkti. Jis atspindi sąmoningumą, nuoseklumą, pastangas renkantis būsimas studijas ir universitetą. Studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 24: 6 reiškia nesidomėjimą būsimomis studijomis, o 24 – aktyvų domėjimąsi studijų programomis ir universitetų galimybėmis, sąmoningą, argumentuotą rinkimąsi, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo didesnis domėjimasis ir sąmoningesnis būsimų studijų pasirinkimas. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: stipriai domėjosi būsimąja profesija ir sąmoningai ją rinkosi (nuo 19 iki 24), vidutiniškai (nuo 13 iki 18) ir mažai (nuo 6 iki 12) domėjosi būsimąja profesija ir nesąmoningai ją rinkosi.

3.3.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklį (proc., N=42)

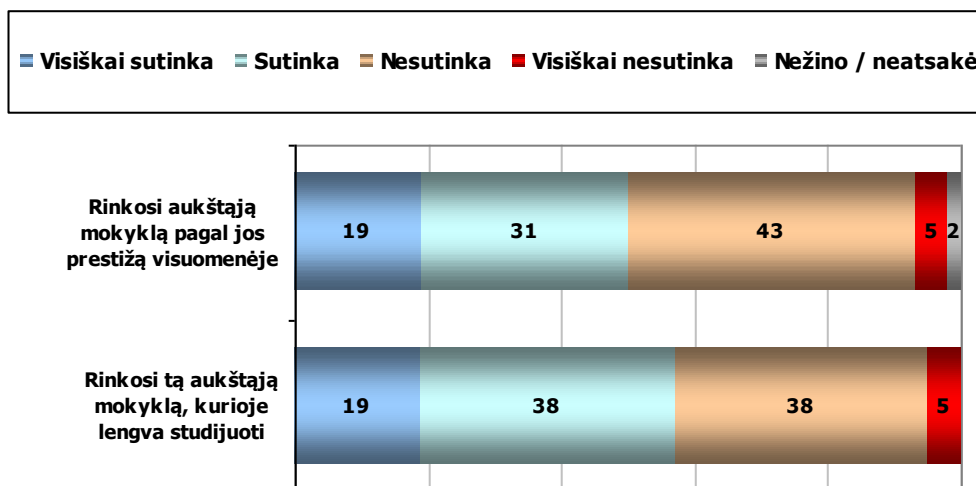
Studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklio vidutinė reikšmė – 16,6. Ši reikšmė rodo vidutinį domėjimąsi būsimąja profesija.

Didžioji dalis (67 proc.) tyrime dalyvavusių studentų priklauso vidutiniškai besidominčiųjų būsimąja profesija kategorijai. 19 proc. priskirtini labai besidominčiųjų, o 14 proc. – mažai besidominčiųjų būsimomis studijomis grupei (žr. 3.3.2 pav.).

Aukštosios mokyklos pasirinkimo motyvai – du motyvai: pasirinkimas tos aukštosios mokyklos, kurioje lengva studijuoti, ir pagal prestižą visuomenėje, vertinami 4

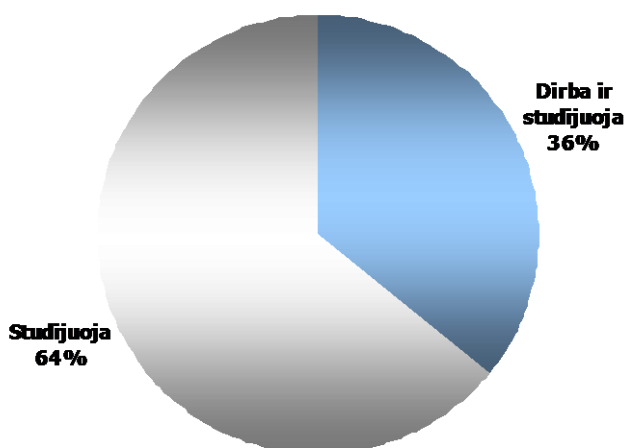
rangų skale nuo „visiškai sutinku“ iki „visiškai nesutinku“. Pateikiamos kiekvieną variantą pasirinkusiųjų procentinės dalys.

3.3.3 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aukštosios mokyklos pasirinkimo motyvus (proc., N=42)

50 proc. studijuojančių apklaustųjų aukštąją mokyklą rinkosi pagal jos prestižą visuomenėje, 48 proc. respondentų tai buvo nesvarbu. Aukštąją mokyklą, kurioje lengva studijuoti, rinkosi 57 proc. tyrimo dalyvių. 43 proc. teigė į šį kriterijų neatsižvelgę (žr. 3.3.3. pav.).

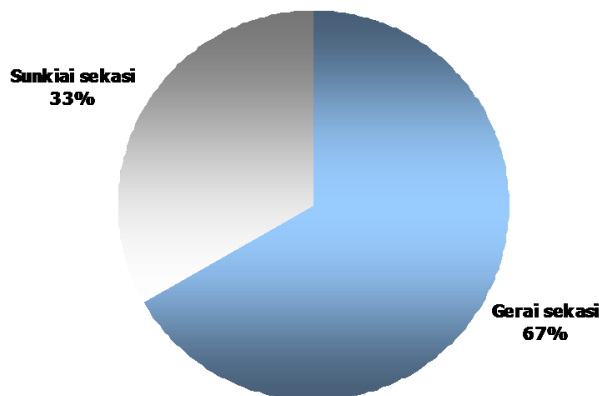
Dirbančių studentų rodiklis – matuojamas dichotomine skale. Skaičiuojama procentinė dirbančiųjų studentų dalis, lyginant su visų studijuojančių kiekiu.

3.3.4 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal dirbančių studentų rodiklį (proc., N=42)

64 proc. apklaustųjų studentų tik studijuoja, 36 proc. – dirba ir studijuoja (žr. 3.3.4 pav.).

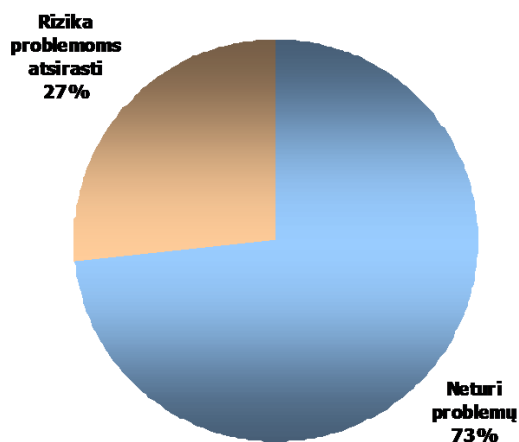
Darbo ir studijų derinimas – tai rodiklis, parodantis tiriamųjų suvokimą apie tai, kaip jiems sekasi ar nesiseka derinti darbą ir studijas. Matuojamas rangine skale nuo „gerai sekasi“ iki „visiškai nesiseka“. Pateikiamas gautų atsakymų procentinis pasiskirstymas.

3.3.5 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal darbo ir studijų derinimą (proc., N=15)

Daugumai (67 proc.) dirbančių studentų derinti studijas ir darbą sekasi gerai, 33 proc. – sunkiai (žr. 3.3.5 pav.).

Darbo ir studijų derinimo problemų lygio rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais, apie įvairias problemas, kylančias derinant darbą ir studijas, kuris leidžia įvertinti problemų, kylančių dėl darbo ir studijų derinimo, lygį. Darbo ir studijų derinimo problemų rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 18: 6 reiškia, kad darbo ir studijų derinimo problemų nekyla, o 18 reiškia stipriai išreikštas darbo ir studijų derinimo problemas, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo didesnės darbo ir studijų derinimo sukeltos problemos. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: neturi problemų dėl darbo ir studijų derinimo (nuo 6 iki 10), yra rizika rimtoms darbo ir studijų derinimo problemoms susiformuoti (nuo 11 iki 14), turi ženklių problemų dėl darbo ir studijų derinimo (nuo 15 iki 18).

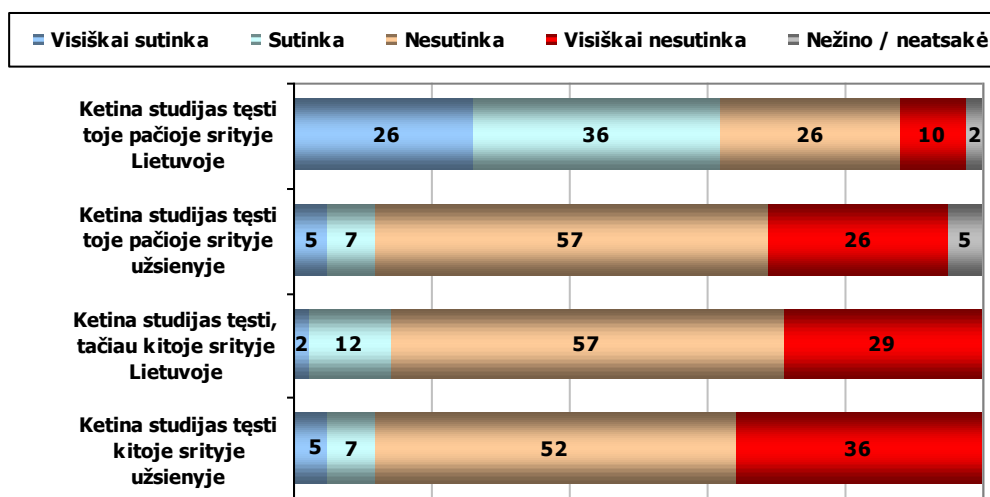

3.3.6 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal darbo ir studijų derinimo problemų lygio rodiklį (proc., N=15)

Darbo ir studijų derinimo rodiklio vidutinė reikšmė – 8,7. Ši reikšmė rodo, kad darbo ir studijų derinimo problemų nėra.

Dauguma (73 proc.) dirbančių ir studijuojančių apklaustųjų neturi darbo ir studijų derinimo problemų. 27 proc. priklauso rizikos grupei (žr. 3.3.6 pav.).

Ketiniai tęsti studijas – keturi teiginiai, vertinami keturių rangų skalėmis pagal tiriamojo sutikimo su teiginiu laipsnį nuo „visiškai sutinku“ iki „visiškai nesutinku“. Teiginiuose derinami du aspektai: ketinimai tęsti studijas toje pačioje ar kitoje srityje ir ketinimai tęsti studijas Lietuvoje ar užsienyje. Pateikiami procentiniai kiekvieną variantą pasirinkusiųjų kiekiai.

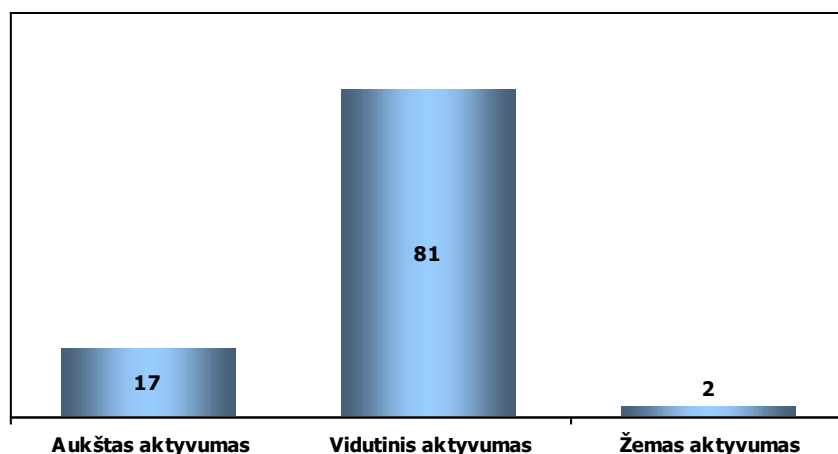

3.3.7 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal ketinimą tęsti studijas (proc., N=42)

Dauguma (62 proc.) studijuojančių apklaustųjų planuoja tęsti studijas toje pačioje srityje Lietuvoje. 12 proc. – užsienyje. Apie studijų tęsimą kitoje srityje Lietuvoje svarsto 14 proc., užsienyje – 12 proc. tyrimo dalyvių (žr. 3.3.7 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga vidutinio stiprumo neigiama koreliacija tarp įvykių kontrolės ir gebėjimo spręsti problemas studijose bei ketinimo studijas tęsti užsienyje kitoje srityje (Spearmano $\rho = -0,317$, $p = 0,041$). Tai reiškia, kad sunkiau problemas studijose įveikiantys apklaustieji dažniau svarsto galimybę tęsti studijas užsienyje kitoje srityje. Taip pat pastebėta stipri teigiama koreliacija tarp ketinimų tęsti studijas užsienyje toje pačioje ir kitoje srityje (Spearmano $\rho = 0,679$, $p < 0,001$). Tai rodo, kad tie, kurie planuoja studijas tęsti užsienyje, svarsto tiek galimybę pasirinkti tą pačią, tiek kitą sritį.

Aktyvumo studentų savivaldoje rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 9 indikatoriais, atspindinčiais studentų aktyvumo aukštosios mokyklos savivaldoje apraiškas, pvz., dalyvavimas savivaldos rinkimuose, renginiuose, pareigų turėjimas ir pan. Aktyvumo studentų savivaldoje rodiklio reikšmės kinta nuo 36 iki 9: 36 reiškia žemą, o 9 – aukštą aktyvumo studentų savivaldoje lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo aukštesnis aktyvumo studentų savivaldoje lygis. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemas (nuo 28 iki 36), vidutinis (nuo 19 iki 27) ir aukštas (nuo 9 iki 18) aktyvumo studentų savivaldoje lygis.

3.3.8 paveikslas. Studentų pasiskirstymas pagal aktyvumo studentų savivaldoje rodiklį (proc., N=42)

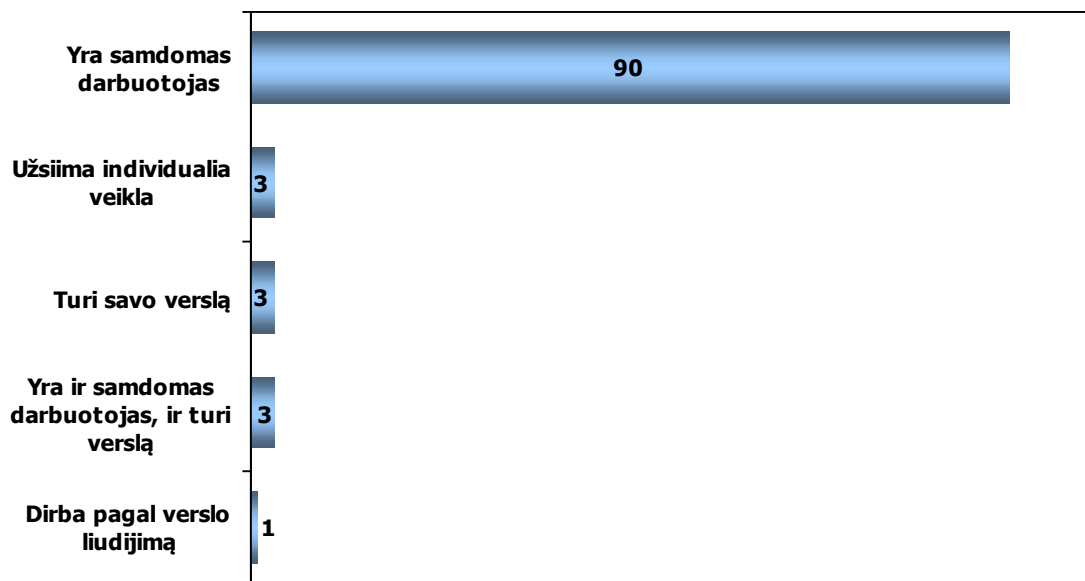
Aktyvumo studentų savivaldoje rodiklio vidutinė reikšmė – 21,2. Tai rodo vidutinį aktyvumo studentų savivaldoje lygį.

Dauguma (81 proc.) studijuojančių apklaustųjų patenka į vidutiniškai aktyvių studentų savivaldoje kategoriją. Į aukšto aktyvumo grupę patenka 17 proc., į žemo – 2 proc. tyrimo dalyvių (žr. 3.3.8 pav.).

3.4. Darbas

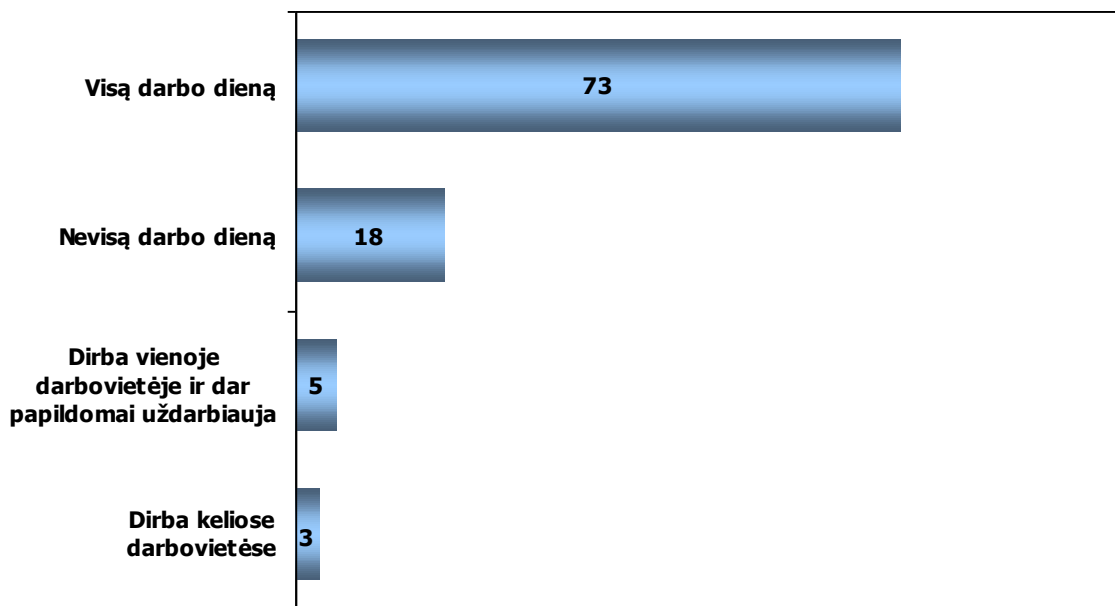
Šios srities rodiklius galima skirti į keletą grupių. Pirmoji grupė skirta visiems dirbantiems. Siekiama išsiaiškinti darbo stažą, darbo pobūdį, ar dirba pagal specialybę, jei nedirba, kodėl; kaip pasirinko profesiją bei pasirinkimui įtaką dariusius veiksnius; darbdavio sudaromas sąlygas kelti kvalifikaciją; ketinimus keisti darbą. Antroji grupė skirta dirbantiems, tačiau ketinantiems keisti darbą. Siekiama išsiaiškinti, kodėl ketina keisti darbą, migracijos į kitus miestus ir šalis ketinimus, galimos emigracijos priežastis.

36,8 proc. tiriamųjų tyrimo metu dirbo: 30,5 proc. tik dirbo, 3,5 proc. dirbo ir studijavo ir 2,5 proc. dirbo ir mokėsi. Tyrime dalyvavo 147 dirbantys respondentai. Vidutinis dirbančiųjų darbo stažas – 3,5 metų.

3.4.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal darbo pobūdį (proc., N=147)

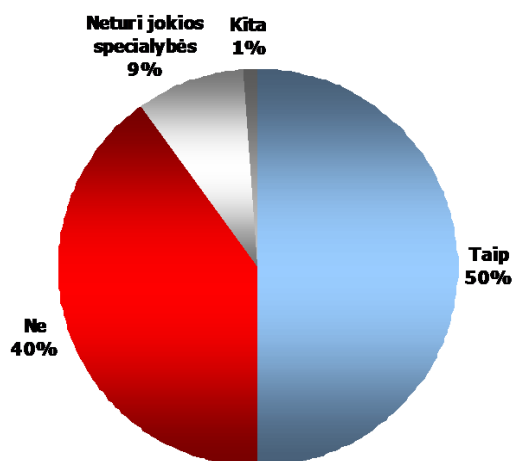
Dauguma dirbančių apklaustųjų (90 proc.) yra samdomi darbuotojai (žr. 3.4.1 pav.).

3.4.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal darbo pobūdį (proc., N=147)

73 proc. dirbančių apklaustųjų dirba visą, 18 proc. – nevisą darbo dieną (žr. 3.4.2 pav.).

Darbas pagal specialybę – tai rodiklis, parodantis kokia dalis dirbančiųjų dirba pagal studijuojamą arba baigtą studijų kryptį ar įgytą profesiją / specialybę. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas.

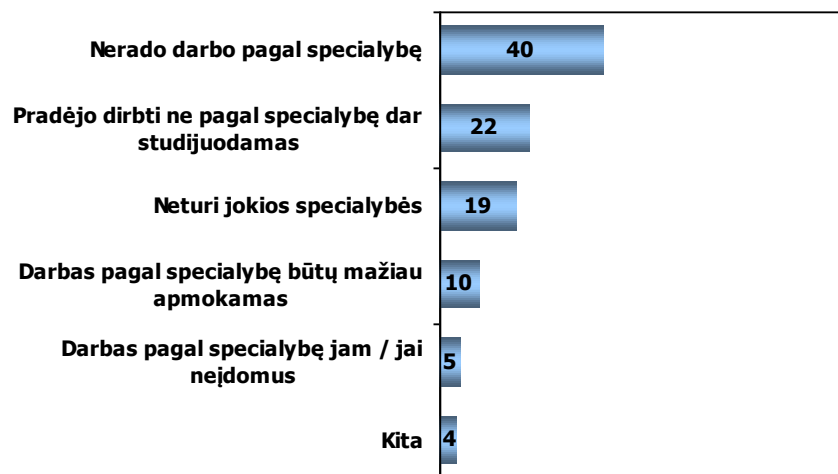

3.4.3 paveikslas. Dirba pagal specialybę (proc., N=147)

Pagal specialybę dirba 50 proc. dirbančių apklaustųjų. 40 proc. dirba ne pagal specialybę, o 9 proc. neturi jokios specialybės (žr. 3.4.3 pav.).

Pagal specialybę dažniau dirba aukštojo universitetinio išsimokslinimo atstovai (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

Darbo ne pagal įgytą profesiją priežastys – prašoma nurodyti, kodėl nedirbama pagal įgytą profesiją, pasirinkti leidžiama iš penkių įvardytų priežasčių, taip pat palikta galimybė nurodyti kitą priežastį. Pateikiamas atsakymų procentinis pasiskirstymas.

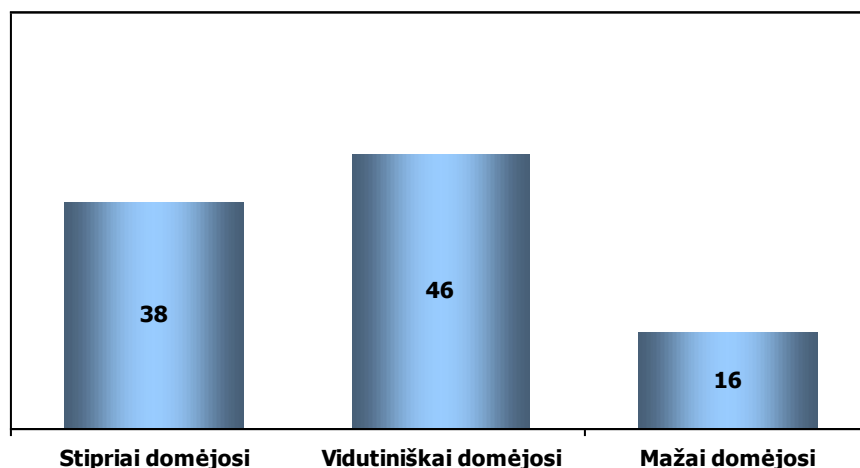

3.4.4 paveikslas. Darbo ne pagal įgytą profesiją priežastys (proc., N=73)

Iš dirbančių ne pagal specialybę, 40 proc. pagal specialybę neranda darbo. 22 proc. dar studijuodami pradėjo dirbti ne pagal specialybę. 19 proc. jokios specialybės neturi. 10 proc. darbą ne pagal specialybę pasirinko dėl didesnio darbo užmokesčio (žr. 3.4.4 pav.).

Sąmoningumo, renkantis profesiją, rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais, apie domėjimąsi būsima profesija ir veiksmus, leidusius ją pasirinkti bei geriau jai pasiręngti – jis atspindi sąmoningumą, nuoseklumą, pastangas renkantis

profesiją. Sąmoningumo, renkantis profesiją, rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 24: 6 reiškia nesidomėjamą būsima profesija ir sąmoningumo trūkumą, o 24 reiškia aktyvų domėjimąsi būsima profesija ir sąmoningą rengimąsi jai. Vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo didesnis domėjimasis ir sąmoningesnis būsimos profesijos pasirinkimas. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: stipriai domėjosi ir sąmoningai rinkosi (nuo 18 iki 24), vidutiniškai (nuo 12 iki 17) ir mažai (nuo 6 iki 11) domėjosi ir nesąmoningai rinkosi profesiją.

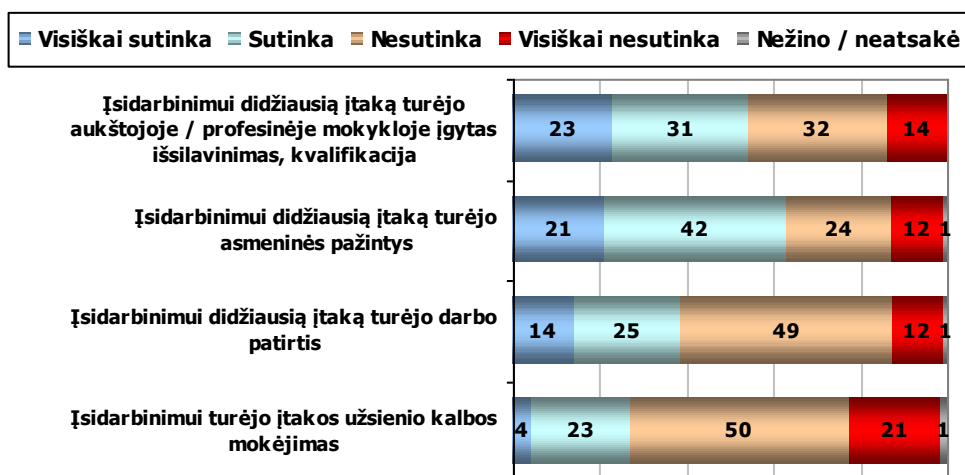
3.4.5 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal sąmoningumo, renkantis profesiją, rodiklį (proc., N=147)

Sąmoningumo, renkantis profesiją, rodiklio vidutinė reikšmė – 15,6. Tai rodo vidutinį domėjimąsi ir vidutinį sąmoningumą, renkantis profesiją.

46 proc. dirbančių apklaustųjų vidutiniškai domėjosi būsima profesija. 38 proc. labai domėjosi, o 16 proc. apklaustųjų mažai domėjosi būsima profesija ir ją nesąmoningai rinkosi (žr. 3.4.5 pav.).

Būsimą profesiją sąmoningiau rinkosi kaimo vietovių gyventojai (Pearsono χ^2 testo $p=0,004$).

Įsidarbinimą lemiantys veiksniai – keturi teiginiai apie tiriamojo įsidarbinimą lėmusius veiksnius, vertinami keturių rangų skalėmis pagal tiriamojo sutikimo su teiginiu laipsnį nuo „visiškai sutinku“ iki „visiškai nesutinku“. Įvardinti šie įsidarbinimą lemiantys veiksniai: baigta profesinė ar aukštoji mokykla, asmeninės pažintys, ankstesnė darbo patirtis, užsienio kalbos žinios. Pateikiamas gautų atsakymų variantų procentinis pasiskirstymas.

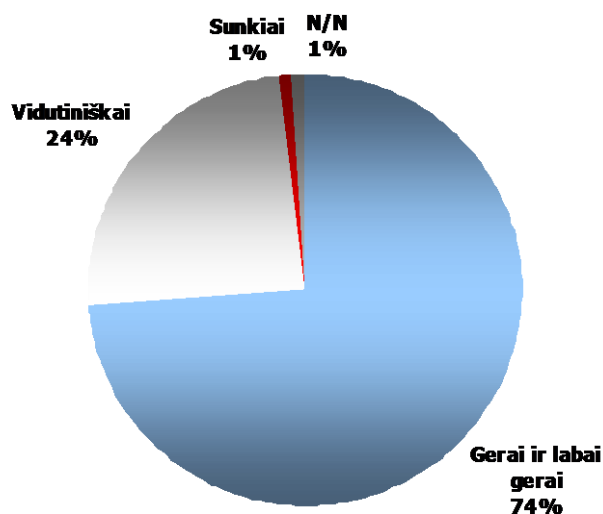
3.4.6 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal įsidarbinimą lėmusius veiksnius (proc., N=147)

Dauguma (63 proc.) dirbančių apklaustųjų linkę sutikti, kad didžiausią įtaką įsidarbinimui turėjo asmeninės pažintys. 54 proc. respondentų mano, kad įsidarbinimui didžiausią įtaką turėjo aukštojoje / profesinėje mokykloje įgytas išsilavinimas. 39 proc. taip mano apie turėtą darbo patirtį. 27 proc. kaip svarbų veiksniį įsidarbinant paminėjo užsienio kalbos mokėjimą (žr. 3.4.6 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga pripažinimo, kad įsidarbinimui įtakos turėjo užsienio kalbos mokėjimas, vidutinio stiprumo teigiama koreliacija su pripažinimu, kad įsidarbinimą lėmė aukštojoje / profesinėje mokykloje įgytas išsilavinimas (Spearmano $\rho=0,317$, $p<0,001$). Tai rodo, kad tiems, kuriems įsidarbinimą lėmė įgytas išsimokslinimas, užsienio kalbos žinios taip pat buvo labai svarbios. Taip pat nustatyta statistiškai reikšminga vidutinio stiprumo teigiama koreliacija tarp darbo pagal specialybę ir pripažinimo, kad įsidarbinimui didžiausią įtaką turėjo aukštojoje, profesinėje mokykloje įgytas išsilavinimas (Spearmano $\rho=0,467$, $p<0,001$). Tai reiškia, kad tiems, kurie dirba pagal specialybę, svarbiausia darbinantis buvo įgytas išsimokslinimas. Aukštojoje / profesinėje mokykloje įgytas išsilavinimas dažniau įsidarbinimą lėmė turintiems aukštąjį (universitetinį ar neuniversitetinį) išsimokslinimą (Pearsono χ^2 testo $p=0,001$).

Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie pasitenkinimą darbo vietoje, gebėjimą kontroliuoti įvykius ir įveikti kylančius sunkumus, kurie rodo, kad tiriamasis įveikia jam kylančius iššūkius. Rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 24: 24 reiškia žemą, o 8 – stipriai išreikštą gebėjimą kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas darbe. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: gerai ir labai gerai geba spręsti problemas (nuo 8 iki 13), vidutiniškai (nuo 14 iki 19) ir sunkiai (nuo 20 iki 24) įveikia sunkumus ir sprendžia problemas darbe.

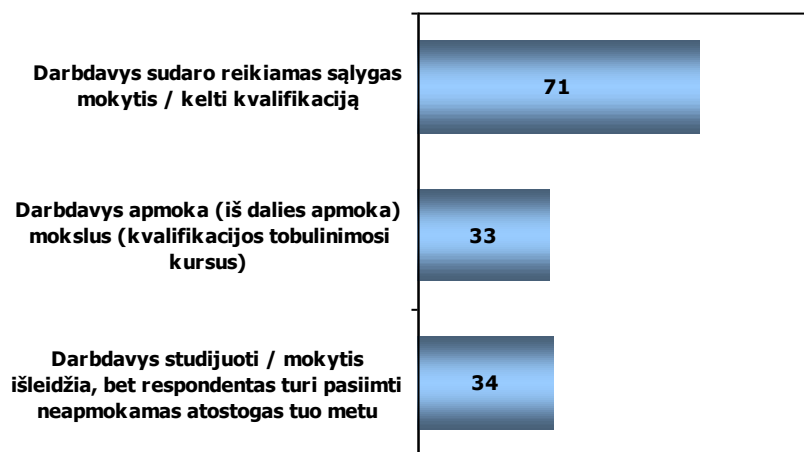
3.4.7 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklį (proc., N=147)

Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklio vidutinė reikšmė yra 11,9. Tai rodo, kad su problemomis darbe yra susidorojama gerai.

Dauguma (74 proc.) dirbančių apklaustųjų su problemomis darbe susidoroja gerai ir labai gerai, 24 proc. – vidutiniškai, 1 proc. – sunkiai (žr. 3.4.7 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna teigiama koreliacija tarp darbo pagal specialybę ir įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas darbe rodiklių (Spearmano $\rho=0,272$, $p=0,001$). Tai reiškia, kad pagal specialybę dirbantys apklaustieji geriau susidoroja su darbe kylančiais sunkumais. Geriau problemas darbe įveikia aukštąjį (universitetinį ar neuniversitetinį) išsimokslinimą turintys apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,002$).

Darbdavio sudaromos sąlygos mokytis / kelti kvalifikaciją – trys teiginiai apie darbdavių sudaromas sąlygas. Matuojama dichotomine skale. Pateikiamas procentinis pritariančiųjų kiekvienam teiginiui pasiskirstymas dirbančiųjų grupėje.

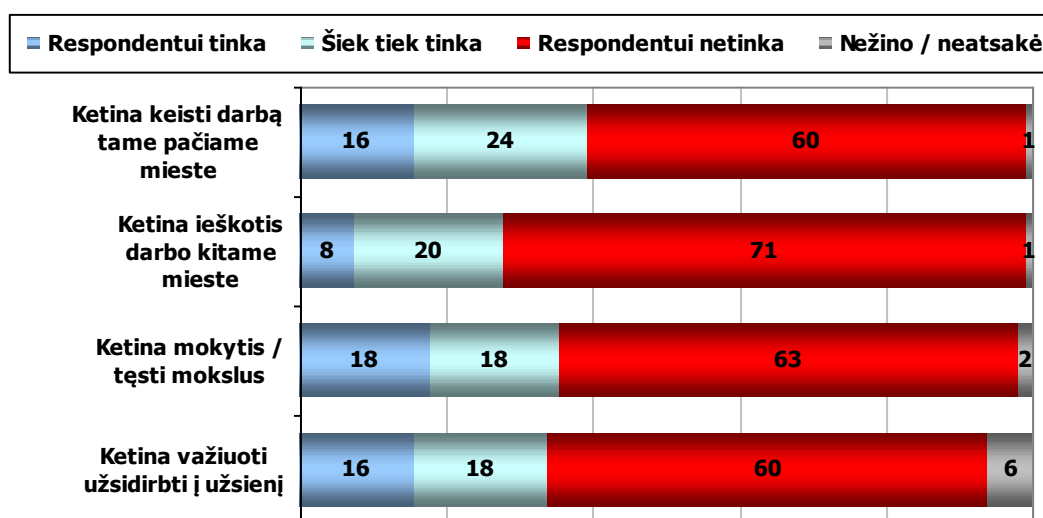

3.4.8 paveikslas. Darbdavio sudaromos sąlygos kelti kvalifikaciją (proc., N=147)

Daugumai (71 proc.) dirbančių apklaustųjų darbdavys sudaro sąlygas mokytis / kelti kvalifikaciją. 34 proc. teigia, kad darbdavys studijuoti / mokytis išleidžia, bet tuo metu reikia pasiimti nemokamas atostogas. 33 proc. respondentų darbdavys apmoka ar iš dalies apmoka mokslus, kvalifikacijos kėlimo kursus (žr. 3.4.8 pav.).

Su padėtimi, kad darbdavys studijuoti, mokytis išleidžia tik pasiėmus nemokamų atostogų, dažniau susiduria vyrai (Pearsono χ^2 testo $p=0,032$).

Ketiniai keisti darbą ir mokytis – keturi teiginiai apie ketinimus keisti darbą, migruoti į kitą miestą arba šalį, dirbti arba mokytis, kiekvienas vertinamas trijų rangų skale pagal teiginio tinkamumą tiriamajam. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas dirbančiųjų grupėje.

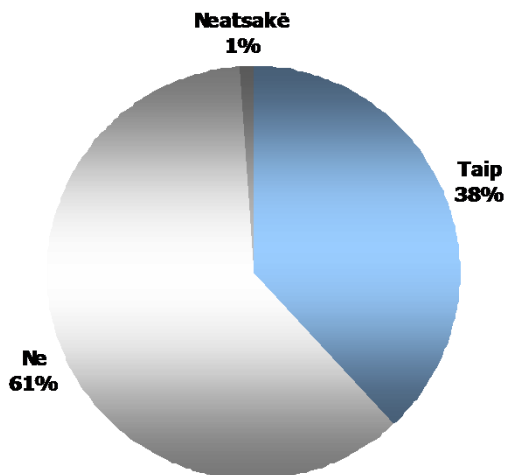

3.4.9 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal ketinimus keisti darbą (proc., N=147)

40 proc. ketinančių keisti darbą apklaustųjų darbo ieškojęsi tame pačiame mieste. Mokslus tęsti ketina 36 proc. apklaustųjų, važiuoti į užsienį užsidirbti – 34 proc. Ieškotis darbo kitame mieste planuoja 28 proc. tiriamųjų (žr. 3.4.9 pav.).

Nustatytos statistiškai reikšmingos silpnos teigiamos pripažinimo, kad darbinantis buvo svarbiausia turėta darbo patirtis, koreliacijos su ketinimu keisti darbą tame pačiame (Spearmano $\rho=0,227$, $p=0,006$) ir kitame (Spearmano $\rho=0,257$, $p=0,002$) mieste. Tai rodo, kad tie apklaustieji, kuriems darbinantis buvo svarbi turėta darbo patirtis, dažniau svarsto galimybes ieškotis darbo tame pačiame ar kitame mieste.

Ketinimo keisti darbo vietą rodiklis – matuojamas dichotominiu klausimu – planuoja ar neplanuoja keisti darbą. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas dirbančiųjų grupėje.

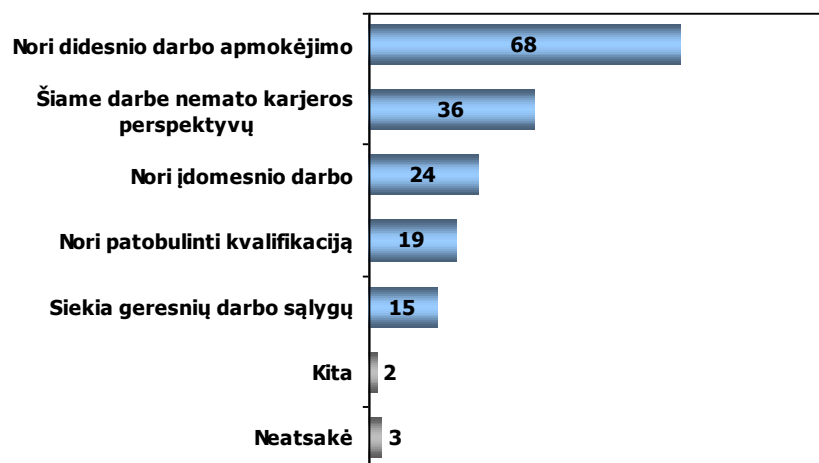

3.4.10 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal ketinimus keisti darbą (proc., N=147)

Daugiau nei pusė (61 proc.) dirbančių apklaustųjų darbo vietas keisti neketina. 38 proc. ketina tai daryti (žr. 3.4.10 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna neigiama koreliacija tarp darbo pagal specialybę ir planų keisti darbą (Spearmano $\rho = -0,265$, $p = 0,001$). Tai rodo, kad dirbantys ne pagal specialybę dažniau ketina keisti darbą. Taip pat pastebėta statistiškai reikšminga silpna neigiama koreliacija tarp planų keisti darbą ir įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas darbe rodiklių (Spearmano $\rho = -0,163$, $p = 0,049$). Tai reiškia, kad tie apklaustieji, kuriems sunkiau sekasi įveikti problemas darbe, dažniau ketina keisti darbo vietą. Be to nustatyta statistiškai reikšminga planų keisti darbą stipri teigiama koreliacija su ketinimu keisti darbą tame pačiame mieste (Spearmano $\rho = 0,532$, $p < 0,001$) ir vidutinio stiprumo teigiamos koreliacijos su ketinimais važiuoti į užsienį užsidirbti (Spearmano $\rho = 0,484$, $p < 0,001$) ar ieškoti darbo kitame mieste (Spearmano $\rho = 0,480$, $p < 0,001$). Tai yra, ketinantys keisti darbą labiausiai svarsto galimybę jo ieškoti tame pačiame mieste, truputį mažiau – vykti į užsienį užsidirbti ar ieškoti darbo kitame mieste.

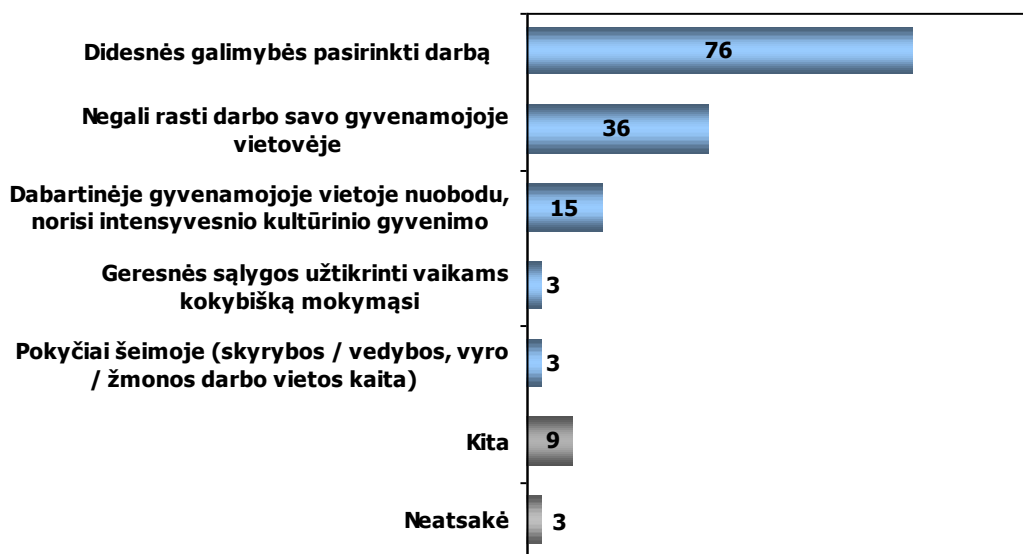
Ketinimo keisti darbo vietą priežastys – pateiktos penkios priežastys, leidžiama įvardinti ne daugiau kaip tris svarbiausias. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas dirbančiųjų grupėje.

3.4.11 paveikslas. Ketinimo keisti darbo vietą priežastys (proc., N=59)

Dažniausiai (68 proc.) darbo vietą norima keisti siekiant didesnio atlyginimo. 36 proc. dabartiniame darbe nemato karjeros perspektyvų. 24 proc. ieškotūsi įdomesnio darbo, 19 proc. norėtų patobulinti kvalifikaciją. 15 proc. siekia geresnių darbo sąlygų (žr. 3.4.11 pav.).

Darbo paieškos kitame mieste (migracijos į kitą miestą) priežastys – pateiktos šešios priežastys, leidžiama įrašyti savo priežastį. Galima pasirinkti ne daugiau kaip tris svarbiausias. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas dirbančiųjų grupėje.

3.4.12 paveikslas. Darbo paieškų kitame mieste (migracijos į kitą miestą) priežastys (proc., N=33)

Dažniausiai (76 proc.) ieškotis darbo kitame mieste planuojama dėl didesnių galimybių pasirinkti darbą. 36 proc. tiesiog negali rasti darbo savo gyvenamojoje vietovėje. 15 proc. siekia intensyvesnio kultūrinio gyvenimo. (žr. 3.4.12 pav.).

Plungės rajono savivaldybę didžioji dalis jaunimo (14–18 m.) buvo linkę vertinti gana neigiamai. Nepasitenkinimą lėmusi priežastis yra **veiklos ir pramogų stygius** („mažai veiklos galimybių jaunimui“, „nėra ką veikti, nes trūksta pramogų“, „nedaug laisvalaikio praleidimo vietų“, „trūksta užimtumo“, „ribotos galimybės kurti jauno žmogaus ateitį“, „jaunimas neturi ką veikti vakarais“, „nėra kavinių ir jokių jaunimo organizacijų“, „mažai renginių skirtų jaunam žmogui“, „mažai veiklos, jei esi dirbantis jaunuolis“).

Vyresni jaunuoliai (19–29 m.) Plungės rajono savivaldybės patrauklumą vertino taip pat ganėtinai neigiamai. Jie irgi mano, kad rajone trūksta veiklos ir pramogų, o taip pat stokoja ir **darbo vietų** („sunku įsitvirtinti ir gyventi po mokslų baigimo, neįmano rasti darbą“).

Tačiau keletas tyrime dalyvavusių (14–29 m.) jaunuolių savo gyvenamąjį miestą / rajoną buvo linkę vertinti ir teigiamai. Patrauklumą lėmusios priežastys:

- ✓ **aktyvi jaunimo veikla** („mano mieste yra daug darbštaus ir kūrybingo jaunimo, kurio dėka turime daug renginių“, „miestas nedidelis, todėl jaunimas aktyvesnis, todėl vyksta daug akcijų, renginių“)
- ✓ **vietų, tinkamų praleisti laisvalaikį, gausa** („yra atviras jaunimo centras, daug nevyriausybinų organizacijų, daug būrelių“, „slidinėjimo trasa“, „daug renginių“)

✓ **graži aplinka** („kurortinis miestelis“, „gražus parkas miesto vidury“).
Kokybinio tyrimo metu jaunimo taip pat buvo teirujamasi, kokios veiklos jie labiausiai pasigenda. Nustatyta, jog (14–18 m.) amžiaus jaunuoliams Plungės rajono savivaldybėje labiausiai trūksta:

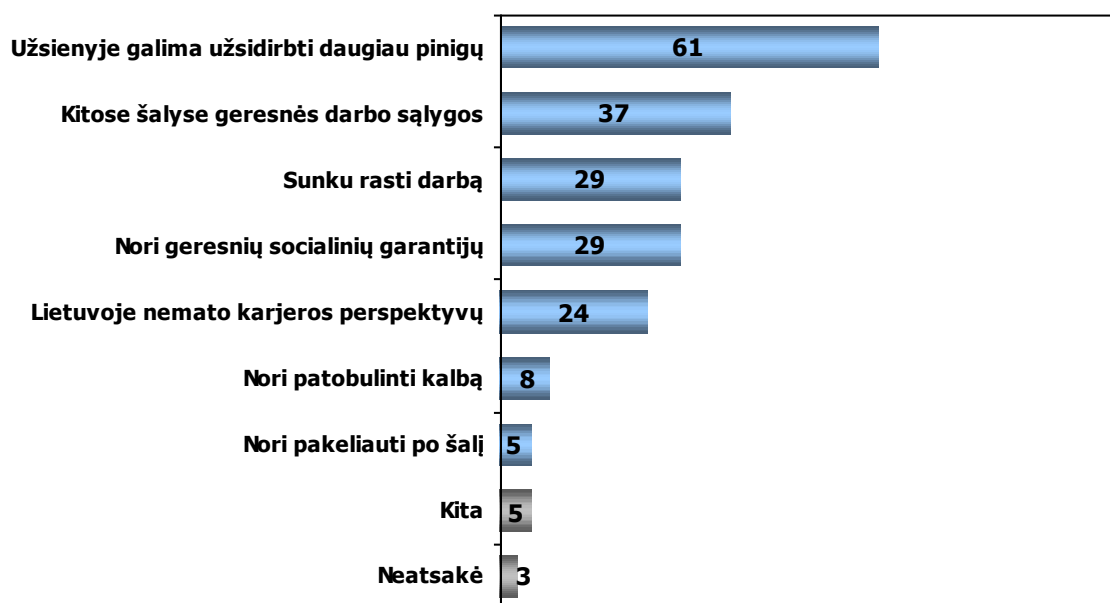
- ✓ **pramogų parko** („trūksta pramogų parko, skirto važinėti dviračiais, riedlentėmis, riedučiais“, „skate“ parko“, „įvairesnių pramogų, kurios pritrauktų jaunimą“)
- ✓ **įvairesnių renginių** („kultūrinių veiklos renginių, akcijų“, „spektaklių“, „meninių atvirų erdvių, kur neformalus jaunimas galėtų lankytis“)
- ✓ **seminarų, bendruomeniškų susirinkimų** („trūksta bendruomeniškos, labdaringos, vienam tikslui suvienijančios veiklos“, „seminarų apie bendravimą ar globalines problemas“).

Vieno jaunuolio manymu, Plungės rajono savivaldybėje apskritai **nėra jokios veiklos, skirtos jaunimui** („mano gimtajame kaime nėra veiklos jaunimui“).

Vyresni tyrimo dalyviai (19–29 m.), be jau minėtų aspektų, Plungės rajono savivaldybėje labiausiai stokoja:

- ✓ **laisvalaikio praleidimo vietų** („trūksta turiningo laisvalaikio praleidimo formų ir vietų“, „nėra patrauklių klubų, kavinių skirtų jaunimui“)
- ✓ **sportinių užsiėmimų** („varžybų, krepšinio būrelio ar kitų užsiėmimų, kur jaunimas galėtų sportuoti“, „sportinių šokių“)
- ✓ **veiklos, skirtos menininkams** („reikėtų veiklos meno žmonėms: dailininkams, muzikantams“)
- ✓ **lėšų, skirtų pramoginei veiklai** („trūksta lėšų, kad jaunimas galėtų užsiimti įvairia veikla“)
- ✓ **darbo vietų** („trūksta apmokamos darbinės veiklos“)
- ✓ **jaunimo centro** („trūksta jaunimo centro“).

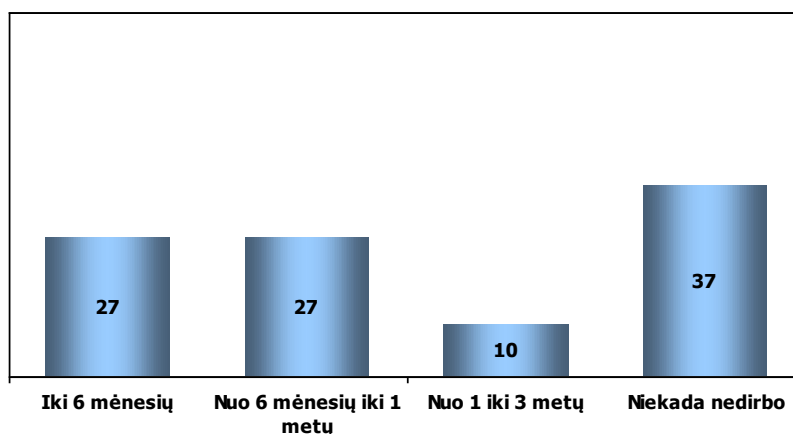
Darbo paieškos užsienyje (migracijos į užsienį) priežastys – pateikta dešimt priežasčių, leidžiama įrašyti savo priežastį. Prašoma pasirinkti ne daugiau kaip tris svarbiausias. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas dirbančiųjų grupėje.

3.4.13 paveikslas. Darbo paieškos užsienyje (migracijos į užsienį) priežastys (proc., N=38)

Dažniausiai (61 proc.) darbo užsienyje planuojama ieškotis dėl galimybės užsidirbti daugiau pinigų. 37 proc. mano, kad kitose šalyse jų laukia geresnės darbo sąlygos, 29 proc. – geresnės socialinės garantijos. Dar 29 proc. nurodė, jog jiems tiesiog sunku susirasti darbą. 24 proc. apklaustųjų Lietuvoje nemato karjeros perspektyvų (žr. 3.4.13 pav.).

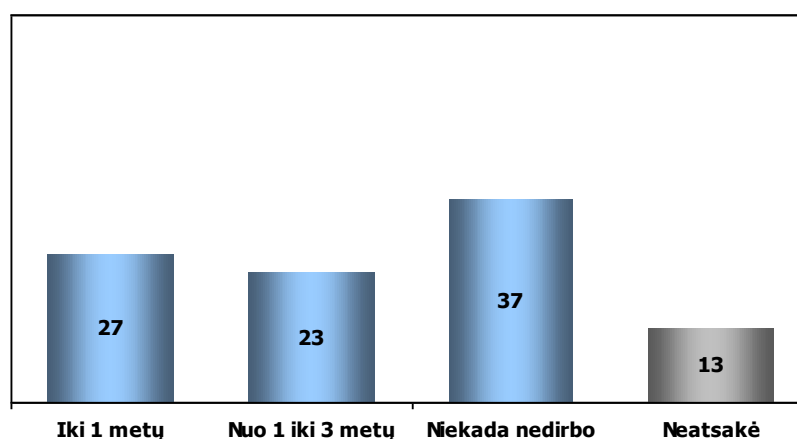
Paskutinio nedarbo trukmės rodiklis – matuojamas 5 rangų nedarbo trukmės skale, nuo „niekada nedirbau“ iki „virš 3 metų“. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas nedirbančiųjų ir nesimokančiųjų grupėje.

3.4.14 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal paskutinio nedarbo trukmės rodiklį (proc., N=30)

27 proc. nedirbančiųjų apklaustųjų darbo neturi mažiau nei 6 mėn. Kiti 27 proc. nedirba nuo 6 mėnesių iki 1 metų. 10 proc. – nuo 1 iki 3 metų. 37 proc. respondentų niekada nedirbo (žr. 3.4.14 pav.).

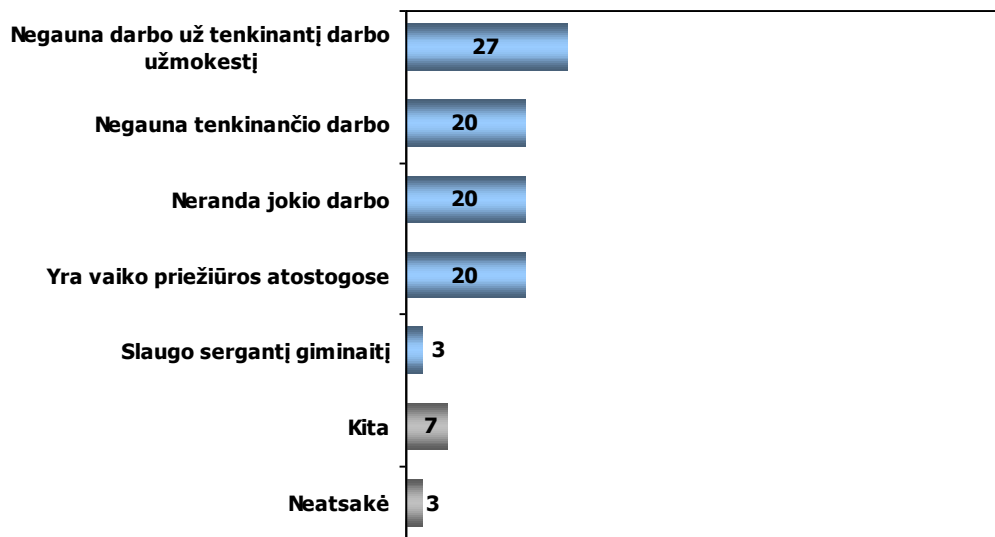
Darbo paskutinėje darbovietėje trukmės rodiklis – matuojamas 5 rangų darbo trukmės skale nuo „niekada nedirbau“ iki „virš 5 metų“. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas nedirbančiųjų ir nesimokančiųjų grupėje.

3.4.15 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal darbo paskutinėje darbovietėje trukmės rodiklį (proc., N=30)

27 proc. nedirbančių apklaustųjų paskutinėje darbovietėje dirbo iki 1 metų, 23 proc. – nuo 1 iki 3 metų (žr. 3.4.15 pav.).

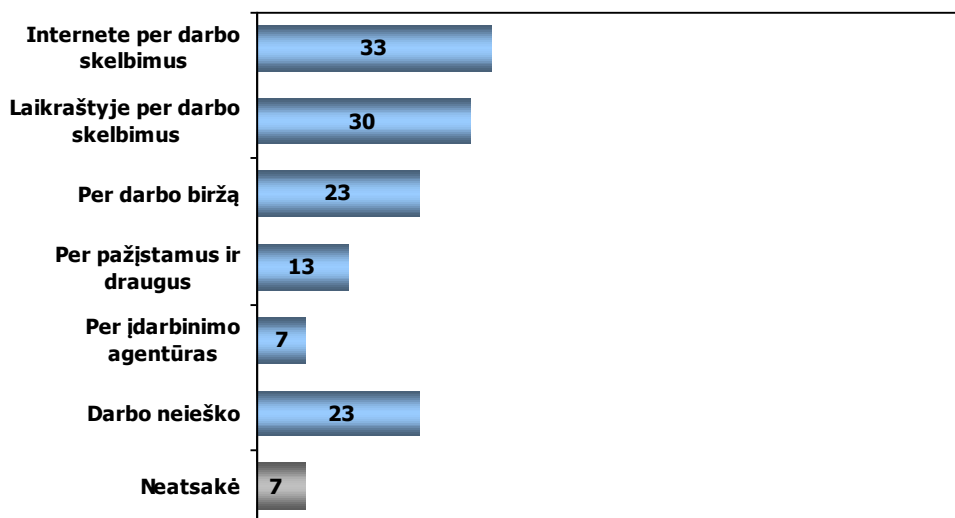
Nedarbo priežastys – pateiktos penkios priežastys, leidžiama pasirinkti vieną. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas nedirbančiųjų ir nesimokančiųjų grupėje.

3.4.16 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal nedarbo priežastis (proc., N=30)

27 proc. nedirbančių apklaustųjų neturi darbo, nes negauna tenkinančio darbo užmokesčio. 20 proc. neranda tenkinančio darbo, jokio darbo arba yra vaiko priežiūros atostogose (žr. 3.4.16 pav.).

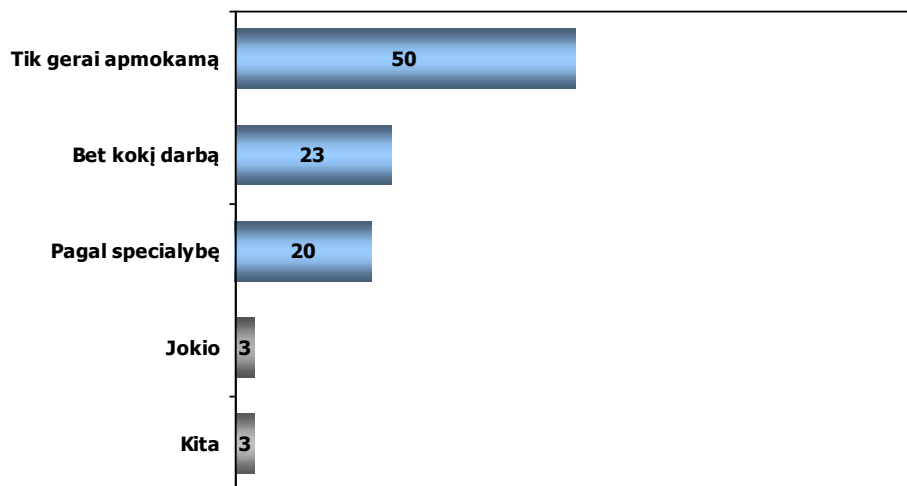
Darbo paieškos būdai – pateikti septyni darbo paieškos būdai, leidžiama pasirinkti visus tinkančius atsakymus. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas nedirbančiųjų ir nesimokančiųjų grupėje.

3.4.17 paveikslas. Darbo paieškos būdai (proc., N=30)

Dažniausiai nedirbantys apklaustieji darbo ieškosi per darbo skelbimus internete (33 proc.) arba laikraštyje (30 proc.). Darbo biržą paminėjo 23 proc. tyrimo dalyvių (žr. 3.4.17 pav.).

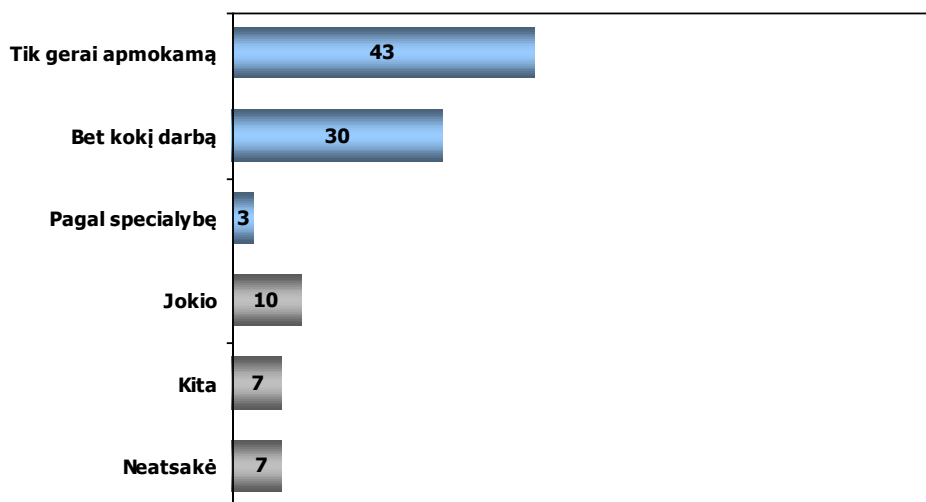
Darbo, kurį sutiktų dirbti Lietuvoje nedirbantys ir nesimokantys, požymiai – pateikti keturi galimi pageidaujamo darbo požymiai, leidžiama pasirinkti vieną. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas nedirbančiųjų ir nesimokančiųjų grupėje.

3.4.18 paveikslas. Darbo, kurį sutiktų dirbti Lietuvoje nedirbantys ir nesimokantys, požymiai (proc., N=30)

50 proc. nedirbančiųjų respondentų Lietuvoje sutiktų dirbti tik gerai apmokamą darbą. Bet koks darbas tenkintų 23 proc. apklaustųjų. 20 proc. sutiktų dirbti darbą pagal specialybę. (žr. 3.4.18 pav.).

Darbo, kurį sutiktų dirbti užsienyje šiuo metu nedirbantys ir nesimokantys, požymiai – pateikti keturi galimi pageidaujamo darbo požymiai, leidžiama pasirinkti vieną. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas nedirbančiųjų ir nesimokančiųjų grupėje.

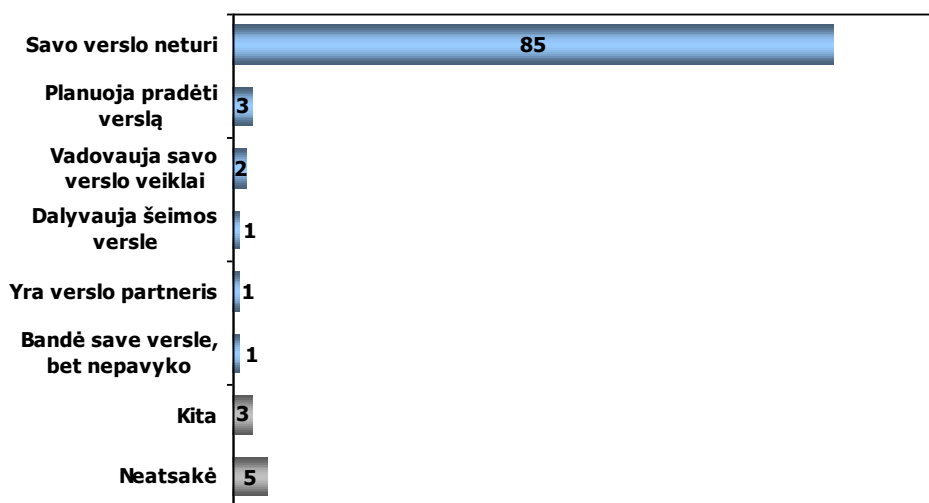
3.4.19 paveikslas. Darbo, kurį sutiktų dirbti užsienyje šiuo metu nedirbantys ir nesimokantys, požymiai (proc., N=30)

43 proc. nedirbančių apklaustųjų užsienyje sutiktų dirbti tik gerai apmokamą darbą, 30 proc. – bet kokį darbą (žr. 3.4.19 pav.).

Nustatyta vidutinio stiprumo statistiškai reikšminga teigiama koreliacija tarp darbo pobūdžio, kurį sutiktų dirbti nedirbantys ir nesimokantys apklaustieji Lietuvoje ir užsienyje (Spearmano $\rho=0,367$, $p=0,046$). Tai rodo, kad šie respondentai sutiktų dirbti panašaus pobūdžio darbą tiek Lietuvoje, tiek užsienyje.

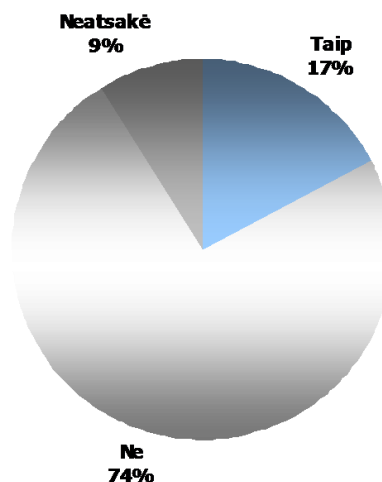
Verslumo rodiklis – matuojamas klausimu apie nuosavo verslo turėjimą, dalyvavimą šeimos versle ir pan. Pateikiami procentiniai atsakymų variantų pasiskirstymai.

3.4.20 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal verslumo rodiklį (proc., N=400)

Dauguma (85 proc.) apklaustųjų savo verslo neturi. 4 proc. turi savo verslą, yra verslo partneriai ar dalyvauja šeimos versle. Pradėti savo verslą planuoja dar 3 proc. respondentų (žr. 3.4.20 pav.).

Susipažinimo su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje rodiklis – matuojamas dichotominiu klausimu – susipažinęs arba nesusipažinęs. Pateikiami procentiniai atsakymų variantų pasiskirstymai.

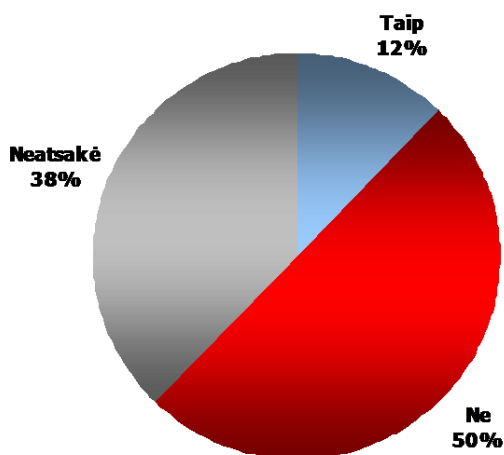

3.4.21 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal susipažinimo su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje rodiklį (proc., N=400)

Dauguma (74 proc.) apklaustųjų nėra susipažinę su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje. 17 proc. su ja susipažinę (žr. 3.4.21 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga vidutinio stiprumo teigiama koreliacija tarp susipažinimo su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje ir savo verslo turėjimo (Spearmano $\rho=0,348$, $p<0,001$). Tai rodo, kad turintys savo verslą ar jame dalyvaujantys dažniau yra susipažinę su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje. Su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje dažniau susipažinę vyriausi (24–29 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,029$).

Nuomonės apie tai, ar Lietuvoje sudarytos sąlygos jauniems žmonėms plėtoti verslą, rodiklis – matuojamas dichotominiu klausimu. Pateikiami procentiniai atsakymų variantų pasiskirstymai.

3.4.22 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal nuomonės apie tai, ar Lietuvoje sudarytos sąlygos jauniems žmonėms plėtoti verslą, rodiklį (proc., N=400)

50 proc. apklaustųjų mano, kad Lietuvoje nėra sudarytos sąlygos jauniems žmonėms plėtoti verslą. 12 proc. teigimu, tokios sąlygos sudarytos (žr. 3.4.22 pav.).

Nustatytos statistiškai reikšmingos silpnos teigiamos koreliacijos tarp šio rodiklio ir susipažinimo su jaunimo verslumo skatinimo politika (Spearmano $\rho=0,377$, $p<0,001$). Tai reiškia, kad susipažinusieji su jaunimo verslumo skatinimo politika geriau vertina galimybes jauniems žmonėms pradėti ir plėtoti verslą Lietuvoje.

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, 19–29 metų amžiaus jaunuoliai Plungės rajono savivaldybėje svarbiausiomis problemomis, susijusiomis su darbu, įvardija šias:

- ✓ **sunkumai rasti darbą neturint patirties** („darbdavių nenoras priimti jaunuolių be patirties“, „nepasitiki jaunuoliais neturinčiais patirties“, „jaunas žmogus neturi patirties, nes niekur nedirbo, o be patirties niekas nepriima“)
- ✓ **sunkumai rasti darbą pagal įgytą specialybę** („labai ribotos galimybės susirasti darbą pagal specialybę“, „su aukštuoju išsilavinimu tenka dirbti darbus, kuriems nėra būtinas aukštasis išsilavinimas“)
- ✓ **mažas darbo vietų pasirinkimas** („mažai darbo vietų“, „trūksta darbo“)
- ✓ **maži atlyginimai** („maži atlyginimai“, „mažai apmokamas darbas“).

Vienas jaunuolis visgi teigė, jog Plungės rajono savivaldybėje yra **pakankamai darbo vietų, tačiau jaunuoliams trūksta motyvacijos jo ieškoti** („yra to darbo, bet yra labai daug nemotyvuoto, profesiskai nekvalifikuoto jaunimo ypač Plungės rajone, lyginant su Plungės miestu, kuris nieko nedaro ir neieško darbo“).

Problemas, susijusias su darbu, tyrimo dalyviai siūlo spręsti šiais būdais:

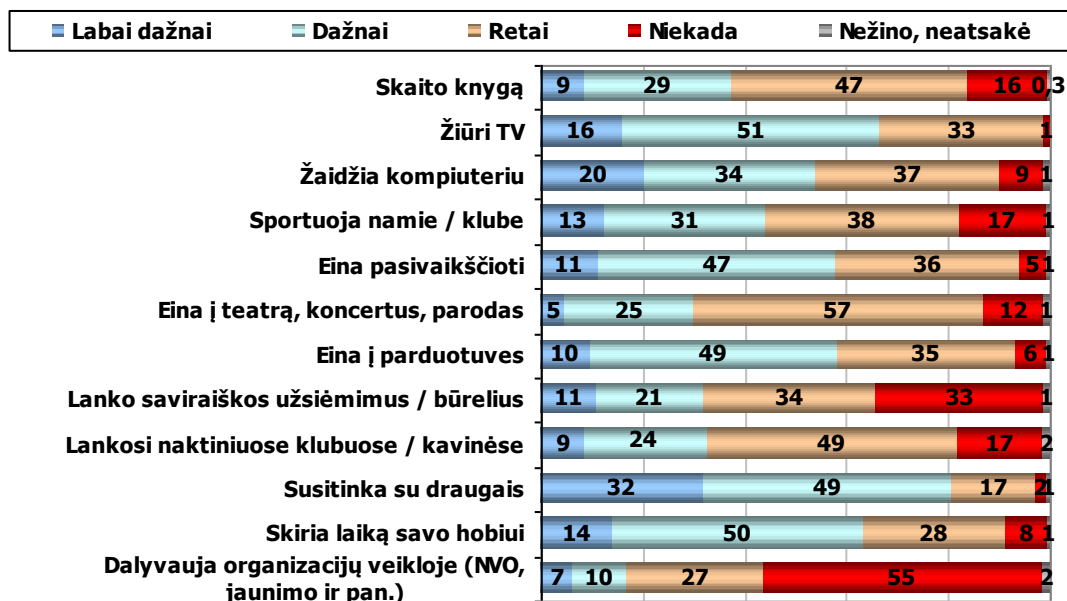
- ✓ **rengiant darbdavių ir norinčio dirbti jaunimo susitikimus** („surengtume seminarą visiems darbdaviams ir pristatytume jaunimą, kuris nori įsitvirtinti darbo rinkoje“, „organizuočiau darbdavių ir jaunimo susitikimus, kad atsirastų abiejų pusių poreikių supratimas“)
- ✓ **bandant pakeisti neigiamą darbdavių nuomonę apie jaunimą** („bandyčiau įtikinti darbdavius, jog jaunimas yra gera darbo jėga, išsilavinę bei turintys didelį žinių bagažą, kurį gali pritaikyti darbe“)
- ✓ **pensinio amžiaus darbuotojams „užleidžiant“ darbo vietas jaunimui** („stengčiausi, kad senus specialistus pakeistų jauni“)
- ✓ **darbo biržoje įkuriant specialų skyrių jaunimui** („įkurčiau jaunimo darbo biržos skyrių Plungėje, konsultavimo pagalba“).

Keletas jaunuolių mano, jog **bendraamžių aktyvumo didinimas taip pat prisidėtų prie problemų, susijusių su darbu, mažinimo** („skatinčiau jaunimą daugiau domėtis aplinka ir būti aktyvesniems“, „stengčiausi patrauklia forma pritraukti mažiau motyvuotą jaunimą“, „bandyčiau padėti jaunimui spręsti problemas, kelti jų užimtumą“).

3.5. Laisvalaikis

Tyrimo metu buvo svarbu išsiaiškinti, kiek laiko jaunimas skiria savo laisvalaikiui, kaip jį leidžia, ar yra patenkinti savo laisvalaikiu ir kaip vertina savo galimybes įdomiai praleisti ir pasirinkti norimą laisvalaikio formą. Laisvalaikis tiriamiesiems buvo apibrėžtas kaip laisvas laikas, liekantis nuo darbo, mokslo (mokymosi mokykloje) ir studijų.

Laisvalaikio leidimo būdai – pateikiama 12 laisvalaikio leidimo būdų, vertinamų 4 rangų skalėje nuo „labai dažnai“ iki „niekada“. Pateikiamas procentinis atsakymų variantų pasiskirstymas.

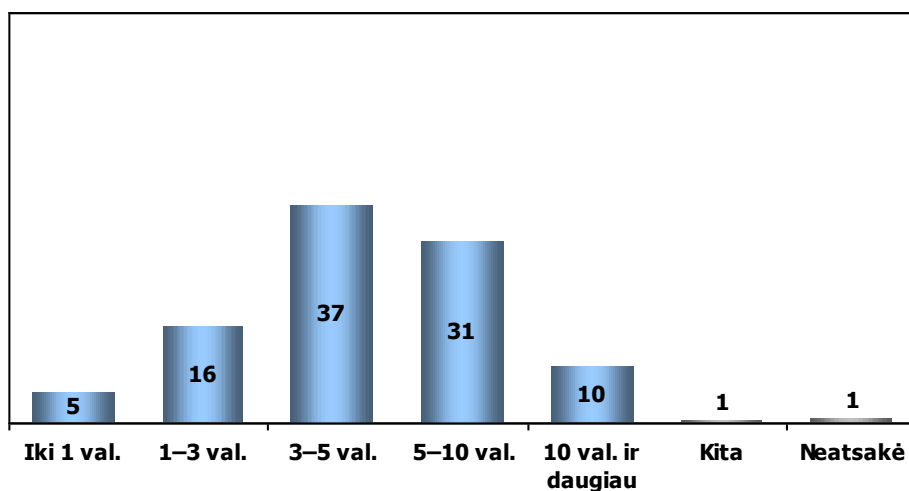

3.5.1 paveikslas. Laisvalaikio leidimo būdai (proc., N=400)

Populiariausi laisvalaikio leidimo būdai: susitikti su draugais (81 proc.), žiūrėti TV (67 proc.), skirti laiką savo hobiui (64 proc.), eiti į parduotuves (59 proc.), pasivaikščioti (58 proc.) bei žaisti kompiuteriu (54 proc.). Rečiausiai dalyvaujama organizacijų veikloje (17 proc.) (žr. 3.5.1 pav.).

Moterys laisvalaikiu dažniau skaito knygas (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$), eina pasivaikščioti (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$), skiria laiką savo hobiams (Pearsono χ^2 testo $p = 0,017$), eina į parduotuves (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$), lanko saviraiškos užsiėmimus, būrelius (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$), dalyvauja organizacijų veikloje (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$). Vyrai dažniau žaidžia kompiuteriu (Pearsono χ^2 testo $p = 0,009$), sportuoja (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$). Jauniesiems tyrimo dalyviams dažniau žiūri TV (Pearsono χ^2 testo $p = 0,001$), žaidžia kompiuteriu (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$), sportuoja (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$), eina pasivaikščioti (Pearsono χ^2 testo $p = 0,001$), lanko saviraiškos užsiėmimus, būrelius (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$), susitinka su draugais (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$). Miesto gyventojai dažniau eina į teatrą, koncertus, parodas (Pearsono χ^2 testo $p = 0,011$), lanko saviraiškos užsiėmimus, būrelius (Pearsono χ^2 testo $p = 0,016$).

Laisvalaikui skiriamo laiko rodiklis – matuojamas vidutiniškai per savaitę laisvalaikui skiriamu laiku 5 rangų skale: iki 1, nuo 1 iki 3, nuo 3 iki 5, nuo 5 iki 10, 10 ir daugiau valandų. Pateikiamas procentinis vidutiniškai per savaitę laisvalaikui skiriamo laiko pasiskirstymas.

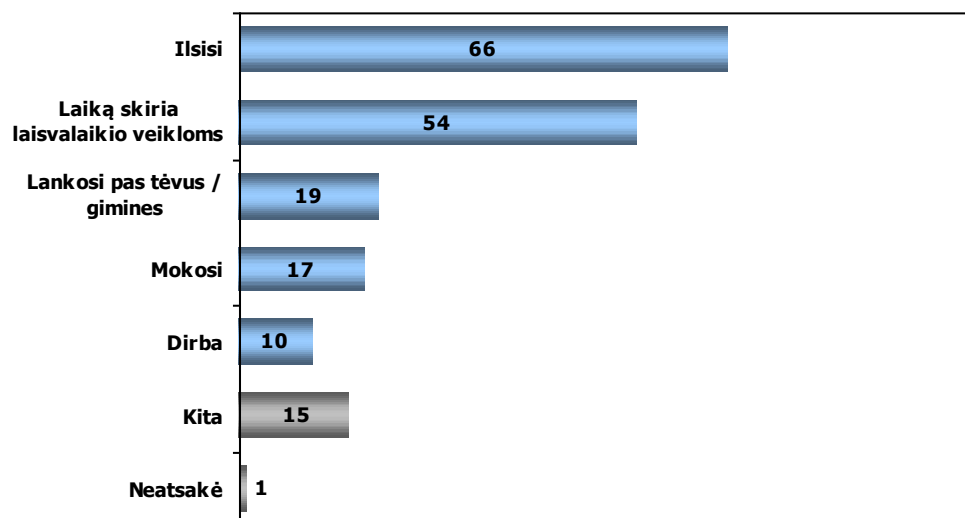

3.5.2 paveikslas. Laikas, skiriamas laisvalaikui vidutiniškai per savaitę (proc., N=400)

21 proc. apklaustųjų laisvalaikui skiria iki 3 val. per savaitę. 37 proc. – 3–5 val. 31 proc. – 5–10 val. 10 proc. respondentų laisvalaikui skiria 10 val. ir daugiau (žr. 3.5.2 pav.).

Daugiausiai laiko (10 val. ir daugiau) laisvalaikui dažniau skiria vyrai (Pearsono χ^2 testo $p = 0,025$) ir jauniesiems (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p = 0,037$).

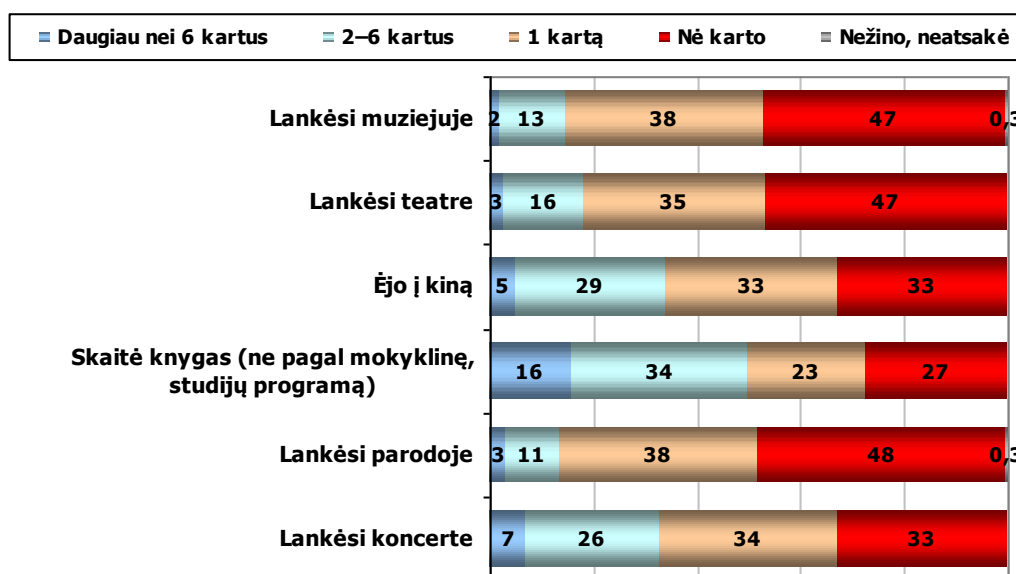
Savaitgalių leidimo būdų rodiklis – prašoma pažymėti, ką dažniausiai veikia savaitgaliais, nurodant du atsakymus iš pateiktų 5 su galimybe nurodyti kitą atsakymą. Pateikiamas procentinis atsakymo variantų pasiskirstymas.

3.5.3 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal savaitgalių leidimo būdų rodiklį (proc., N=400)

Dažniausi savaitgalių leidimo būdai – poilsis (66 proc.) ir laiko skyrimas laisvalaikio veikloms (54 proc.) (žr. 3.5.3 pav.).

Kultūrinių renginių lankymo rodiklis – lankymosi kultūriniuose renginiuose: muziejuose, teatruose, kino teatruose, parodose, koncertuose ir knygų skaitymo per paskutinius 6 mėnesius dažnumas. Dažnumas matuojamas rangine skale, kurios galimi variantai: „daugiau nei 6 kartus“, „2–6 kartus“, „1 kartą“, „nė karto“. Pateikiamas procentinis pasiskirstymas pagal skirtingų kultūrinių renginių lankymo dažnumą.

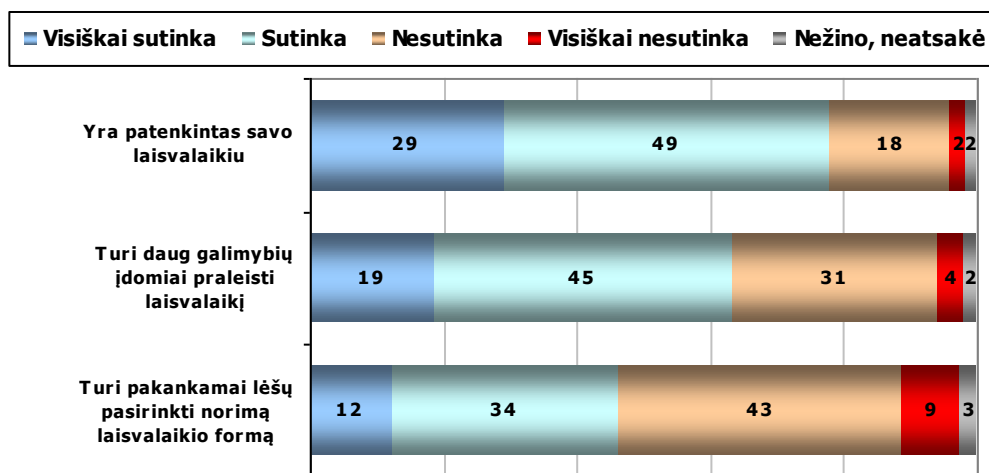
3.5.4 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal kultūrinių renginių lankymo rodiklį (proc., N=400)

Per paskutinius 6 mėnesius bent kartą knygą skaitė 73 proc. apklaustųjų. Koncerte ir / ar kine lankėsi 67 proc. respondentų (žr. 3.5.4 pav.).

Per paskutinius 6 mėnesius moterys dažniau skaitė knygas (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$), lankėsi parodose (Pearsono χ^2 testo $p = 0,001$), koncertuose (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

p=0,001). Miesto gyventojai dažniau lankėsi muziejuose (Pearsono χ^2 testo p=0,005), teatruose (Pearsono χ^2 testo p=0,001), koncertuose (Pearsono χ^2 testo p=0,035), ėjo į kiną (Pearsono χ^2 testo p=0,004).

Pasitenkinimo laisvalaikiu, galimybių įdomiai leisti laisvalaikį vertinimo ir turimų lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio formą vertinimo rodikliai – tai subjektyvūs rodikliai, matuojami 4 rangų skale nuo „visiškai sutinku“ iki „visiškai nesutinku“. Pateikiami procentiniai atsakymų pasiskirstymai.

3.5.5 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasitenkinimo laisvalaikiu, galimybių įdomiai leisti laisvalaikį vertinimo, turimų lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio formą vertinimo rodiklius (proc., N=400)

Savo laisvalaikiu patenkinti 78 proc. apklaustųjų. Daug galimybių įdomiai praleisti laisvalaikį turi 64 proc. respondentų, o pakankamai lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio formą – 46 proc. tyrimo dalyvių (žr. 3.5.5 pav.).

Pastebėtos statistiškai reikšmingos teigiamos koreliacijos tarp 3.5.5 pav. pavaizduotų rodiklių:

- Stipri teigiama koreliacija tarp buvimo patenkintu savo laisvalaikiu ir turėjimo daug galimybių įdomiai jį praleisti (Spearmano $\rho=0,671$, $p<0,001$)
- Stipri teigiama koreliacija tarp turėjimo daug galimybių įdomiai praleisti laisvalaikį ir turėjimo pakankamai lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio praleidimo formą (Spearmano $\rho=0,563$, $p<0,001$)
- Vidutinio stiprumo koreliacija tarp buvimo patenkintu savo laisvalaikiu ir turėjimo pakankamai lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio praleidimo formą (Spearmano $\rho=0,497$, $p<0,001$).

Tai reiškia, kad kuo respondentai turi daugiau galimybių įdomiai praleisti laisvalaikį ir pakankamai lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio leidimo formą, tuo jie yra labiau patenkinti savo laisvalaikiu. Pakankamai lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio formą dažniau turi jauniausi (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p<0,001$).

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, kaip pagrindines priežastis, neleidžiančias efektyviai išnaudoti laisvalaikio, 14–18 metų amžiaus jaunuoliai išskyrė:

- ✓ **kitus laisvalaikio praleidimo būdus** („internetas ir televizija užima daug laiko“, „priklausomybė internetui“, „dėl laiko praleisto prie kompiuterio“)
- ✓ **namų darbus** („turiu mažai laiko, nes užduoda daug namų darbų“)

- ✓ **patiriamą nuovargį mokykloje** („dėl nuovargio mokykloje“)
- ✓ **tolimą atstumą** („gyvenu kaime“, „ilgas grįžimas namo“)
- ✓ **būrelių stoką** („mažai popamokinės veiklos mokykloje“)
- ✓ **finansinius sunkumus** („nėra galimybių ir finansų“).

Du moksleiviai (14–18 m.) patikino, jog savo **laisvalaikį išnaudoja efektyviai** („pilnai išnaudoju savo laisvalaikį ir nuolat keičiu užklasinės veiklos kryptis“, „efektyviai išnaudoju laisvalaikį, kai nesu mokykloje“).

Vyresni tyrimo dalyviai (19–29 m.), efektyviai išnaudoti laisvalaikio negali dėl šių priežasčių:

- ✓ **didelis atstumas iki miesto** („kur aš gyvenu nėra kino teatro“, „gyvenu kaimo vietoje, o čia pramogų nėra“)
- ✓ **mažas laisvalaikio praleidimo būdų pasirinkimas** („ribotas laisvalaikio praleidimo būdų pasirinkimas“)
- ✓ **didelis užimtumas** („trūksta laiko“, „studijos“)
- ✓ **finansiniai sunkumai** („pinigų trūkumas“).

Trys vyresnio amžiaus (19–29 m.) tyrimo dalyviai patikino, jog **savo laisvalaikį išnaudoja efektyviai** („aš labai efektyviai išnaudoju savo laisvą laiką“, „aš manau, jog labai efektyviai išnaudoju savo laisvalaikį, retai kada nuobodžiauju“).

Jaunuolių teiraujantis kaip būtų galima šalinti priežastis, neleidžiančias efektyviai išnaudoti laisvalaikio, 14–18 metų amžiaus moksleiviai įvardijo:

- ✓ **įvairių užsiėmimų organizavimas** („kurti popamokinės veiklos būrelius“, „kurti daugiau laisvalaikio praleidimo vietų“, „sudominti įvairesniais laisvalaikio praleidimo būdais, kurie duotų naudos ir patirties“)
- ✓ **susisiekimo gerinimas** („trūksta transporto, kuris nuvežtų į mokyklą ir parvežtų namo“, „reikia transporto, kuris važiuotų vakarais“)
- ✓ **informacijos, apie vykstančias veiklas, platinimas** („suteikti daugiau informacijos, kur galėčiau save realizuoti“)
- ✓ **mokymosi krūvio mažinimas** („mažinti namų darbų krūvį“).

Vienas tyrimo dalyvis (14–18 m.) teigė, jog jo manymu **reikėtų skirti daugiau lėšų įvairių užsiėmimų organizavimui** („manau, kad reikia skirti paramą, kad būtų suorganizuojami įdomūs užsiėmimai“).

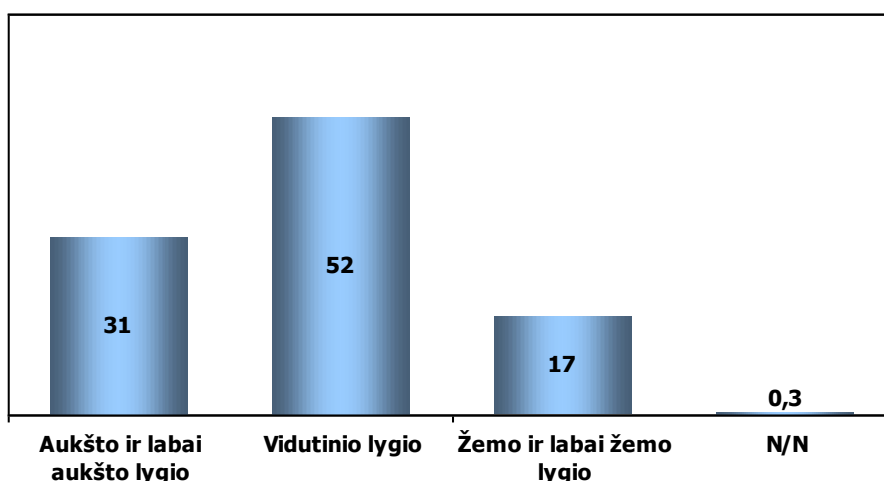
Vyresnio amžiaus (19–25 m.) tyrimo dalyviai mano, jog efektyviau išnaudoti laisvalaikį padėtų **įvairių veiklų organizavimas** („atsižvelgti į jaunimo siūlymus, didinančius laisvalaikio užimtumą mieste“, „organizuoti jaunimo komandas, kurios aplankytų įvairius kaimelius“, „organizuoti jaunimui skirtas programas, užsiėmimus“, „daugiau nemokamų renginių“). Vienas informantas mano, kad puiki išeitis būtų **iš rajono persikelti gyventi į miestą** („persikelti gyventi į miestą“).

Vienas tyrimo dalyvis (19–25 m.) galvoja, jog **reikėtų prisitaikyti prie jau siūlomų laisvalaikio praleidimo vietų** („mieste leisti laisvalaikį aktyviai, juk galima prisitaikyti prie to, kas yra siūloma: šokti, sportuoti, dainuoti“), o kitas, **jaunuolis mano, kad tiesiog reikia būti aktyvesniais ir patiems norėti imtis veiklos** („tai priklauso nuo pačio žmogaus, reikia tik noro ir iniciatyvos“).

3.6. Draugai

Šia klausimų grupe siekiama išsiaiškinti, kokia yra jaunimo santykių su draugais kokybė, koks artimų draugų skaičius, ar lengva susirasti naujų draugų ir ar jaučia socialinį palaikymą.

Santykių su draugais kokybės rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 5 indikatoriais, apie santykių su draugais patirtis arba santykių su draugais kokybės suvokimus. Santykių su draugais kokybė išreiškiama šiais draugystės požymiais: pasitenkinimas, pasitikėjimas, pagalbos suteikimas, atvirumas. Kiekvienam tiriamajam indikatorių rangų reikšmės sumuojamos ir gaunamas suminis santykių su draugais kokybės rodiklis, kurio reikšmės kinta nuo 5 iki 20: 5 reiškia silpnus, nepalaikančius, o 20 reiškia stiprius, palaikančius santykius su draugais, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo kokybiškesni santykiai su draugais, tuo daugiau socialinio palaikymo tiriamieji sulaukia iš draugų. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: sulaukia labai žemo ir žemo (nuo 5 iki 10), vidutinio (nuo 11 iki 15) ir aukšto ar labai aukšto (nuo 16 iki 20) stiprumo / tvirtumo, palaikymo santykiuose su draugais.

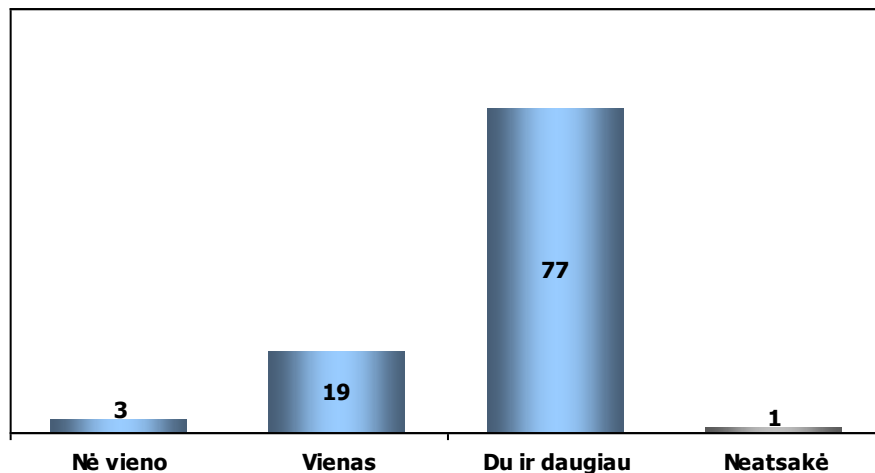
3.6.1 paveikslas. Santykių su draugais kokybės rodiklis (proc., N=400)

Santykių su draugais kokybės rodiklio vidutinė reikšmė – 14,3. Tai rodo vidutinį santykių su draugais kokybės lygį.

52 proc. apklaustųjų turi vidutinio stiprumo / tvirtumo palaikymo santykius su draugais. 31 proc. respondentų turi aukšto ir labai aukšto, o 17 proc. tyrimo dalyvių – žemo ir labai žemo lygio palaikymo santykius su draugais (žr. 3.6.1 pav.).

Artimų draugų skaičius – tai rodiklis, atspindintis socialinių santykių platumą. Jo nepakanka nusakyti visai santykių visumai, tačiau draugus mes renkames, jie nėra duoti gimstant, kaip, pavyzdžiui, šeimos nariai, giminaičiai, todėl santykiai su draugais gali būti artimesni, glaudesni, intensyvesni ir netgi svarbesni. Taip pat šis rodiklis tam tikra prasme atspindi gebėjimą užmegzti ir palaikyti draugiškus artimus santykius bent su vienu ar keliais žmonėmis. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas.

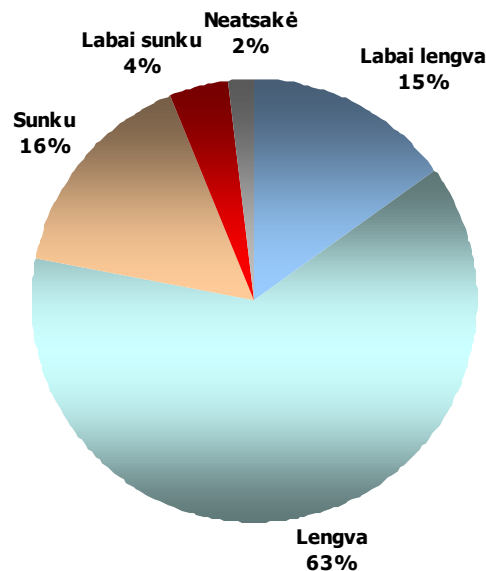

3.6.2 paveikslas. Artimų draugų skaičius (proc., N=400)

Dauguma (77 proc.) apklaustųjų turi du ir daugiau artimų draugų. Vieną artimą draugą turi 19 proc., o nė vieno – 3 proc. respondentų (žr. 3.6.2 pav.).

Naujų draugysčių užmezgimo lengvumas – tai dar vienas rodiklis, parodantis tiriamojo suvokimą, kaip jam sekasi užmegzti naujas draugystes, naujus draugiškus santykius. Matuojamas keturių rangų skale, nuo „labai lengva“ iki „labai sunku“. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas.

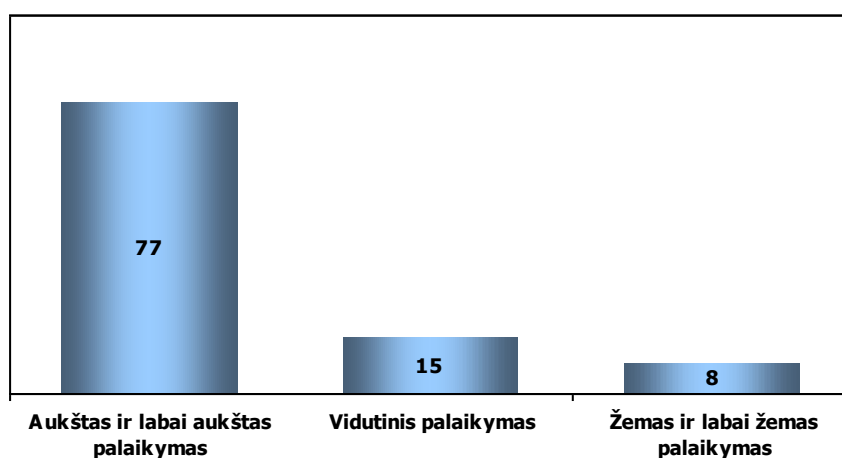
3.6.3 paveikslas. Naujų draugysčių užmezgimo lengvumas (proc., N=400)

Daugumai (63 proc.) apklaustųjų naujas draugystes užmegzti lengva. Dar 15 proc. – labai lengva. 16 proc. respondentų tai padaryti sunku. 4 proc. – labai sunku (žr. 3.6.3 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna neigiama koreliacija tarp naujų draugysčių užmezgimo lengvumo ir artimų draugų skaičiaus (Spearmano $\rho = -0,263$, $p < 0,001$). Tai reiškia, kad daugiau artimų draugų turintiems lengviau užmegzti naujas draugystes.

Dažniau naujų draugų sunku ar labai sunku susirasti moterims (Pearsono χ^2 testo $p=0,014$) ir vyriausiesiems (24–29 m.) apklaustiesiems (Pearsono χ^2 testo $p=0,022$).

Socialinio palaikymo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojantis, ar tiriamieji apskritai sulaukia socialinės paramos ir palaikymo – nesvarbu, iš kokių žmonių, svarbu, kad susilaukia. Rodiklis matuojamas 7 dichotominiais indikatoriais, įvardijančiais įvairius socialinio palaikymo būdus. Kiekvienam tiriamajam skaičiuojami indikatoriai, kuriems pasirinktas atsakymo variantas „taip“. Gaunamas rodiklis, kuris kinta nuo 0 iki 7: 0 reiškia socialinio palaikymo ir paramos nebuvimą, o 7 – stiprų socialinį palaikymą ir paramą. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: sulaukia labai žemo ir žemo (nuo 0 iki 3), vidutinio (nuo 4 iki 5) ir aukšto ar labai aukšto (nuo 6 iki 7) socialinio palaikymo.

3.6.4 paveikslas. Socialinio palaikymo rodiklis (proc., N=400)

Nustatyta, kad vidutinė socialinio palaikymo reikšmė yra 6,1. Tai rodo, kad susilaukiama aukšto ir labai aukšto socialinio palaikymo.

Dauguma apklaustųjų (77 proc.) susilaukia aukšto ir labai aukšto socialinio palaikymo, 15 proc. – vidutinio ir 8 proc. – žemo ir labai žemo socialinio palaikymo (žr. 3.6.4 pav.).

Nustatytos statistiškai reikšmingos socialinio palaikymo rodiklio koreliacijos su šiais rodikliais:

- Silpna teigiama koreliacija su santykių su draugais kokybės rodikliu (Spearmano $\rho=0,167$, $p=0,001$)
- Silpna teigiama koreliacija su artimų draugų skaičiumi (Spearmano $\rho=0,241$, $p<0,001$)
- Silpna neigiama koreliacija su naujų draugysčių užmezgimo lengvumo rodikliu (Spearmano $\rho=-0,154$, $p=0,002$).

Tai reiškia, kad stipresnį socialinį palaikymą jaučia daugiau draugų turintys apklaustieji, geresniais santykiais su jais pasižymintys tyrimo dalyviai ir lengviau naujas draugystes mezgantys respondentai. Aukštą ir labai aukštą socialinį palaikymą dažniau jaučia moterys (Pearsono χ^2 testo $p=0,002$) ir vidurinio tiriamojo amžiaus (19–23 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,025$).

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, visi tyrime dalyvavę jaunuoliai (14–29 m.) vienareikšmiškai pritaria draugų turėjimo svarbai. Šį teiginį jie grindžia:

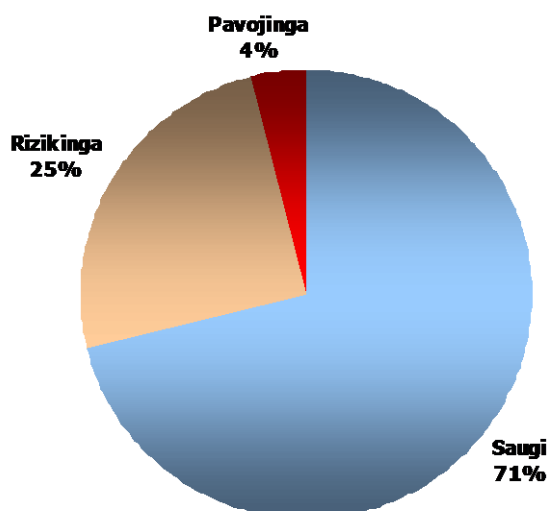
- ✓ **galimybė gauti įvairios pagalbos** („draugai visada pradės išspręsti problemas“, „jie mane palaiko kiekviename žingsnyje“, „padeda kai ištinka bėda“, „dėl pagalbos esant blogoje situacijoje“, „tikras draugas visada pagelbės bet kokioje situacijoje“, „draugai – tai žmonės, į kuriuos visada galima kreiptis pagalbos“)
- ✓ **būtinybė išsipasakoti, pasitarti** („pasidalinti idėjomis, mintimis“, „pasipasakoti apie dalykus, kurių negali papasakoti tėvams“, „draugai visada išklausys ir patars“)
- ✓ **galimybė nesijausti vienišam** („kad žmogus nesijaustų vienišas ir nereikalingas“, „rečiau pasitaiko savižudybių, kai žmogus nėra vienišas“)
- ✓ **galimybė kartu praleisti laisvalaikį** („kartu leisti laisvalaikį“, „leisti kartu dieną“, „užsiimti patinkančia veikla“, „atitrūkti nuo mokslų“)
- ✓ **draugų teikiamomis geromis emocijomis** („draugai gali užjausti, paguosti“, „padeda nesijausti vienišam“, „pralinksmina“)
- ✓ **būtinybė bendrauti** („žmogus lavinasi bendraudamas“).

Vieno jaunuolio (14–18 m.) manymu, **draugų reikalingumas priklauso nuo pačio žmogaus asmenybės** („vieniems žmonėms reikalinga kompanija, o kiti gali būti tiesiog vieni“). Tuo tarpu vienas vyresnio amžiaus jaunuolis (19–29 m.) teigė, jog jam **draugai yra netgi svarbesni už šeimą** („draugai yra pagrindinis ir svarbiausias mano gyvenimo ramstis, svarbesnis nei šeima, todėl, kad šeimos nepasirenki, o draugus gali pasirinkti“).

3.7. Kaimynystė

Šios srities rodikliai aprėpia kaimynystės saugumą ir pasitenkinimą ja.

Kaimynystės saugumo rodiklis – tai suminis rodiklis, kurį sudaro 9 dichotominiai teiginiai, apie tai, kaip tiriamieji suvokia / žino apie kaimynystėje vykstančius nusikaltimus, nelegalias veiklas, kurios mažina kaimynystės saugumą arba atspindi jos nesaugumą. Skaičiuojami visi atsakymai „ne“, gaunamas rodiklis, kintantis nuo 0 iki 9. 9 rodo saugiausią kaimynystę. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: saugi (9 balai), rizikinga (nuo 6 iki 8) ir pavojinga (nuo 0 iki 5) kaimynystė.

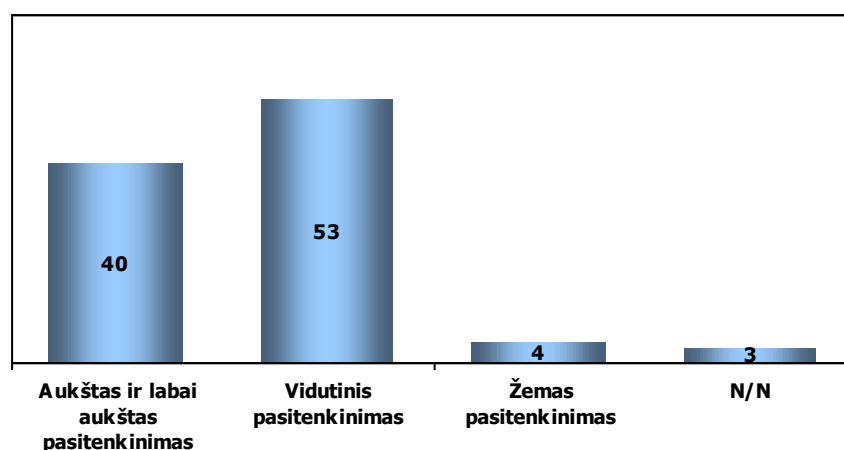
3.7.1 paveikslas. Kaimynystės saugumo rodiklis (proc., N=400)

Nustatyta, kad vidutinė kaimynystės saugumo rodiklio reikšmė yra 8,4. Tai rodo, kad kaimynystės saugumo rodiklis balansuoja tarp saugios ir rizikingos.

Dauguma (71 proc.) apklaustųjų gyvena saugioje kaimynystėje. 25 proc. respondentų gyvena rizikingoje ir 4 proc. – pavojingoje kaimynystėje (žr. 3.7.1 pav.).

Saugioje kaimynystėje dažniau gyvena moterys (Pearsono χ^2 testo $p=0,046$) ir jauniausi (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,002$).

Pasitenkinimo kaimynyste rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais, apie santykių su kaimynais patirtis bei pasitenkinimo įvairiais santykių, gyvenimo kaimynystėje aspektais suvokimus, atspindintis tiek kaimynystės socialinę kontrolę, tiek jos solidarumą. Pasitenkinimo kaimynyste rodiklio reikšmės kinta nuo 7 iki 28: 28 reiškia silpną, o 7 reiškia aukštą pasitenkinimą kaimynyste ir santykiais joje, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo didesnis pasitenkinimas, solidaresni santykiai, stipresni ryšiai kaimynystėje. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemiau vidutinio (nuo 7 iki 22), vidutinio (nuo 15 iki 21) ir aukšto ar labai aukšto (nuo 22 iki 28) lygio pasitenkinimas kaimynyste ir santykiais joje.

3.7.2 paveikslas. Pasitenkinimo kaimynyste rodiklis (proc., N=400)

Nustatyta, kad vidutinė pasitenkinimo kaimynyste rodiklio reikšmė yra 15,1. Tai rodo, kad pasitenkinimas kaimynyste yra vidutinis.

53 proc. apklaustųjų gyvena vidutinio pasitenkinimo lygio kaimynystėje, 40 proc. – aukšto ir 4 proc. žemo pasitenkinimo lygio kaimynystėje (žr. 3.7.2 pav.).

Aukštu pasitenkinimo kaimynyste lygiu dažniau pasižymi jaunesni (14–23 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,001$).

Remiantis atlikto kokybinio tyrimo duomenimis, pagrindinėmis rajono / kaimo / kvartalo problemomis, 14–18 metų amžiaus jaunuoliai, įvardijo:

- ✓ **laisvalaikio praleidimo vietų trūkumą** („mažai vietų, kuriose galima turiningai praleisti laisvalaikį“, „nėra patrauklių kavinių“, „nėra tinkamos vietos laisvalaikio praleidimui“)
- ✓ **mažą jaunimo užimtumą** („mažai jaunimui skirtų renginių“, „mažai veiklos jaunimui“, „gatvėse būriuojasi neturintis ką veikti jaunimas“, „paauglių bastymasis be tikslo“)

- ✓ **tarpusavyje nebendraujantys gyventojai** („susvetimėjimas tarp gyventojų“, „mažas miesto / miestelio bendravimo ratas“, „pasyvus jaunimo / gyventojų ir valdžios elgesys“)
- ✓ **neapšviestas gatves** („menkas apšvietimas“, „kadangi gatvės neapšviestos, todėl naktį neįauku išeiti į gatvę“, „naktinis apšvietimas“)
- ✓ **saugumo trūkumą** („nesaugumas“, „saugumo nebuvimas“)
- ✓ **susisiekimo problemas** („prastas susisiekimas su miestu“)
- ✓ **nusikalstamumą** („vagystės“).

Keli jaunuoliai (14–18 m.) teigė, jog aktualiausia jų gyvenamos vietos problema yra **mažas gyventojų skaičius** („mažai gyventojų“, „mažas miestelis / kaimas“).

Be jau minėtų problemų, vyresnio amžiaus (19–29 m.) informantai papildomai išskyrė ir šias jų rajono / kaimo / kvartalo problemas:

- ✓ **žaidimo aikštelių stygius** („jaunimui vietos kieme nėra, žaidimų aikštelių tenka ieškotis kitur“)
- ✓ **žalingi jaunimo įpročiai** („gatvėse būriuojasi neblaivus jaunimas“)
- ✓ **stovėjimo aikštelių trūkumas** („kiemai užgrūsti“, „maži kiemai“)
- ✓ **darbo vietų trūkumas** („nė darbo užtikrinimo, nėra darbo vietų“).

Vienas vyresnio amžiaus jaunuolis (19–29 m.) patikino, jog **nemato problemų savo gyvenamajame rajone / kaime / kvartale** („mano gyvenamasis rajonas yra saugus ir tvarkingas“).

Jaunuoliai (14–29 m.) mano, kad situaciją jų rajone / kaime / kvartale pakeisti galėtų:

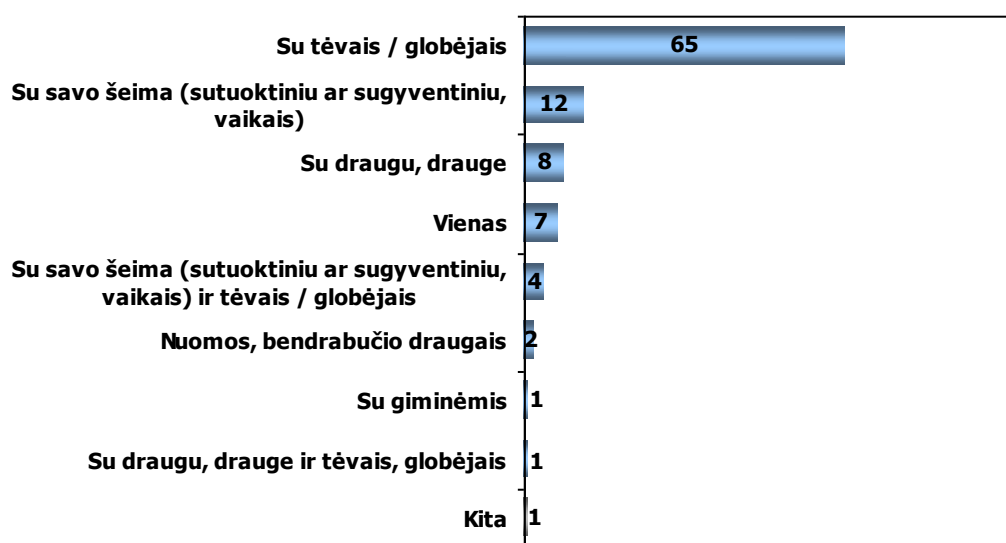
- ✓ **užimtumo didinimas** („skirčiau daugiau veiklos jaunimui“, „didinčiau kaimo užimtumą“, „stengčiausi sudominti vyresnius, kad įsiliėtų į bendruomenės veiklą“, „surengčiau bendrą jaunimo klubą, kuriame aktyviausi moksleiviai bendradarbiautų“, „suteikčiau daugiau galimybių žmonių laisvalaikio praleidimui“)
- ✓ **renginių organizavimas** („rengčiau įvairius renginius, akcijas, labdaras“, „surengčiau vienijančių rajonų renginių, kuriuose galėtų pasireikšti visi gyventojai“, „surengčiau grupės konkursą / koncertą“, „organizuočiau daugiau renginių miesto žmonėms“)
- ✓ **gatvių apšvietimo gerinimas** („pratęščiau naktinio apšvietimo laiką“, „didesnis apšvietimas gatvėse“, „gerinčiau apšvietimą, ypač žiemos metu“)
- ✓ **susisiekimo gerinimas** („spręščiau viešojo transporto problemą“, „rūpinčiausi transporto gerinimu vežančiu į mokyklą“)
- ✓ **gyventojų poreikių aiškinimasis** („daugiau dėmesio skirčiau susitikimams su žmonėmis ir jų poreikių išklausymui“)
- ✓ **darbo vietų kūrimas** („stengčiausi suteikti darbo vietų“, „suteikčiau sąlygas kurti darbo vietas“)
- ✓ **didesnis projektų finansavimas** („jaunimo projektų finansavimas“)
- ✓ **sporto aikštelių įrengimas** („įrengčiau daugiau sporto aikštelių“)
- ✓ **kelių gerinimas** („tvarkyčiau kelius“, „užtaisčiau duobes“).

Vieno jaunuolio manymu, **pirmiausia reikia susidėlioti prioritetus ir po to nuosekliai juos įgyvendinti** („spręščiau kokios problemos aktualiausios mano gyventojams ir tada nuosekliai spręščiau pradedant svarbiausiomis“).

3.8. Gyvenimo sąlygos

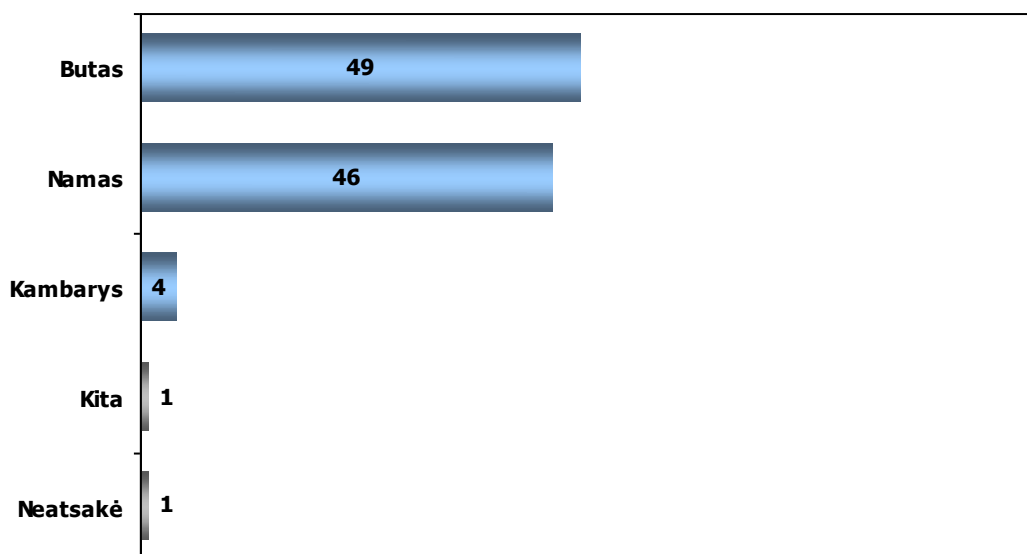
Jaunimo gyvenimo sąlygoms apibūdinti buvo pasirinktos kelios rodiklių grupės. Jas sudaro rodikliai apie būsto sąlygas, materialinę padėtį bei sąlygas jauniems žmonėms užsiimti verslu.

Būsto sąlygos apibūdinamos trimis rodikliais. Pirmas – su kuo vienuose namuose gyvena, pvz., vieni, su tėvais, su savo šeima, ar su savo šeima ir tėvais. Antras – kokiomis sąlygomis gyvena, t. y., kambaryje, bute ar name. Trečias – kam priklauso būstas, kuriame gyvena, pvz., jiems, tėvams, nuomojamas ir pan. Pateikiami procentiniai atsakymų variantų pasiskirstymai.

3.8.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal tai, su kuo kartu gyvena (proc., N=400)

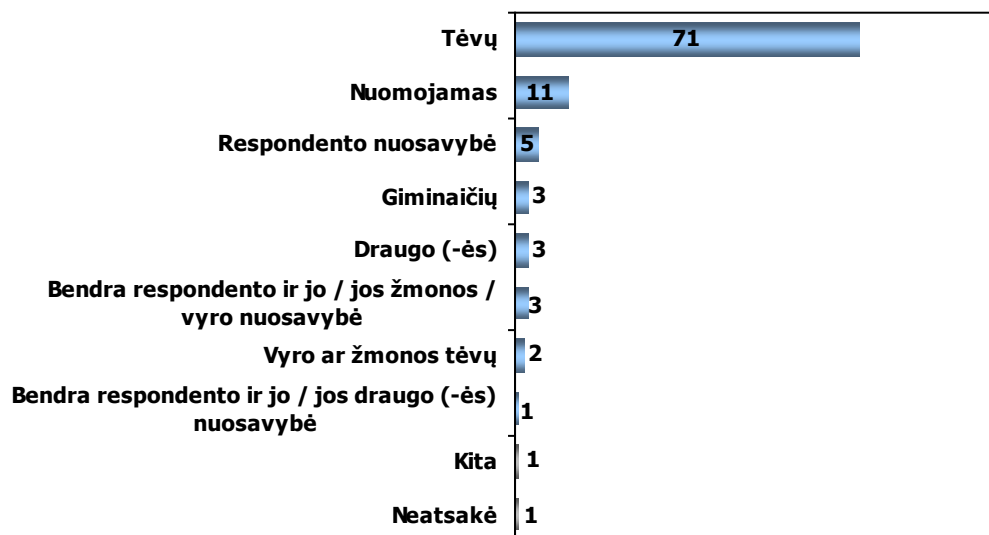
65 proc. Plungės rajono jaunuolių gyvena su tėvais / globėjais. 12 proc. – su savo šeima. 8 proc. – su draugu (-e). 7 proc. – vieni (žr. 3.8.1 pav.).

3.8.2 paveikslas. Būstas, kuriame gyvena (proc., N=400)

49 proc. apklaustųjų nurodė, kad gyvena bute, 46 proc. – name, dar 4 proc. – kambaryje (žr. 3.8.2 pav.).

Name dažniau gyvena jaunesni (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,024$).

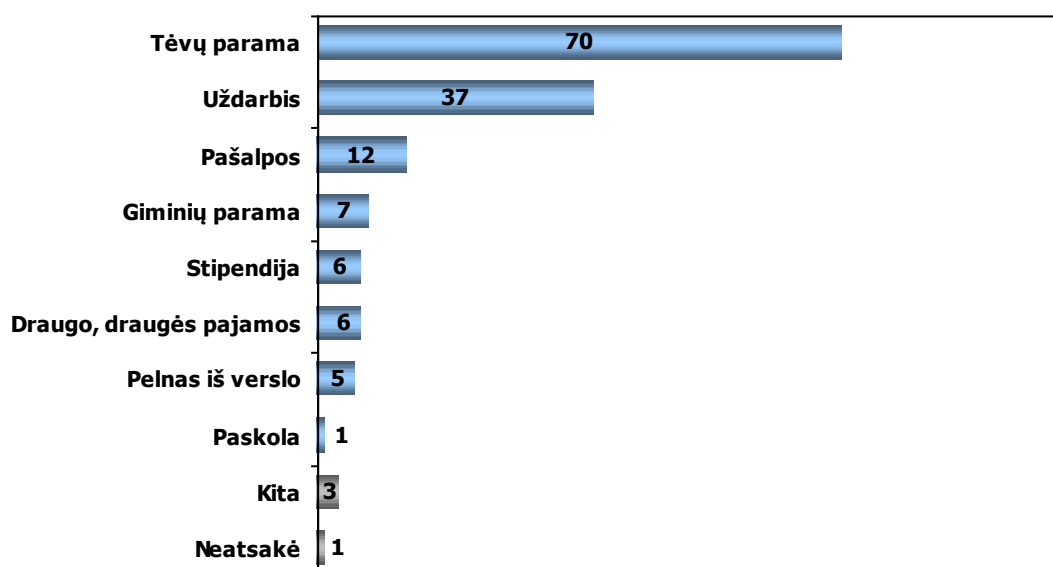

3.8.3 paveikslas. Būsto nuosavybė (proc., N=400)

71 proc. jaunuolių gyvena jų tėvams priklausančiame būste, 11 proc. gyvenamąjį būstą nuomojasi. Nuosavame ar bendros nuosavybės su žmona / vyru / draugu (-e) būste gyvena 9 proc. respondentų (žr. 3.8.3 pav.).

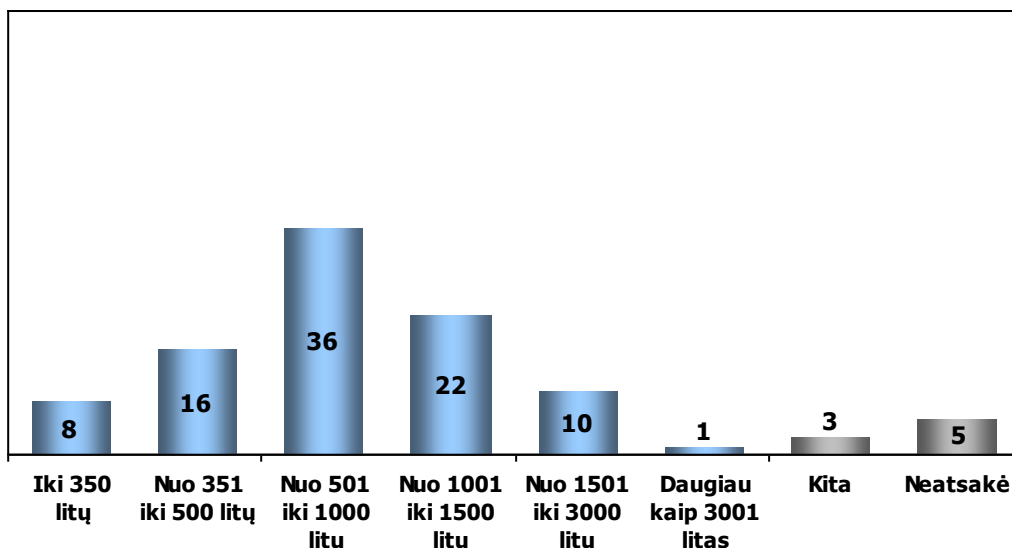
Vyrai dažniau gyvena nuomojamame, o moterys – nuosavame būste (Pearsono χ^2 testo $p=0,020$).

Materialinė padėtis apibūdinama trimis rodikliais. Pirmas – pajamų šaltiniai, antras – kiek vidutiniškai pajamų tenka vienam šeimos nariui, atskaičius mokesčius, trečias – paskolos turėjimas ar neturėjimas. Pateikiami procentiniai atsakymų variantų pasiskirstymai.

3.8.4 paveikslas. Pajamų šaltiniai (proc., N=400)

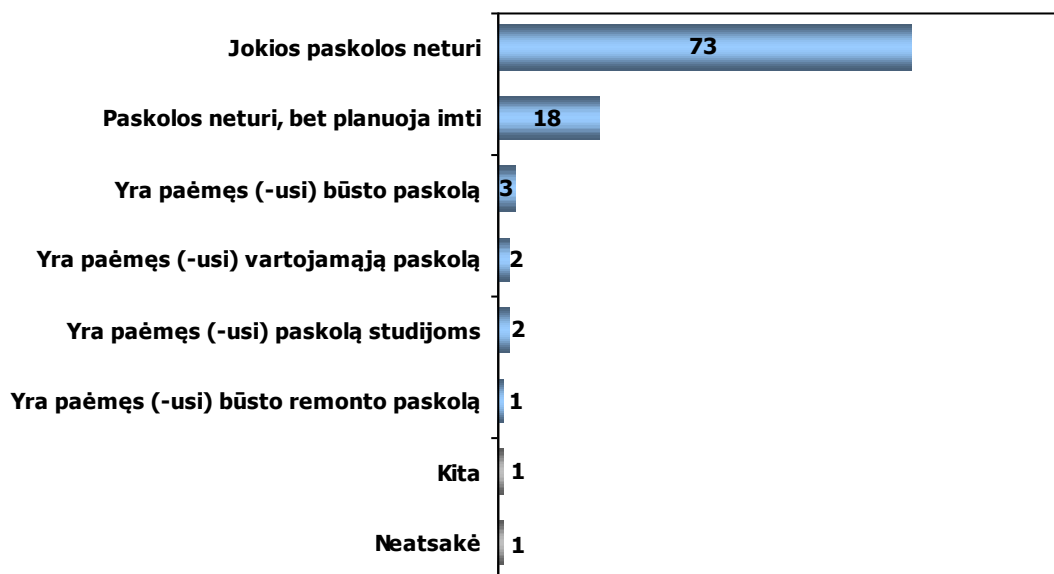
Tėvų paramą kaip pajamų šaltinį nurodė 70 proc. jaunuolių, uždarbį – 37 proc. 12 proc. respondentų gauna pašalpas. 7 proc. sulaukia giminių paramos. 6 proc. gyvena iš draugo / draugės pajamų ir / ar gauna stipendija. 5 proc. respondentų pajamų šaltiniu yra pelnas iš verslo (žr. 3.8.4 pav.).

3.8.5 paveikslas. Pajamos, tenkančios vienam šeimos nariui (proc., N=400)

Daugumos (58 proc.) apklaustųjų pajamos, tenkančios vienam šeimos nariui, svyruoja nuo 501 iki 1500 Lt: 36 proc. – nuo 501 iki 1000 Lt, 22 proc. – nuo 1001 iki 1500 Lt. 24 proc. – nesiekia 501 Lt. 11 proc. respondentų pajamos skaičiuojamos nuo 1501 Lt ir daugiau (žr. 3.8.5 pav.).

Kaimo vietovių apklaustųjų šeimų vienam nariui dažniau tenka mažiausios (iki 350 Lt) pajamos (Pearsono χ^2 testo $p=0,026$).

3.8.6 paveikslas. Turimos paskolos (proc., N=400)

73 proc. jaunuolių neturi jokios paskolos ir neketina imti. 18 proc. ketina imti paskolą (3.8.6 pav.).

Remiantis kokybinio tyrimo rezultatais, 19–29 metų amžiaus jaunuoliai mano, jog geras gyvenimo sąlygas užtikrina:

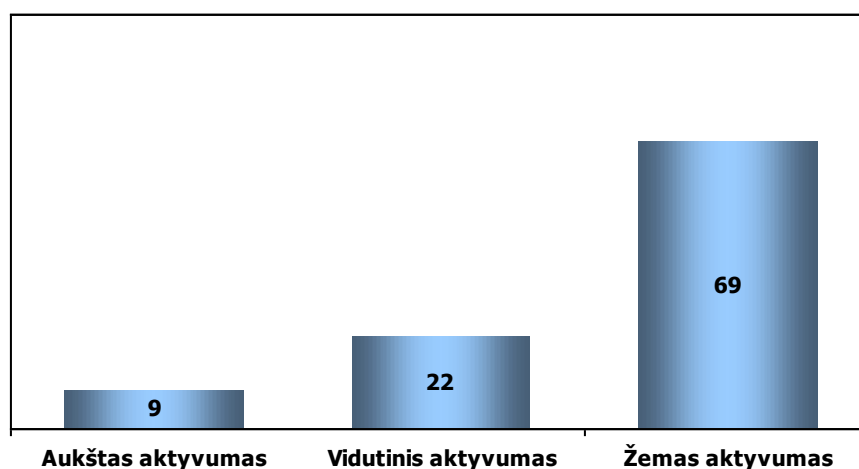
- ✓ **asmninė motyvacija** („nepasiduoti nevilčiai ir turėti užsibrėžtų tikslų ir siekti jų“, „pats žmonių noras kurti geresnes sąlygas“)
- ✓ **finansinis stabilumas** („vienas iš pagrindinių veiksnių – pinigai“, „finansinis stabilumas“, „pastovus pinigų šaltinis“)
- ✓ **geri santykiai su artimaisiais** („geri santykiai šeimoje“, „meilė ir pasitikėjimas kitais“)
- ✓ **darbas ir poreikius atitinkantis atlyginimas** („darbas ir pastovios pajamos“)
- ✓ **gyvenamasis būstas** („prieinamos būsto kainos“, „nuosavas būstas“).

3.9. Dalyvavimas

Dalyvavimas tyrime suprantamas labai plačiai. Tai – politinis-pilietinis aktyvumas, kuris nusakomas ne tik dalyvavimu rinkimuose, bet ir domėjimusi politika, partijų ir politikų politine veikla, dalyvavimu pilietinėse, labdaros akcijose, dalyvavimu savanoriškoje ir nevyriausybinų organizacijų veikloje. Tyrime naudojami rodikliai, skirti pačių tiriamųjų politiniam-pilietiniam, pilietiniam-labdariniam ir visuomeniniam (savivaldoje) aktyvumui nustatyti, taip pat rodikliai, skirti išsiaiškinti jaunuolių aplinkos politinį, pilietinį, visuomeninį aktyvumą.

3.9.1. Politinis-pilietinis dalyvavimas ir politinės nuostatos

Politinio-pilietinio aktyvumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais, apie dalyvavimą rinkimuose, domėjimąsi politinių partijų programomis, politikų veikla, dalyvavimą politinių partijų veikloje ir pan. Politinio-pilietinio aktyvumo rodiklio reikšmės kinta nuo 0 iki 8: 0 reiškia visišką pasyvumą, o 8 reiškia didelį aktyvumą. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemo (nuo 0 iki 2), vidutinio (nuo 3 iki 5) ir aukšto (nuo 6 iki 8) politinio-pilietinio aktyvumo.

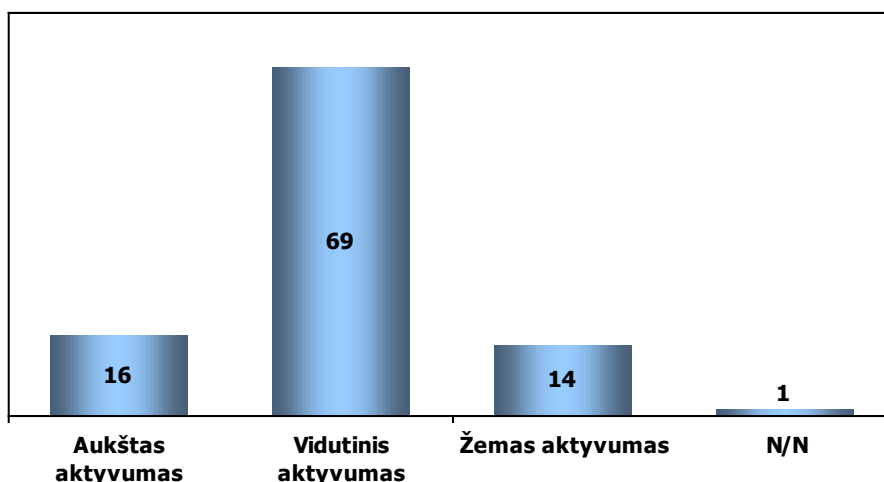
3.9.1.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal politinio-pilietinio aktyvumo rodiklį (proc., N=400)

Vidutinė politinio-pilietinio aktyvumo rodiklio reikšmė – 1,8 (t. y. žemo aktyvumo rodiklis).

Didžiąją dalį (69 proc.) Plungės rajono jaunimo galima priskirti žemai politinio-pilietinio aktyvumo kategorijai. 22 proc. politinio-pilietinio aktyvumo rodiklis vidutinis. 9 proc. pasižymi aukštu politiniu-pilietiniu aktyvumu (žr. 3.9.1.1 pav.).

Žemu politinio-pilietinio aktyvumu lygiu dažniau pasižymi vyrai (Pearsono χ^2 testo $p=0,020$) ir jauniausi (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p<0,001$).

Aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 5 indikatoriais, apie politinio-pilietinio aktyvumo apraiškas jaunuolį supančių žmonių (tėvų, mokytojų, draugų) elgesyje, pokalbių temose. Aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklio reikšmės kinta nuo 5 iki 20: 20 reiškia žemą, o 5 reiškia aukštą aplinkos politinį-pilietinį aktyvumą, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo aukštesnis aplinkos politinis-pilietinis aktyvumas, aukštesnis domėjimasis politika ir politiniais įvykiais. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemo (nuo 16 iki 20), vidutinio (nuo 11 iki 15) ir aukšto (nuo 5 iki 10) lygio.

3.9.1.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklį (proc., N=400)

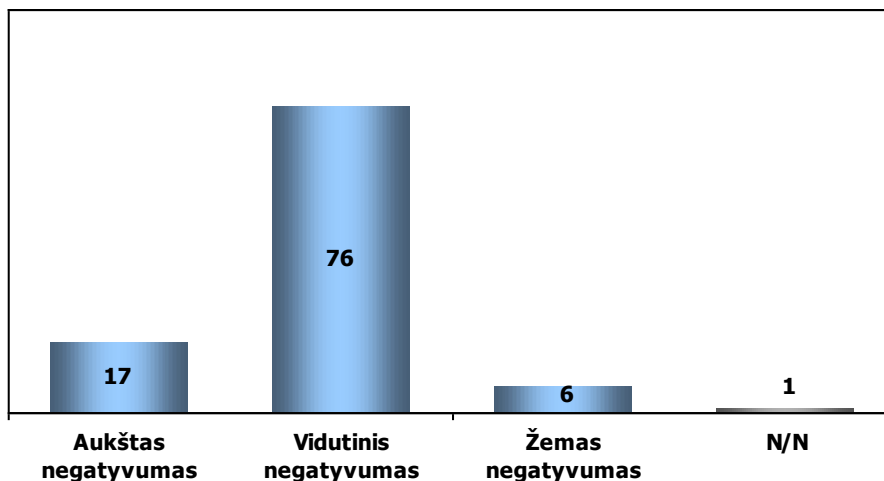
Aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklio vidutinė reikšmė – 12,9. Ji rodo vidutinį aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo lygį Plungės rajone.

Daugumos (69 proc.) respondentų aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo apraiškos yra vidutiniškos. 16 proc. apklaustųjų aplinka yra aukšto politinio-pilietinio aktyvumo lygio, 14 proc. – žemo (žr. 3.9.1.2 pav.).

Nustatyta silpna neigiama statistiškai reikšminga koreliacija tarp politinio-pilietinio aktyvumo ir aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklių (Spearmano $\rho=-0,155$, $p=0,002$). Tai reiškia, kad aukštesnio politinio-pilietinio lygio aplinkoje gyvenantis jaunimas yra politiškai-pilietiškai aktyvesnis. Žemo politinio-pilietinio aktyvumo lygio aplinkoje dažniau gyvena vyrai (Pearsono χ^2 testo $p=0,026$).

Požiūrio į politiką negatyvumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais, tiriančiais nuostatas į politiką, politikus, partijas ir jų veiksmus, atspindi požiūrio į politiką negatyvumą. Požiūrio į politiką negatyvumo rodiklio reikšmės kinta nuo 24 iki 6: 24 reiškia žemą, o 6 reiškia aukštą požiūrio į politiką negatyvumo lygį, vadinasi,

kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo aukštesnis požiūris į politiką negatyvumo lygis ir atvirkščiai. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemas (nuo 18 iki 24), vidutinis (nuo 12 iki 17) ir aukštas (nuo 6 iki 11) negatyvumo lygis.

3.9.1.3 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal požiūrio į politiką negatyvumo rodiklį (proc., N=400)

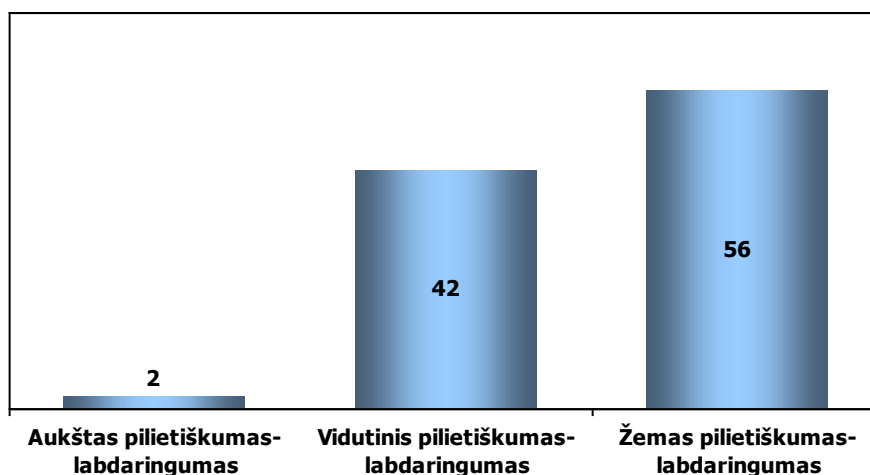
Požiūrio į politiką negatyvumo rodiklio vidutinė reikšmė – 13,9. Šis rodiklis rodo vidutinišką Plungės jaunimo negatyvių nuostatų į politiką, politikus lygį.

Daugumos jaunuolių požiūris į politiką negatyvumas yra vidutiniškas (76 proc.). 17 proc. į politiką žiūri itin negatyviai. 6 proc. apklaustųjų galima priskirti prie turinčių teigiamas nuostatas į politiką (žr. 3.9.1.3 pav.).

Aukštu požiūrio į politiką negatyvumo lygiu dažniau pasižymi vidurinio tiriamojo amžiaus (19–23 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,001$).

3.9.2. Pilietinis-visuomeninis dalyvavimas

Pilietiškumo-labdaringumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais, atspindinčiais pilietinio aktyvumo ir labdaringumo apraiškas, pvz., dalyvavimą ir aukojimą labdaros-paramos renginiuose, dalyvavimą kaimynystės gyventojų susirinkimuose ir pan. Pilietiškumo-labdaringumo rodiklio reikšmės kinta nuo 24 iki 6: 24 reiškia žemą, o 6 reiškia aukštą pilietiškumo-labdaringumo lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo aukštesnis pilietiškumo-labdaringumo lygis. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemas (nuo 18 iki 24), vidutinis (nuo 12 iki 17) ir aukštas (nuo 6 iki 11) pilietiškumo-labdaringumo lygis.

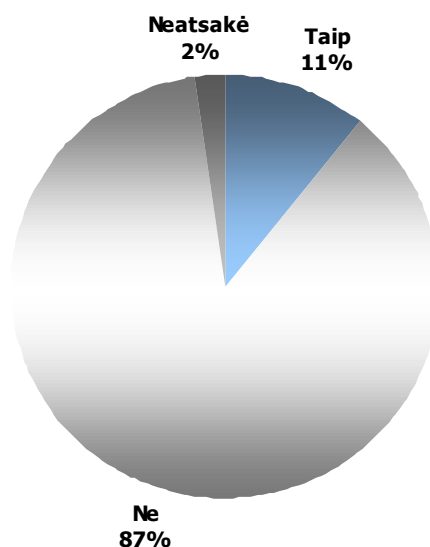
3.9.2.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal pilietiškumo-labdaringumo rodiklį (proc., N=400)

Pilietiškumo-labdaringumo rodiklio vidutinė reikšmė – 17,8. Ši reikšmė patenka tarp vidutiniško ir žemo pilietiškumo-labdaringumo lygio.

56 proc. apklaustųjų pilietiškumo-labdaringumo lygis yra žemas, 42 proc. – vidutinis. 2 proc. priskiriami aukšto pilietiškumo-labdaringumo kategorijai (žr. 3.9.2.1 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna neigiama pilietiškumo-labdaringumo rodiklio koreliacija su politiško-pilietiškumo rodikliu (Spearmano $\rho=-0,141$, $p=0,005$) ir silpna teigiama koreliacija su aplinkos politiško-pilietiškumo rodikliu (Spearmano $\rho=0,107$, $p=0,033$). Tai reiškia, kad aukštesnio pilietiškumo-labdaringumo lygio apklaustieji yra politiškai-pilietiškai aktyvesni ir gyvena politiškai-pilietiškai aktyvesnėje aplinkoje. Žemu pilietiškumo ir labdaringumo lygiu dažniau pasižymi kaimo vietovių gyventojai (Pearsono χ^2 testo $p=0,027$).

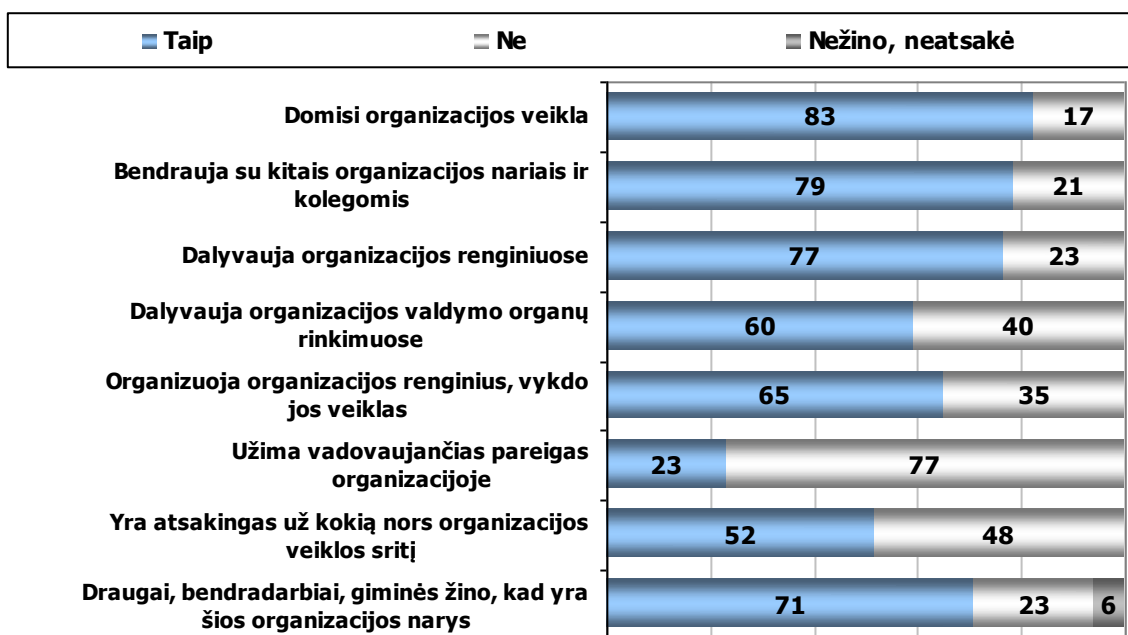
Narystės nevyriausybinėse organizacijose rodiklis – matuojamas dichotomine skale – dalyvauja arba nedalyvauja. Prašoma nurodyti organizacijos, kurioje dalyvauja, pavadinimą. Pateikiamas procentinis atsakymų variantų pasiskirstymas.

3.9.2.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal narystės nevyriausybinėse organizacijose rodiklį (proc., N=400)

Nevyriausybių organizacijų veikloje dalyvauja 11 proc. tiriamųjų (žr. 3.9.2.2 pav.). Nustatyta statistiškai reikšminga priklausymo nevyriausybinėms organizacijoms silpna teigiama koreliacija su pilietiškumo-labdaringumo rodikliu (Spearmano $\rho=0,100$, $p<0,046$). Tai reiškia, kad nevyriausybinėms organizacijoms dažniau priklauso aukšto pilietiškumo-labdaringumo lygio tyrimo dalyviai. Nevyriausybinėms organizacijoms dažniau priklauso moterys (Pearsono χ^2 testo $p=0,044$).

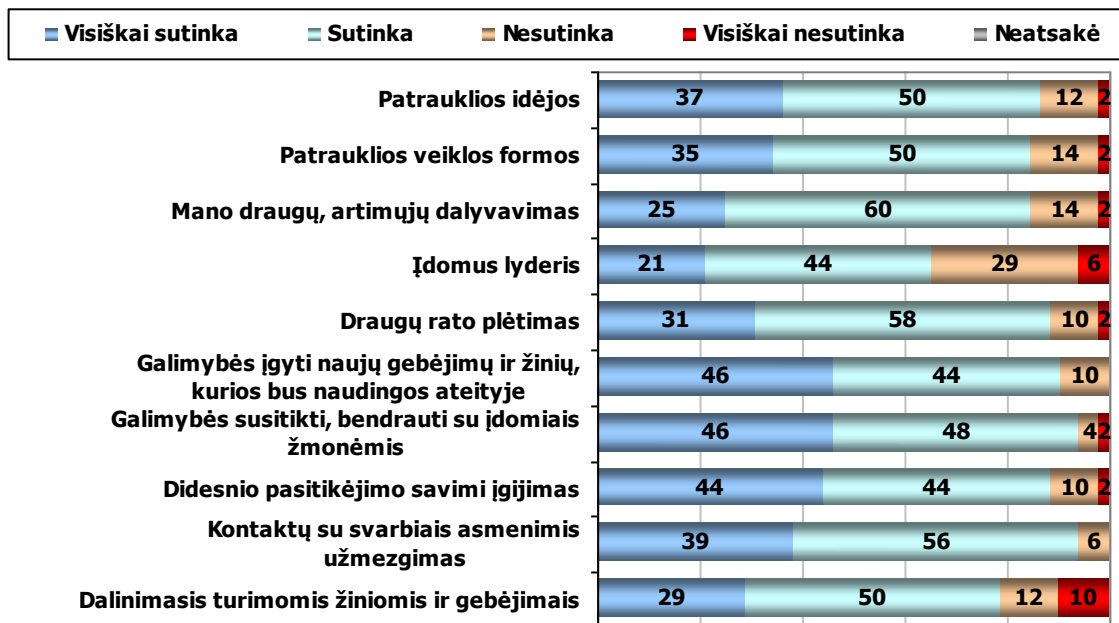
Dalyvavimo NVO (įsitraukimo) veikloje lygmenys – 8 teiginiai apie įvairius įsitraukimo į NVO veiklą būdus, atspindintys dalyvavimo / įsitraukimo / įsipareigojimo organizacijai lygmenis. Pateikiami procentiniai atsakymų variantų pasiskirstymai.

3.9.2.3 paveikslas. Dalyvavimo NVO (įsitraukimo) veikloje lygmenys (proc., N=52)

Dauguma nevyriausybių organizacijų narių domisi organizacijos veikla (83 proc.), bendrauja su kitais organizacijos nariais bei kolegomis (79 proc.), dalyvauja organizacijos renginiuose (77 proc.), patys organizuoja renginius (65 proc.), dalyvauja organizacijos valdymo organų rinkimuose (60 proc.), yra atsakingi už kokią nors organizacijos veiklos sritį (52 proc.). 71 proc. teigia, kad jų draugai, bendradarbiai, giminės žino apie jų narystę organizacijoje (žr. 3.9.2.3 pav.).

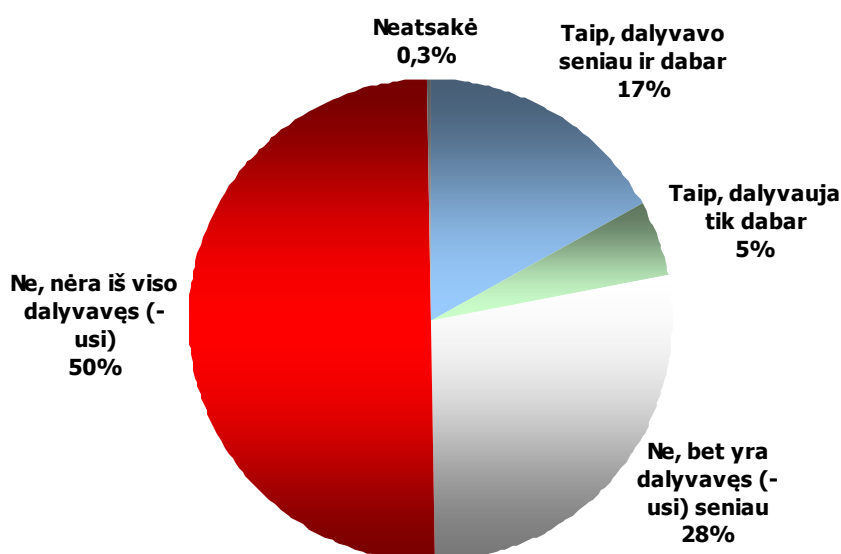
Dalyvavimo NVO motyvai – 10 motyvus apibūdinančių teiginių. Kiekvienas teiginys matuojamas 4 rangų skale nuo „visiškai sutinku“ iki „visiškai nesutinku“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.9.2.4 paveikslas. Dalyvavimo NVO motyvai (proc., N=52)

Dauguma (65–94 proc.) apklaustųjų visiškai sutinka / sutinka su pateiktais teiginiais, t. y. dalyvavimas NVO veikloje yra visapusiškai motyvuotas (žr. 3.9.2.4 pav.).

Dalyvavimo savanoriškoje veikloje rodiklis – dalyvavimas savanoriškoje veikloje (*be jokio piniginio atlygio, savo valia / noru pasirinktas ir dirbamas darbas, kuris nėra dirbamas šeimos nariams ar giminėms*) per pastaruosius 6 mėnesius, matuojamas keturių rangų skale: dalyvavo seniau ir dabar, dalyvauja dabar, nedalyvauja, bet dalyvavo anksčiau, nedalyvauja ir nedalyvavo. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.9.2.5 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal dalyvavimo savanoriškoje veikloje rodiklį (proc., N=400)

50 proc. Plungės rajono jaunimo apskritai nėra dalyvavę savanoriškoje veikloje. 28 proc. šiuo metu nedalyvauja, nors anksčiau teko tuo užsiimti. 17 proc. dalyvavo ir seniau, ir dabar. 5 proc. pradėjo dalyvauti tik dabar (žr. 3.9.2.5 pav.).

Nustatytos statistiškai reikšmingos dalyvavimo savanoriškoje veikloje koreliacijos su šiais rodikliais:

- Silpna neigiama koreliacija su politinio-pilietinio aktyvumo rodikliu (Spearmano $\rho = -0,165$, $p = 0,001$)
- Silpna teigiama koreliacija su aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodikliu (Spearmano $\rho = 0,113$, $p = 0,024$)
- Silpna neigiama koreliacija su požiūrio į politiką negatyvumo rodikliu (Spearmano $\rho = -0,194$, $p < 0,001$)
- Silpna teigiama koreliacija su pilietiškumo-labdaringumo rodikliu (Spearmano $\rho = 0,292$, $p < 0,001$)
- Silpna teigiama koreliacija su aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodikliu (Spearmano $\rho = 0,146$, $p = 0,004$)
- Vidutinio stiprumo teigiama koreliacija su buvimu nevyriausybės organizacijos nariu (Spearmano $\rho = 0,304$, $p < 0,001$).

Tai reiškia, kad savanoriškoje veikloje dažniau dalyvauja politiškai-pilietiškai aktyvūs apklaustieji, politiškai-pilietiškai aktyvioje aplinkoje gyvenantys respondentai, teigiamiau politiką vertinantys tyrimo dalyviai, aukšto politiško-labdaringumo lygio jaunuoliai, aukšto pilietiškumo ir labdaringumo lygio aplinkoje gyvenantieji ir nevyriausybinių organizacijų nariai. Per paskutinius 6 mėnesius savanoriškoje veikloje dažniau teko dalyvauti moterims (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

Kokybinio tyrimo duomenimis, 14–18 metų amžiaus jaunuoliai yra pasidalinę į pilietiškai aktyvius ir pasyvius. Aktyvumą lemiančiomis priežastimis įvardijamos:

- ✓ **asmeninės būdo savybės** („*viskuo domiuosi, pati rodau iniciatyvą, nebijau išbandyti naujovių*“, „*man patinka tokia veikla*“, „*tai, kad esu aktyvi, lemia prigimtis ir troškimas kažką veikti, o ne vegetuoti prie kompiuterio*“, „*visuomeninė ir politinė veikla man yra asmeniškai labai įdomi*“)
- ✓ **rūpestis bendra žmonių gerove** („*esu aktyvus, nes noriu padaryti gera kitiems*“, „*būdamas aktyvus galiu padėti sau ir aplinkiniams*“, „*noriu prisidėti prie turiningos veiklos*“)
- ✓ **draugų įtaka** („*tai, kad esu aktyvus, lėmė draugai. Aš imu iš jų pavyzdį*“)
- ✓ **tėvų įtaka** („*įtaką daro tėvai*“, „*priklausu nuo auklėjimo*“).

14–18 m. amžiaus informantų pasyvumą lemianti priežastis yra **tolimas atstumas iki miesto** („*tai, kad gyvenu kaime*“, „*turiu daug noro veikti, bet negaliu, nes gyvenu ne mieste*“).

Vyresni tyrimo dalyviai (19–29 m.) taip pat pasidalinę į aktyvius ir pasyvius. Jų aktyvumą lemia **noras realizuoti save** („*lemia noras daugiau sužinoti ir bendrauti su visuomene – taip aš save realizuoju*“, „*tai vienas mano saviraiškos būdų*“).

Vyresniųjų amžiaus grupės pasyvumą lemiantys veiksniai:

- ✓ **naudos nematymas** („*nebematau prasmės būti aktyviu piliečiu, nes daug dalykų Lietuvoje mane nuvilia*“)
- ✓ **laiko stygius** („*aktyvesnei veiklai trūksta laiko*“).

Vienas jaunuolis patikino, jog **būna aktyvus tik sprendžiant jam aktualius klausimus** („*aktyvus būnu tik tuose klausimuose, kurie aktualūs man*“).

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, 14–18 metų amžiaus jaunuoliai mano, kad jų bendraamžių pilietinį aktyvumą paskatintų:

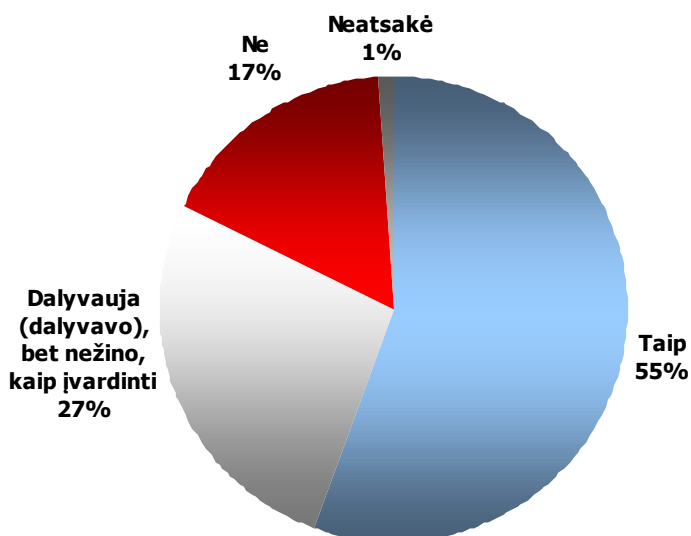
- ✓ **įvairios veiklos organizavimas** („daugiau būrelių“, „surengti daugiau mokslo ir sporto rungtynių“, „rengti jaunimo organizacijų pristatymus“, „reikia organizuoti kuo daugiau įvairių renginių“)
- ✓ **didesnė motyvacija** („raginimai iš aplinkos“, „skatinti“, „mokėti juos sudominti“, „juos paraginti“, „sudominti ir pritraukti“, „jaunimą labiau skatinti“)
- ✓ **supažindinimas su aktyvumo teikiama nauda** („labiau supažindinti su teikiama nauda ir galimybėmis“)
- ✓ **informacijos platinimas** („suteikti jiems daugiau informacijos apie įvairias veiklas“).

19–29 metų amžiaus informantai, be jau minėtų aspektų, taip pat pritaria:

- ✓ **didesniam bendravimui su jaunimu** („bendrauti ir kalbėtis su jais“, „bendrauti ir domėtis aplinka, „kuo daugiau su jaunimui bendrauti, „skirti daugiau dėmesio mokiniams“)
- ✓ **aktyviam jaunuolių skatinimui pasitelkus pavyzdžius** („rodyti teigiamus pavyzdžius“, „skatinti ir supažindinti su kitais žmonėmis“)
- ✓ **jaunimo aktyvumo skatinimui nuo pat vaikystės** („juos nuo mažens skatinti“).

Vis dėlto vienas (19–29 m.) jaunuolis patikino, jog **aktyvumu pasižymintys jo bendraamžiai lengvai randa kuo užsiimti** („mūsų rajone patys aktyviausi susiranda informacijos ir dalyvauja organizacijų veiklose“).

Dalyvavusiųjų savanoriškoje veikloje buvo paklausta, ar galėtų įvardinti, kokioje savanoriškoje veikloje dalyvavo. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

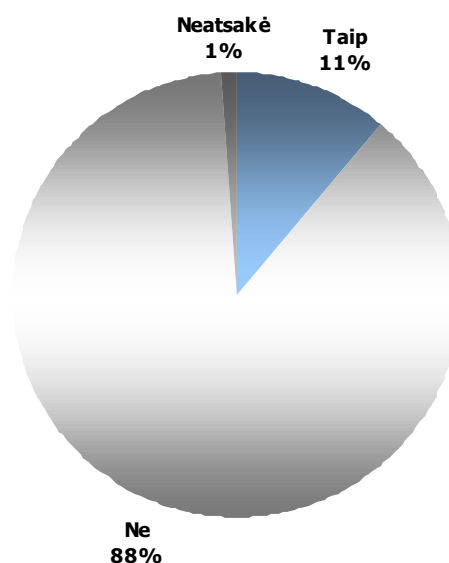

3.9.2.6 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal tai, ar jie sugeba įvardinti, kokioje savanoriškoje veikloje dalyvauja (proc., N=198)

55 proc. tiriamųjų pasisakė, kad galėtų įvardyti savanorišką veiklą, kurioje dalyvavo. 27 proc. mano, kad būtų sudėtinga apibrėžti tai, kur jiems teko dalyvauti. 17 proc. negali įvardyti savo savanoriškos veiklos (žr. 3.9.2.6 pav.).

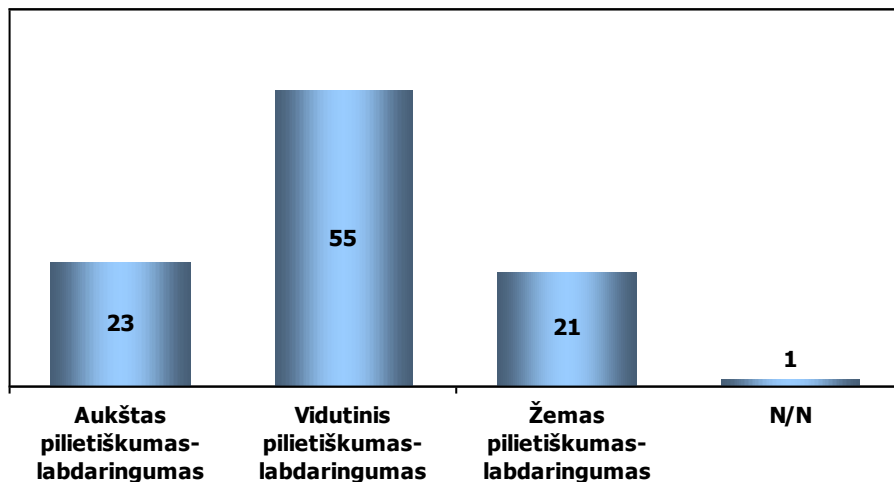
Priklausymo neformaliai grupei ar stiliui (pvz., reperiai, metalistai, gotai, baikeriai, pankai, rokeriai, hipiai, skinhedai ir kt.) **rodiklis** – matuojamas dichotomine skale – dalyvauja arba nedalyvauja. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.9.2.7 paveikslas. Priklausymas neformaliai grupei ar stiliui (proc., N=400)

11 proc. apklaustųjų priskyrė save prie neformalių grupių, stiliaus atstovų (žr. 3.9.2.7 pav.).

Aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais, atspindinčiais jaunuolių tėvų, draugų pilietinio aktyvumo ir labdaringumo apraiškas, pvz., dalyvavimą ir aukojimą labdaros-paramos renginiuose, dalyvavimą NVO veikloje, pagalbą kaimynams ir pan. Aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklio reikšmės kinta nuo 28 iki 7: 28 reiškia žemą, o 7 – aukštą aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo aukštesnis aplinkos pilietiškumo-labdaringumo lygis. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemas (nuo 22 iki 28), vidutinis (nuo 16 iki 21) ir aukštas (nuo 7 iki 15) aplinkos pilietiškumo-labdaringumo lygis.

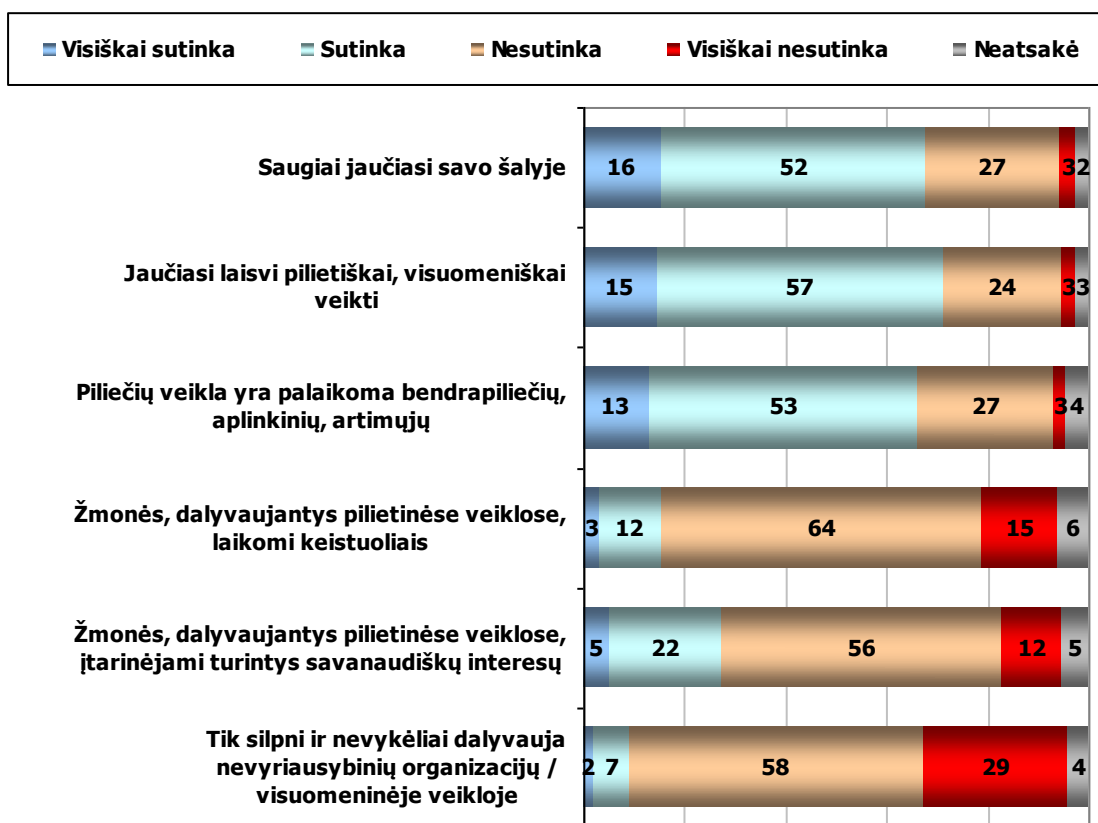
3.9.2.8 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklį (proc., N=400)

Aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklio vidutinė reikšmė – 18,1. Tai reiškia, kad aplinka, kurioje gyvena Plungės rajono jaunuoliai, yra vidutinio pilietinio-labdaringo aktyvumo lygio.

55 proc. jaunuolių teigia, kad juos supa vidutinio lygio pilietiškumo ir labdaringumo aplinka. 23 proc. aplinka yra aukšto pilietiškumo-labdaringumo lygio. 21 proc. – žemo (žr. 3.9.2.8 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklio silpna teigiama koreliacija su aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodikliu (Spearmano $\rho=0,159$, $p=0,001$) ir silpna neigiama koreliacija su požiūrio į politiką negatyvumo rodikliu (Spearmano $\rho=-0,151$, $p=0,002$). Tai reiškia, kad kuo aukštesnis aplinkos pilietiškumas ir labdaringumas, tuo didesnis aplinkos politinis-pilietinis aktyvumas ir pozityvesnis požiūris į politiką. Aukšto pilietiškumo ir labdaringumo lygio aplinkoje dažniau gyvena jauniausi (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,001$).

Nuostatos pilietinės visuomenės atžvilgiu – 6 teiginiai apie nuostatas, matuojami 4 rangų skale. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.9.2.9 paveikslas. Nuostatos pilietinės visuomenės atžvilgiu (proc., N=400)

Dauguma apklaustųjų jaučiasi laisvi visuomeniškai veikti (72 proc.) ir saugiai savo šalyje (68 proc.), mano, kad piliečių veikla yra palaikoma bendrapiliečių, aplinkinių, artimųjų (66 proc.). 27 proc. respondentų sutinka su teiginiu, kad žmonės, dalyvaujantys pilietinėse veiklose, įtarinėjami turintys savanaudiškų interesų. 15 proc. manymu, tokie žmonės laikomi keistuoliais. 9 proc. teigimu, NVO veikloje dalyvauja tik silpni ir nevykėliai (žr. 3.9.2.9 pav.).

Kokybinio tyrimo duomenimis, 14–18 metų amžiaus jaunuoliai, kaip piliečiai savo miestui norėtų pasitarnauti:

- ✓ **organizuodami renginius bei juose dalyvaudami** („dalyvauti akcijose, labdarose“, „norėčiau savanoriškai padėti organizuojant renginius“, padėčiau organizuoti akcijas“, „surengti renginį likimo nuskriaustiems žmonėms“, „dalyvauti švaros akcijoje“)
- ✓ **skatindami jaunimo aktyvumą, pilietiškumą** („suaktyvinti jaunimą“, „skatinti pilietiškumą“, „padėti jaunimui būti aktyvesniems“, „daryti jaunimą labiau aktyvų ir pilietišką“).

Keletas jaunuolių patikino, jog **nenorėtų nieko keisti savo mieste** („šiuo metu nenorėčiau nieko atlikti“, „atvirai pasakius – nieko nekeisčiau“).

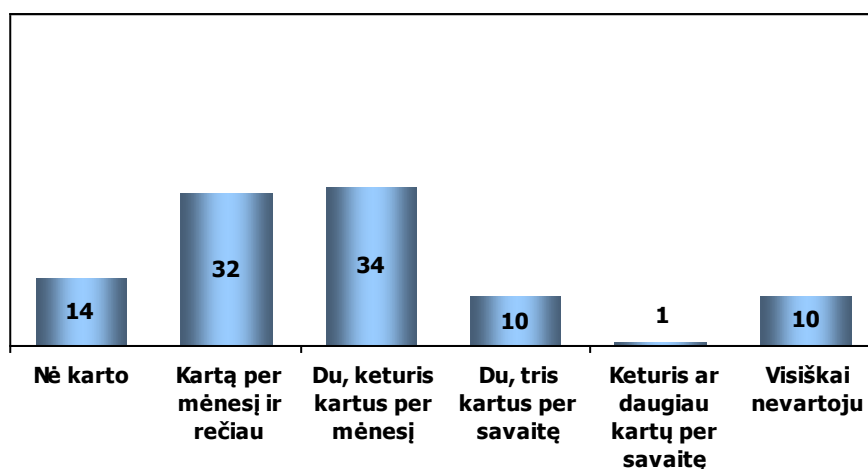
Vyresni tyrimo dalyviai (19–29 m.), be jau minėtų darbų, kaip piliečiai savo miestui norėtų pasitarnauti:

- ✓ **domėdamiesi jaunimo poreikiais** („domėtis jaunimo poreikiais, kuriuos pasistengčiau įgyvendinti kartu su žmonėmis, kurie dirba su jaunimu“)
- ✓ **sąžiningai dirbdami** („gerai sąžiningai dirbti“, „būti socialiai atsakingu ir sąžiningai dirbti savo darbą“).

3.10. Žalingi įpročiai

Šioje tyrimo dalyje vertinamas jaunimo alkoholio vartojimo dažnumas, priklausomybė nuo alkoholio bei jo vartojimo priežastys, santykis su narkotikų vartojimu, žinojimas, kur gali kreiptis pagalbos dėl narkotikų vartojimo, rūkymo, interneto vartojimo įpročiai, įsitraukimas į lošimus bei migdomųjų / raminamųjų vaistų vartojimo dažnumas.

Alkoholio vartojimo rodiklis – matuojamas alkoholio vartojimo per paskutinius šešis mėnesius dažnumas 5 rangų skale, kuri kinta nuo „niekada“ iki „keturis ir daugiau kartų per savaitę“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

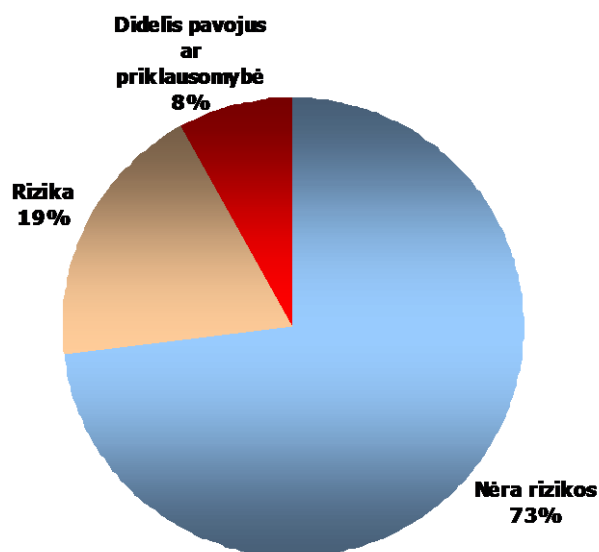

3.10.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal alkoholio vartojimo rodiklį (proc., N=400)

Per paskutinius šešis mėnesius 32 proc. jaunuolių alkoholį vartojo kartą per mėnesį ar rečiau, 34 proc. – du, keturis kartus per mėnesį. 11 proc. tai darė dažniau. 24 proc. per paskutinius šešis mėnesius alkoholio nevartojo (žr. 3.10.1 pav.).

Alkoholinių gėrimų per paskutinius 6 mėnesius dažniau visai nevartojo moterys (Pearsono χ^2 testo $p=0,005$), jauniausi (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p<0,001$) ir kaimo vietovių gyventojai (Pearsono χ^2 testo $p=0,028$).

Priklausomybės nuo alkoholio rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 5 dichotominiais teiginiais, apie alkoholio vartojimo įpročius. Rodiklio reikšmės kinta nuo 0 iki 5: 5 rodo priklausomybę nuo alkoholio. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: nėra rizikos (0 balų), rizika (nuo 1 iki 2) ir didelis pavojus arba priklausomybė nuo alkoholio (nuo 3 iki 5).

3.10.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal priklausomybės nuo alkoholio rodiklį (proc., N=400)

Priklausomybės nuo alkoholio rodiklio vidutinė reikšmė – 0,5. Tai rodo mažą priklausomybės nuo alkoholio riziką.

73 proc. šiuo metu neturi jokios priklausomybės nuo alkoholio. 19 proc. priklauso rizikos grupei. 8 proc. jau turi priklausomybę nuo alkoholio arba didelį pavojų jai atsirasti (žr. 3.10.2 pav.).

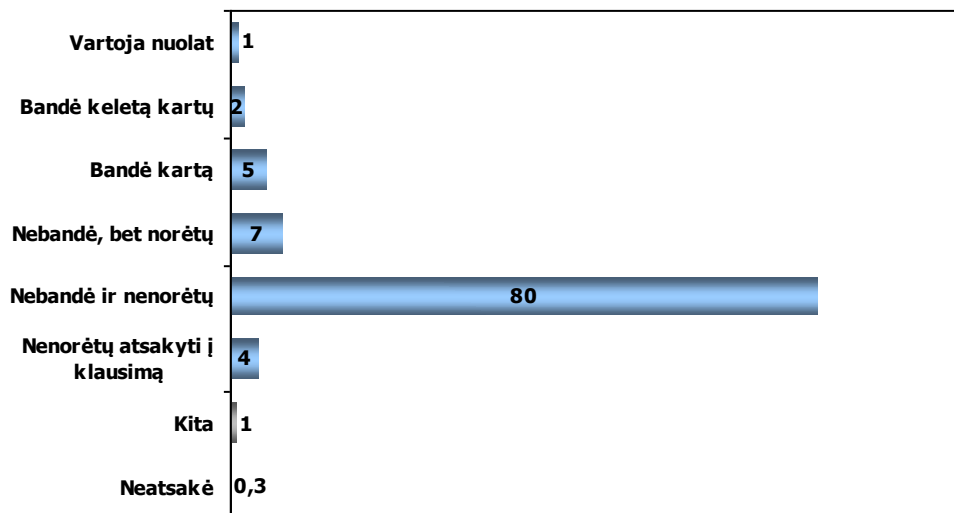
Alkoholio vartojimo priežastys – pateikiamos 9 alkoholio vartojimo priežastys – su galimybe nurodyti kitą ir prašoma pasirinkti keletą, dėl kurių pastarąjį mėnesį vartojo alkoholį. Pateikiamas kiekvienos priežasties paminėjimo dažnumas.

3.10.3 paveikslas. Alkoholio vartojimo priežastys (proc., N=400)

50 proc. vartojančių alkoholį tai daro tam, kad atsipalaiduotų, 25 proc. – tam, kad pasijaustų laimingesni, 19 proc. – tam, kad užmirštų savo problemas, 17 proc. – tam, kad apsvaigtų. 12 proc. alkoholį vartoja dėl neturėjimo, ką veikti, 9 proc. – nenorėdami išsiskirti iš grupės draugų (žr. 3.10.3 pav.).

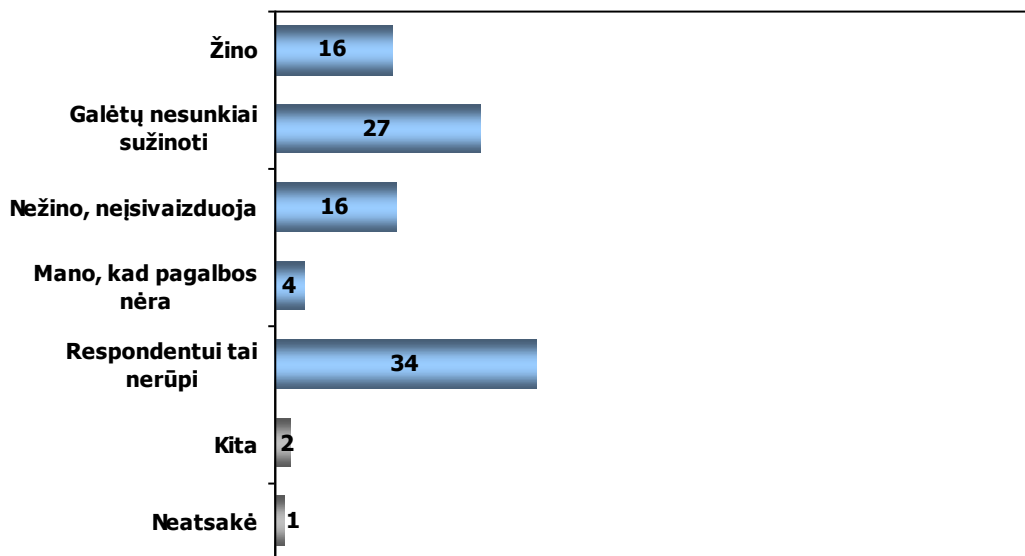
Santykis su narkotikų vartojimu – siekiama išsiaiškinti, ar vartoja narkotikus, kaip dažnai vartoja, ar vartoja nuolat. Matuojama šešių rangų skale, kintančia nuo „vartuju nuolat“ iki „nenoriu atsakyti“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.10.4 paveikslas. Santykis su narkotikų vartojimu (proc., N=400)

80 proc. tiriamųjų nėra vartoję ir nenorėtų pabandyti narkotikų. 7 proc. – bandė vartoti (kartą ar keletą kartų). 1 proc. vartoja nuolat (žr. 3.10.4 pav.).

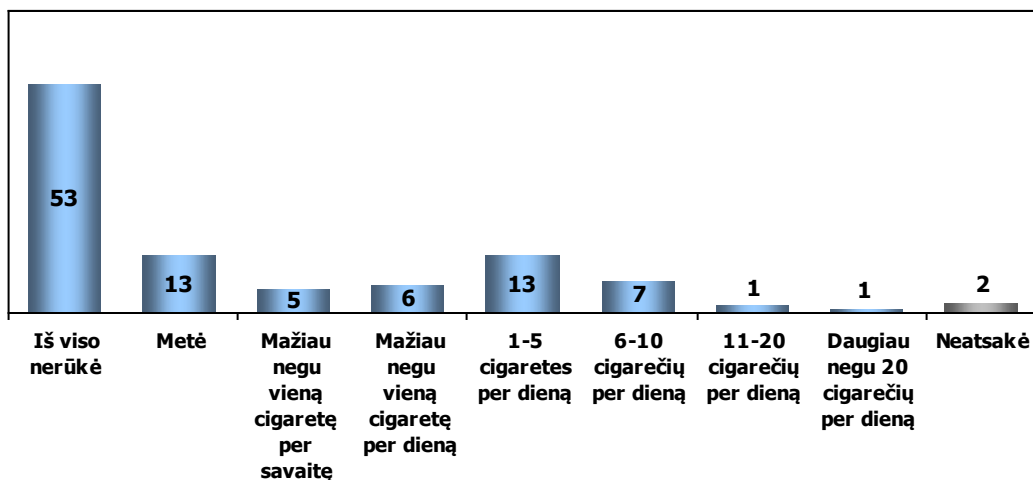
Žinojimas, kur gali kreiptis pagalbos – siekiama išsiaiškinti – ar žino, kur gali kreiptis pagalbos dėl narkotikų vartojimo; galėtų nesunkiai sužinoti; nežino ar tai visai nerūpi. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal atsakymų variantus.

3.10.5 paveikslas. Žinojimas, kur gali kreiptis pagalbos (proc., N=400)

16 proc. apklaustųjų teigė žinantys, kur kreiptis pagalbos dėl narkotikų vartojimo, 27 proc. galėtų nesunkiai susirasti informacijos. 34 proc. šis klausimas nerūpi (žr. 3.10.5 pav.).

Rūkymo įpročių rodiklis – matuojamas rūkymo per paskutines 30 dienų dažnumas 8 rangų skale, kuri kinta nuo „niekada nerūkiu“ iki „daugiau negu 20 cigarečių per dieną“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal atsakymų variantus.

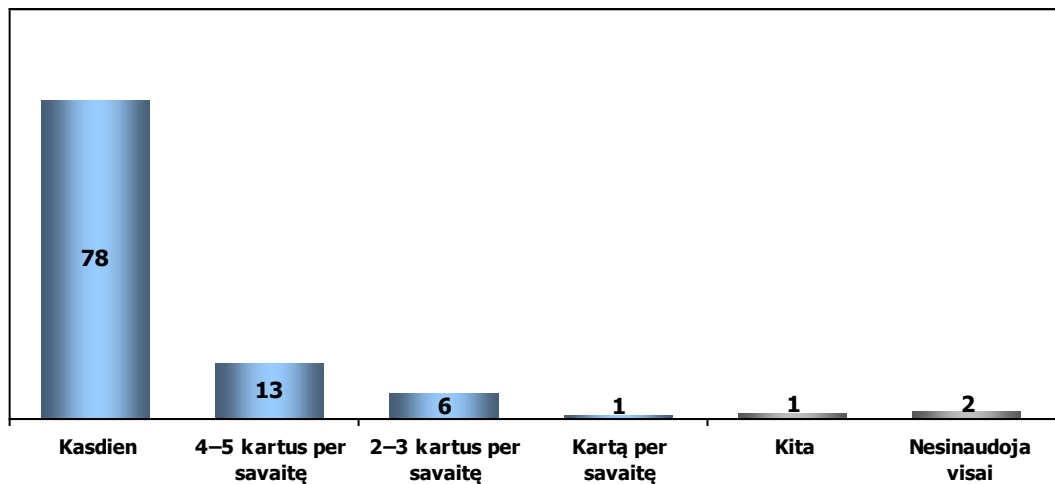

3.10.6 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal rūkymo įpročių rodiklį (proc., N=400)

66 proc. Plungės rajono jaunuolių neturi rūkymo įpročių (niekada neturėjo arba jų atsikratė). 11 proc. respondentų pripažino, kad surūko mažiau negu vieną cigaretę per savaitę ar per dieną. 13 proc. surūko 1–5 cigaretes per dieną. 9 proc. – daugiau negu 6 cigaretes (žr. 3.10.6 pav.).

Dažniau visai nerūko jauniausi (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$) ir kaimo vietovių gyventojai (Pearsono χ^2 testo $p = 0,013$).

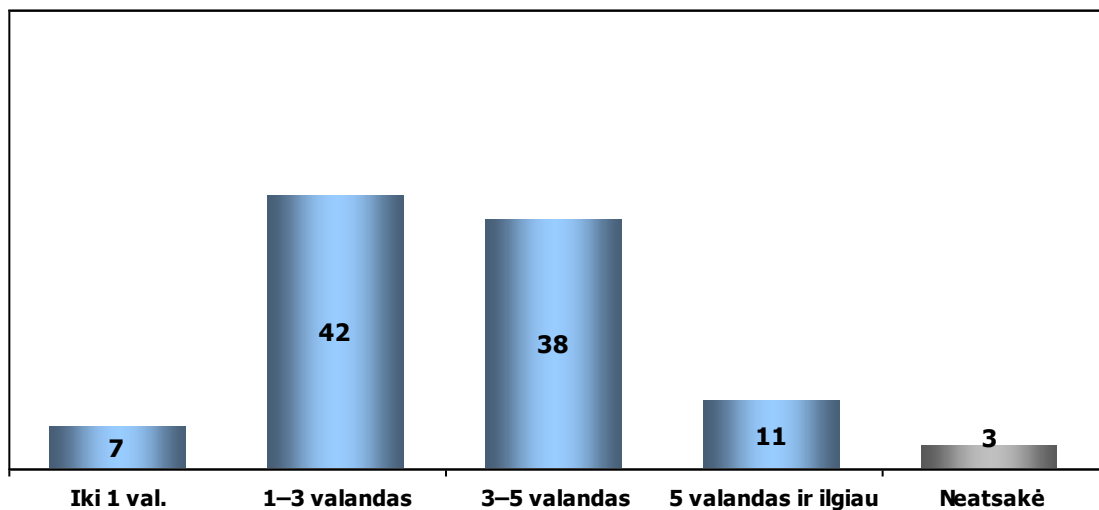
Interneto naudojimo įpročiai – matuojami dviem rodikliais. Pirmas (kaip dažnai per paskutinį mėnesį naudojosi internetu) matuojamas 5 rangų skale nuo „kasdien“ iki „kartą per savaitę“. Antras (kiek vidutiniškai laiko per dieną praleidžia internete) matuojamas 4 rangų skale nuo „iki 1 val.“ iki „5 valandas ir ilgiau“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal atsakymų variantus.

3.10.7 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal interneto naudojimo dažnį per savaitę (proc., N=400)

78 proc. apklaustųjų internetu naudojasi kasdien. 13 proc. – 4–5 kartus per savaitę. 6 proc. – 2–3 kartus per savaitę (žr. 3.10.7 pav.).

Kasdien internetu dažniau naudojasi jauniausi (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,025$).

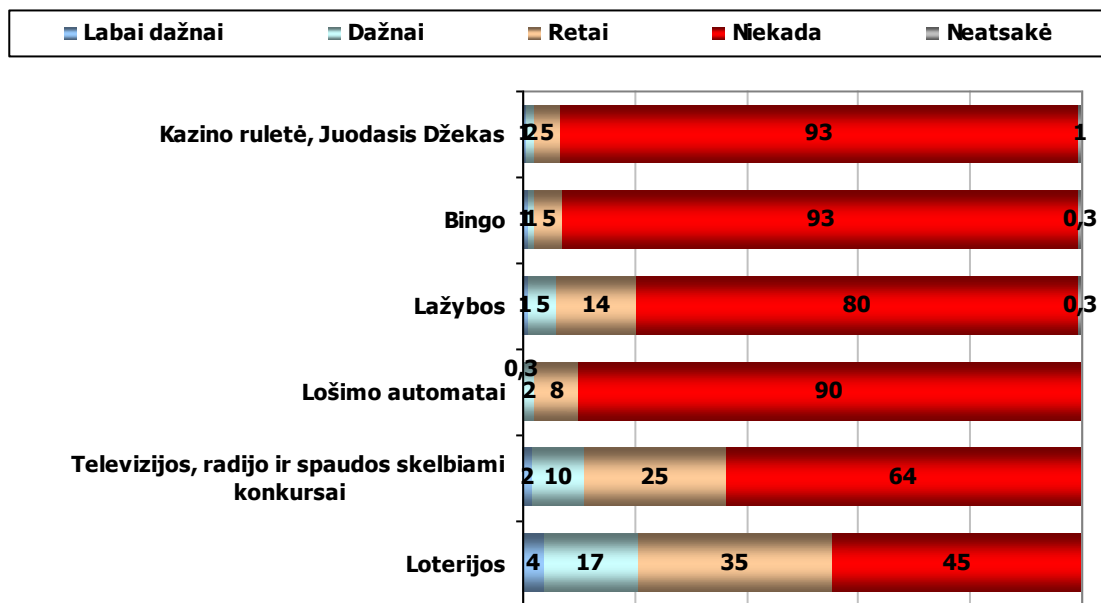
3.10.8 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal interneto naudojimo dažnį valandomis per dieną (proc., N=400)

Dažniausiai internetu naudojama 1–3 val. per dieną (42 proc.). 38 proc. internetu naudojasi 3–5 val. Iki valandos prie interneto praleidžia 7 proc. respondentų. 11 proc. tai daro 5 val. ar ilgiau (žr. 3.10.8 pav.).

Daugiausiai laiko (5 val. ir ilgiau) per dieną internete dažniau praleidžia jauniausi (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,002$).

Lošimo įpročių rodiklis – 6 lošimo būdai, vertinami 4 rangų dažnumo skalėmis nuo „labai dažnai“ iki „niekada“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

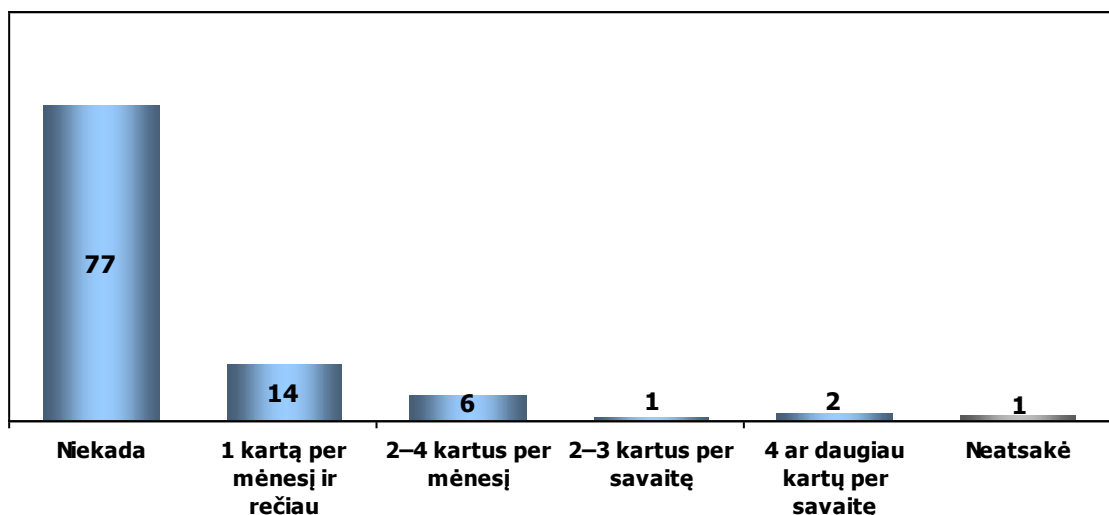

3.10.9 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal lošimo įpročių rodiklį (proc., N=400)

Dažniausiai pasitaikantis lošimo būdas yra loterijos: 56 proc. respondentų bent retkarčiais perka loterijos bilietus. 37 proc. teko dalyvauti įvairiuose televizijos, radijo ir spaudos skelbiamuose konkursuose. Lažybose teko dalyvauti 20 proc. apklaustųjų (žr. 3.10.9 pav.).

Migdomųjų / raminamųjų vaistų vartojimo rodiklis – matuojamas migdomųjų / raminamųjų vaistų vartojimo per paskutinius šešis mėnesius dažnumas 5 rangų skale, kuri kinta nuo „niekada“ iki „keturis ir daugiau kartų per savaitę“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.10.10 paveikslas. Migdomųjų / raminamųjų vaistų vartojimo rodiklis (proc., N=400)

Didžioji dauguma respondentų per paskutinius šešis mėnesius nevartojo jokių migdomųjų, raminamųjų vaistų (77 proc.). 14 proc. vartojo 1 kartą per mėnesį ar rečiau. 9 proc. per pastaruosius šešis mėnesius migdomuosius arba raminamuosius vaistus vartojo 2-4 kartus per mėnesį ar dažniau (žr. 3.10.10 pav.).

Migdomųjų / raminamųjų vaistų per pastaruosius 6 mėnesius dažniau visai nevartojo vyrai (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$) ir jauniausi (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p = 0,038$).

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, 14–29 metų amžiaus jaunuoliai, labiausiai paplitusiu žalingu įpročiu tarp bendraamžių įvardija **alkoholio vartojimą** („*alkoholizmas*“, „*alkoholis*“, „*alkoholiniai gėrimai*“, „*daugiausia problemų kyla dėl alkoholio*“).

Kiti susirūpinimą keliantys įpročiai:

- ✓ **narkotikų vartojimas** („*narkotinės medžiagos*“, „*narkotikai*“, „*psichotropinių medžiagų vartojimas*“, „*naudoja cheminius narkotikus*“)
- ✓ **nesaikingas naudojimasis internetu** („*priklausomybė nuo interneto*“, „*priklauso nuo socialinių tinklalapių*“, „*internetas*“)
- ✓ **keiksmazodžių vartojimas** („*keikimasis*“)
- ✓ **azartiniai lošimai** („*azartiniai lošimai*“)
- ✓ **rūkymas** („*rūkymas*“, „*rūkalai*“).

Kokybinio tyrimo metu, jaunuolių buvo teiraujama, kas, jų manymu, padėtų sumažinti bendraamžių žalingų įpročių kiekį. 14–18 m. amžiaus informantai siūlo:

- ✓ **drausti / riboti alkoholio ir tabako pardavimą** („*liepčiau uždaryti visas parduotuves, kurios parduoda nepilnamečiams alkoholio ir tabako*“, „*sugriežtinčiau alkoholio ir tabako pardavimą*“, „*dar labiau ribočiau alkoholio pardavinėjimą ir platinimą*“)
- ✓ **organizuoti seminarus apie žalingų įpročių žalą** („*surengčiau paskaitas apie žalingus įpročius*“, „*skelbčiau apie jų daromą žalą mokyklose*“, „*jaunuolių požiūrį galėtų pakeisti diskusijos apie žalingų įpročių pasekmes*“)
- ✓ **didinti cigarečių ir alkoholio kainas** („*pakelčiau kainas*“, „*didesnės alkoholio ir cigarečių kainos*“).

Vyresni tyrimo dalyviai (19–29 m.), be jau minėtų priežasčių, žalingų įpročių mastą siūlo mažinti ir šiais būdais:

- ✓ **skatinti jaunimą užsiimti aktyvia veikla** („*jaunimą priversti daugiau sportuoti ir užsiimti įdomia veikla, kad neliktų laiko bastymuisi po gatves*“)
- ✓ **rodyti daugiau reklamų apie tabako ir alkoholio daromą žalą** („*daugiau reklamų apie žalingų įpročių daromą žalą*“)
- ✓ **įkurti daugiau rehabilitacijos centrų** („*įkurčiau daugiau žalingų įpročių atsisakymo centrų*“).

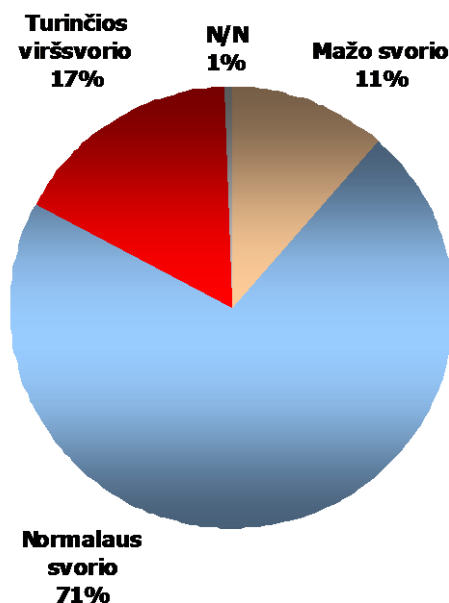
Vieno jaunuolio (19–29 m.) teigimu, **alkoholio ir tabako vartojimas yra kiekvieno asmeninis reikalas** („*leisčiau patiems apsispręsti, jei neleisim rūkyti, tai pasislėpę rūkys arba gers*“).

3.11. Mityba ir poilsis

Ši rodiklių grupė sudaryta iš fizinės savijautos, subjektyvaus sveikatos būklės vertinimo, miego trukmės, sveikos gyvensenos rodiklių.

Kūno masės indekso rodiklis (KMI). Pastaruoju metu ryškėja tendencija, kad vis dažniau jaunos merginos suseraga valgymo sutrikimais, nervine anoreksija ar bulimija. Todėl į klausimyną buvo įtraukti klausimai apie kūno svorį ir ūgį, kuriais siekiama nustatyti kūno masės indeksą. Šis indeksas leidžia nustatyti, ar svoris atitinka ūgį, yra per mažas ar per didelis. Kūno masės indeksas apskaičiuojamas pagal formulę: $kūno\ masė / ūgis^2$ (pastaba: *čia kūno masė matuojama kilogramais, o ūgis – metrais*). Merginos skirstomos į

tris intervalus pagal KMI: iki 18,5 – mažo svorio, 18,5–24 – normalaus svorio, virš 24 – turinčios viršsvorio.

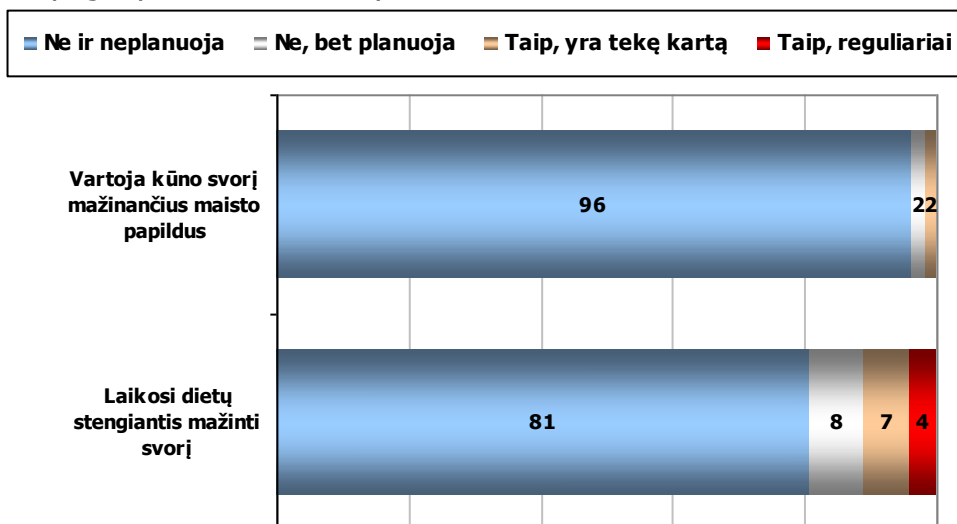
3.11.1 paveikslas. Merginų kūno masės indekso rodiklis (proc., N=200)

Vidutinis merginų kūno masės indeksas – 22,3. Šis rodiklis patenka į normalaus svorio kategoriją.

Daugumos apklaustų merginų (71 proc.) kūno masės indeksas yra normalus. 17 proc. tiriamųjų turi viršsvorio, 11 proc. yra per mažo svorio (žr. 3.11.1 pav.).

Jauniausios tyrimo dalyvės dažniau būna per mažo svorio, o vyriausios – turinčios viršsvorio (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$). Per mažo svorio taip pat dažniau būna miesto gyventojos (Pearsono χ^2 testo $p = 0,001$).

Svorio mažinimo rodikliai yra du: kūno svorį mažinančių papildų vartojimas ir dietų laikymasis. Jie matuojami keturių rangų skalėmis nuo „ne (nevartoja / nesilaiko) ir neplanuoja“ iki „taip (vartoja / laikosi), reguliariai“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

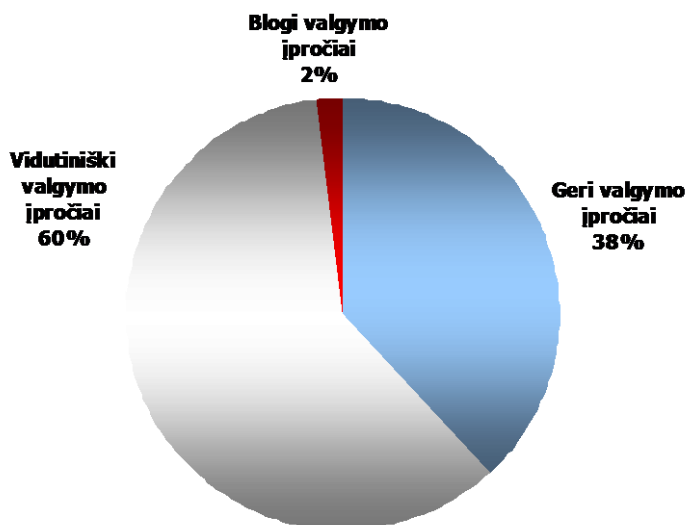

3.11.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal svorio mažinimo rodiklius (proc., N=400)

Tyrimo duomenimis, dauguma respondentų neplanuoja vartoti kūno svorį mažinančių maisto papildų (96 proc.) bei neketina laikytis dietų (81 proc.). 4 proc. apklaustųjų teigia planuojantys, yra bent kartą vartoję arba reguliariai vartojantys svorį mažinančius maisto papildus. 19 proc. planuoja, yra bent kartą laikęsi arba reguliariai laikosi svorį mažinančių dietų (žr. 3.11.2 pav.).

Nustatytos silpnos statistiškai reikšmingos teigiamos migdomųjų vaistų vartojimo dažnumo koreliacijos su kūno svorį mažinančių vaistų vartojimo (Spearmano $\rho=0,156$, $p=0,002$) ir dietų siekiant mesti svorį laikymosi (Spearmano $\rho=0,176$, $p<0,001$) dažnumais. Tai reiškia, kad kūno svorį mažinančius papildus vartojantieji ar dietų besilaikantieji dažniau vartoja raminamuosius vaistus. Taip pat nustatyta vidutinio stiprumo statistiškai reikšminga teigiama koreliacija tarp kūno svorį mažinančių papildų vartojimo ir dietų laikymosi siekiant mažinti kūno svorį dažnumų (Spearmano $\rho=0,411$, $p<0,001$). Tai reiškia, kad apsisprendusieji mažinti kūno svorį tai daro tiek laikydamiesi dietų, tiek vartodami kūno masę mažinančius papildus. Be to pastebėta statistiškai reikšminga silpna neigiama koreliacija tarp sportavimo ir kūno svorį mažinančių papildų vartojimo dažnumų (Spearmano $\rho=-0,125$, $p=0,012$). Tai yra, dažniau sportuojantys jaunuoliai yra mažiau linkę laikytis dietų stengdamiesi mažinti kūno svorį. Kūno svorį mažinančių papildų dažniau nevartoja ir neplanuoja vartoti vyrai (Pearsono χ^2 testo $p=0,001$). Jie taip pat rečiau ketina laikytis dietų stengiantis mažinti svorį (Pearsono χ^2 testo $p<0,001$).

Gerų / teisingų / sveikų valgymo įpročių rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais, apie valgymo įpročius. Kiekvienas indikatorius vertinamas keturių rangų skale, tiriamųjų prašoma nurodyti, kiek kartų per savaitę pastarąjį mėnesį jie valgė pusryčius, vakarienę, vartojo „sveikus“ ir „nesveikus“ produktus. Suminis gerų / teisingų / sveikų valgymo įpročių rodiklis, kurio reikšmės kinta nuo 8 iki 32: 8 reiškia blogus / neteisingus / nesveikus, o 32 – gerus / teisingus / sveikus valgymo įpročius, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo geresni valgymo įpročiai. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: blogus (nuo 8 iki 16), vidutiniškus (nuo 17 iki 24) ir gerus (nuo 25 iki 32) valgymo įpročius turintieji.

3.11.3 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal gerų / teisingų / sveikų valgymo įpročių rodiklį (proc., N=400)

Gerų / teisingų / sveikų valgymo įpročių rodiklio vidutinė reikšmė – 23,2. Tai reiškia, kad Plungės rajono jaunuoliams būdingi vidutiniški mitybos įpročiai.

60 proc. apklaustųjų pasižymi vidutiniškais sveikos mitybos įpročiais. 38 proc. tyrimo dalyvių valgymo įpročiai geri. 2 proc. – blogi (žr. 3.11.3 pav.).

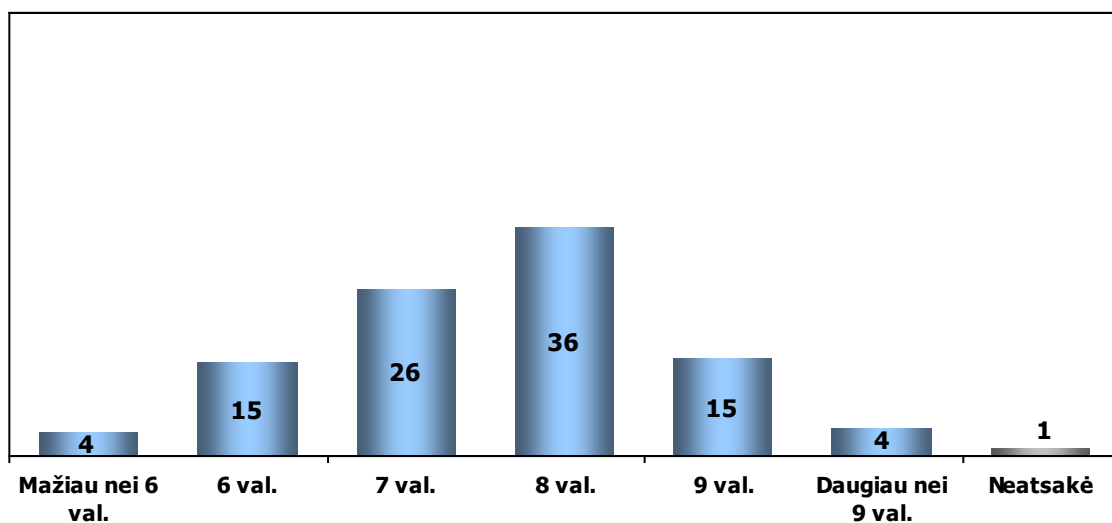
Gerais / teisingais / sveikais valgymo įpročiais dažniau pasižymi moterys (Pearsono χ^2 testo $p=0,040$) ir jauniausi (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,008$).

Kokybinio tyrimo duomenimis, 14–18 metų amžiaus jaunuoliai bendraamžių prastą maitinimąsi sieja su šiais aspektais:

- ✓ **didelė nesveiko maisto pasiūla** („greitai paruošiamas maistas vyrauja parduotuvėse, o jis yra nesveikas organizmui“, „ant kiekvienos kampo: kebabai, traškučiai, gazuoti gėrimai“, „siūlomas prastas maitinimas“, „prastas maistas lengvai prieinamas“, „parduotuvėse maistas nebeturi savo vertės, tai tik maisto pakaitalai“, „labai daug pusfabrikačių“)
- ✓ **reklamų įtaka** („tinkamas maistas – daržovės, vaisiai ir pan. yra nustelbiamas spalvingų reklamų apie traškučius ir pan.“, „reklamose teigiama, jog blogas maistas nekenkia“)
- ✓ **greitas gyvenimo tempas** („dėl greitos gyvensenos“, „dėl skubėjimo valgo greitai paruošiamą maistą“, „dėl nuolatinio tempo mažiau gamina patys namuose“)
- ✓ **laiko trūkumas** („nerandama laiko“, „dėl laisvo laiko stokos“, „trūksta laiko“, „neturi laiko didesnę dėmesį skirti mitybai“)
- ✓ **nesirūpinimas savo sveikata** („nežiūrima savo sveikatos“, „nekreipiamas dėmesys į priedų žalą organizmui“)
- ✓ **finansinis nepriteklis** („pinigų trūkumas“, „piniginių lėšų neturi“, „dėl taupumo“).

Vyresni tyrimo dalyviai (19–29 m.), be jau minėtų priežasčių, taip pat akcentavo **dėmesio sveikai mitybai trūkumą** („mažai skiriama dėmesio maisto kokybei“, „jaunimas nemąsto apie prasto maisto poveikį jų organizmui“, „neskiria laiko maisto gaminimui“).

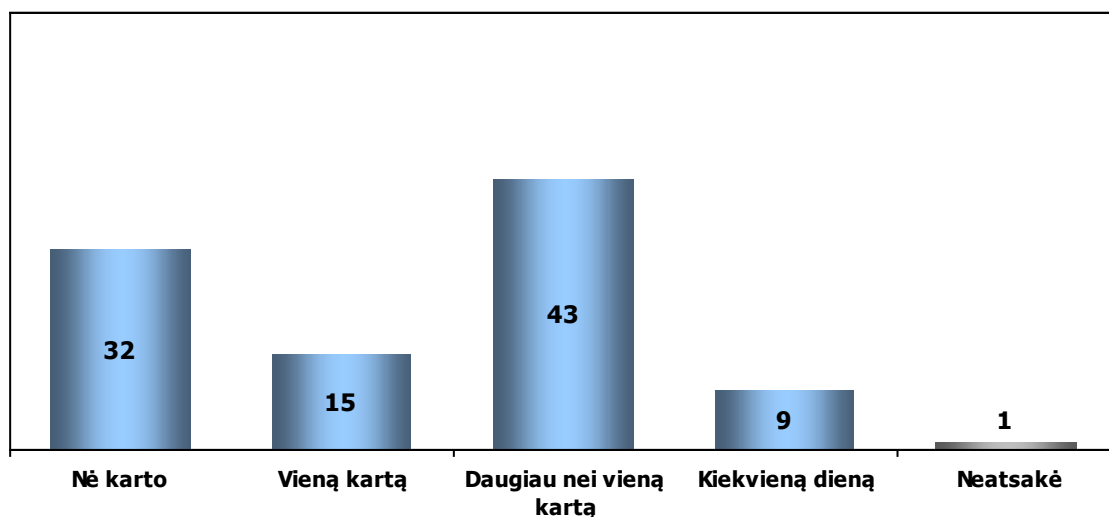
Miego rodiklis – matuojamas valandomis, skirtomis vidutiniškai per parą miegui pastarąjį mėnesį, matuojamas 6 rangų skale, kuri kinta nuo „mažiau nei 6 val.“ iki „daugiau nei 9 val.“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.11.4 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal miego rodiklį (proc., N=400)

36 proc. tyrimo dalyvių per pastarąjį mėnesį miegojo po 8 val. per parą. 26 proc. miegojo po 7 val. 19 proc. – po 6 ar mažiau valandų. Kiti 19 proc. – po 9 val. ar ilgiau (žr. 3.11.4 pav.).

Fizinis aktyvumas matuojamas dviem rodikliais. Pirmas – kiek kartų per savaitę sportuoja, matuojamas keturių rangų skale nuo „niekada“ iki „kiekvieną dieną“. Antras – kiek vidutiniškai laiko sportuoja per dieną, šešių rangų skale nuo „nesportuoju“ iki „1,5 val. ir daugiau“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

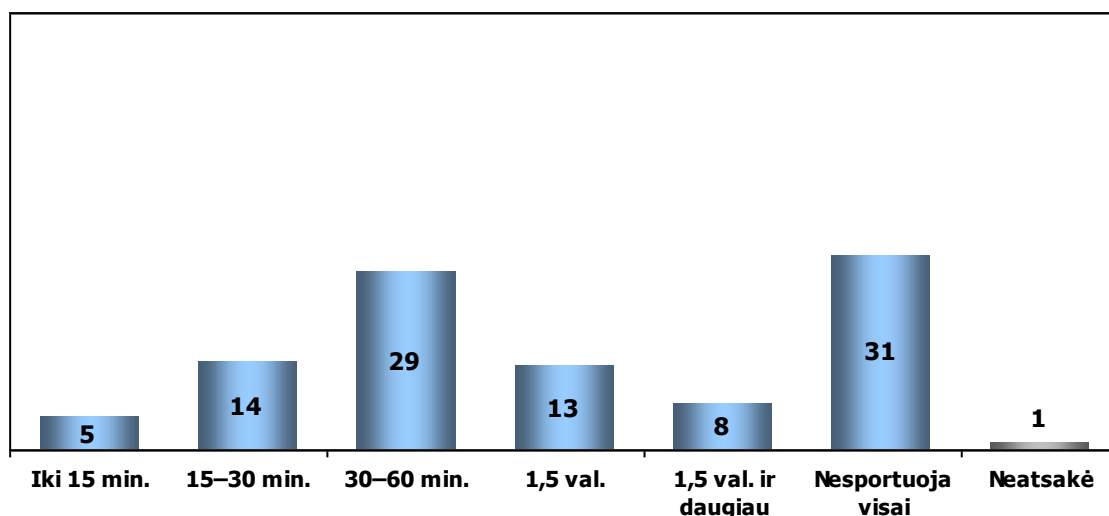

3.11.5 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal fizinį aktyvumą kartais per savaitę (proc., N=400)

52 proc. respondentų sportuoja bent kelis kartus per savaitę. 15 proc. sportuoja kartą per savaitę. 32 proc. – išvis nesportuoja (žr. 3.11.5 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna teigiama koreliacija tarp sportavimo dažnumo ir gerų / teisingų / sveikų valgymo įpročių rodiklio (Spearmano $\rho=0,232$, $p<0,001$). Tai rodo, kad dažniau sportuojantys apklaustieji sveikiau maitinasi. Dažniau

visai nesportuoja moterys (Pearsono χ^2 testo $p=0,002$) ir vyresni (19–29 m.) tyrimo dalyviai (Pearsono χ^2 testo $p=0,019$).

3.11.6 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal fizinį aktyvumą laiko trukme per dieną (proc., N=400)

Sportavimui per dieną skiriama trukmė yra įvairi: 21 proc. tam skiria 1,5 val. ar daugiau, 29 proc. – 30–60 min., 19 proc. – iki pusvalandžio per dieną (žr. 3.11.6 pav.).

Nustatyta stipri neigiama koreliacija tarp sportavimo dažnumo per savaitę ir per dieną (Spearmano $\rho=-0,561$, $p<0,001$). Tai rodo, kad tie, kurie sportuoja rečiau, tam per dieną skiria daugiau laiko. Daugiausiai laiko sportui per dieną dažniau skiria vyrai (Pearsono χ^2 testo $p<0,001$) ir jauniausi apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p<0,001$).

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, 14–18 metų amžiaus jaunuoliai bendraamžių mažą fizinį aktyvumą sieja su šiais veiksniais:

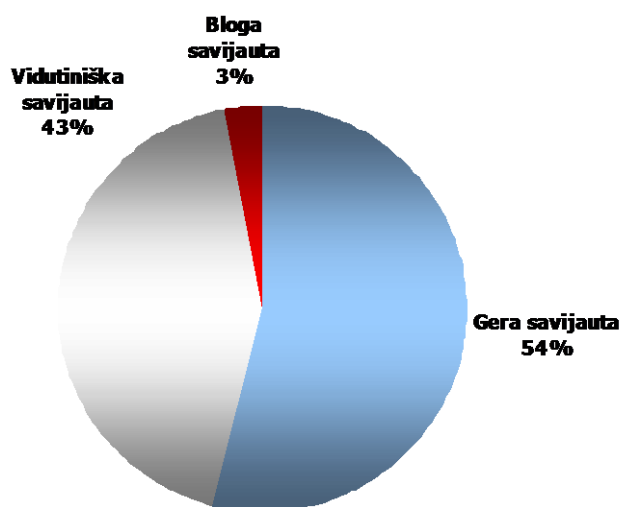
- ✓ **noro užsiimti fizine veikla stoka** („daugelis mieliau renkasi nevarginantį pasilinksminimą, nei sportą“, „nesidomi fiziniu aktyvumu, nes jaunimui nebeįdomu“, „nebenori pajudinti savo kūno ir taip tampa su amžiumi vis mažiau aktyvūs“)
- ✓ **didelis prisirišimas prie šiuolaikinių technologijų** („daugiau laiko praleidžia prie telefono, kompiuterio, televizoriaus“, „kompiuteris atima daug laiko“, „daug laiko ir dėmesio skiriama kompiuteriui“)
- ✓ **aplinkinių žmonių įtaka** („nes įtakoja aplinka, draugai, šeima“, „dėl draugų įtakos“)
- ✓ **aktyvios veiklos trūkumas** („nėra aktyvios veiklos, pavyzdžiui užsiimti sportu“)
- ✓ **išlepimas** („per daug išlepinti, daro ką nori“)
- ✓ **tinginystė** („tingi“, „jaunimas aptingęs“).

Vyresnieji (19–29 m.) tyrimo dalyviai taip pat mano, kad pagrindinė mažo fizinio aktyvumo priežastis yra **prisirišimas prie šiuolaikinių technologijų**. Taip pat teigia, kad mažas fizinis aktyvumas gali būti sietinas ir su šiais veiksniais:

- ✓ **didžiąją dalį laiko užimanti darbinė veikla** („nes iš paskutiniųjų dirba, kad sudurtų galą su galu“, „nes dauguma dirba“)
- ✓ **sportavimui skirtų patalpų trūkumas** („dėl salių trūkumo“, „trūksta sporto aikštelių, ypač komandiniam sportui“, „lauke šalta, nėra kur pajudėti“)
- ✓ **nuovargis** („grįžę po darbų neturi jėgų sportuoti“).

Vienas vyresnio amžiaus jaunuolis teigė, jog **sportas yra nebemadingas** („sportuoti šiais laikais nėra taip madinga“).

Fizinės savijautos rodiklis – tai suminis rodiklis, kurį sudaro 4 indikatoriai, apie patiriamus skausmus ar fizinius nusiskundimus. Kiekvienas indikatorius matuojamas 4 rangų skale, tiriamųjų prašoma nurodyti, kaip dažnai per pastarąjį mėnesį jiems skaudėjo arba teko vartoti vaistus. Suminio fizinės sveikatos rodiklio reikšmės kinta nuo 4 iki 16: 4 reiškia blogą / silpną, o 16 – gerą fizinę sveikatą, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo geresnė fizinė sveikata. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: bloga (nuo 4 iki 7), vidutiniška (nuo 8 iki 12) ir gera (nuo 13 iki 16) fizinė sveikata.

3.11.7 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal fizinės savijautos rodiklį (proc., N=400)

Vidutinė fizinės savijautos rodiklio reikšmė – 12,9. Šis rodiklis patenka tarp vidutinės ir geros fizinės sveikatos kategorijų.

54 proc. tiriamųjų pasižymi gera fizine savijauta. 43 proc. nustatytas vidutiniškas savijautos rodiklis. 3 proc. būdinga bloga savijauta (žr. 3.11.7 pav.).

Gera fizine savijauta dažniau pasižymi vyrai (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$) ir jauniausi (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p = 0,005$).

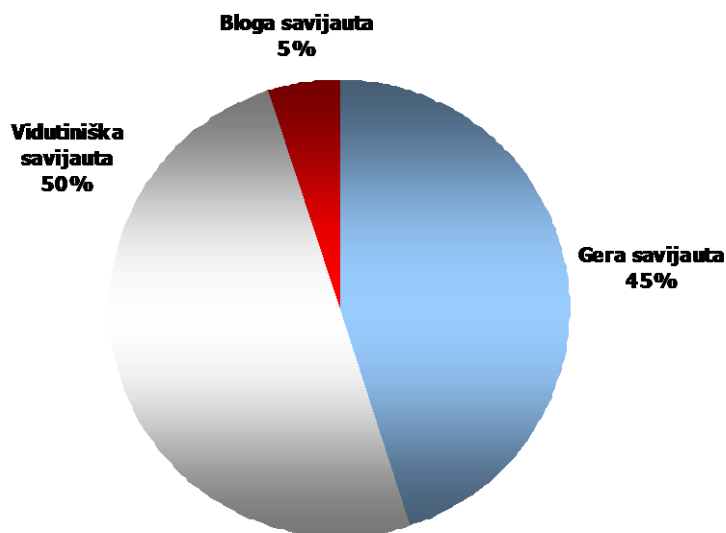
3.12. Psichologinė savijauta

Šios grupės rodiklius sudaro psichologinės savijautos, savęs vertinimo ir problemų įveikimo rodikliai.

Psichinės savijautos suminis rodiklis – tai suminis rodiklis, kurį sudaro 8 indikatoriai, apie įvairius emocinius, psichinius nusiskundimus. Kiekvienas indikatorius matuojamas 4 rangų skale, tiriamųjų prašoma nurodyti, kaip dažnai per pastarąjį mėnesį juos kankino nerimas, nemiga, liūdesys ir pan. Suminio psichinės sveikatos rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 32: 8 reiškia blogą / silpną, o 32 – gerą psichinę sveikatą, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo geresnė psichinė sveikata. Balus galima

suskirstyti į tokias grupes: bloga (nuo 8 iki 16), vidutiniška (nuo 17 iki 24) ir gera (nuo 25 iki 32) psichinė sveikata.

3.12.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal psichinės savijautos suminį rodiklį (proc., N=400)

Vidutinė psichinės savijautos suminio rodiklio reikšmė – 24,5. Šis rodiklis patenka tarp vidutinės ir geros psichinės savijautos kategorijų.

50 proc. jaunuolių per pastarąjį mėnesį susidūrė su juos kankinančiu nerimu, nemiga, liūdesiu. 45 proc. šiuo atžvilgiu jaučiasi gerai. 5 proc. pasižymi bloga psichine savijauta (žr. 3.12.1 pav.).

Nustatyta vidutinio stiprumo teigiama koreliacija tarp fizinės ir psichinės sveikatos rodiklių (Spearmano $\rho=0,471$, $p<0,001$). Tai rodo, kad tie apklaustieji, kurie geriau jaučiasi fiziškai, geriau jaučiasi ir psichiškai. Gera psichine savijauta dažniau pasižymi vyrai (Pearsono χ^2 testo $p<0,001$) ir miesto gyventojai (Pearsono χ^2 testo $p=0,016$).

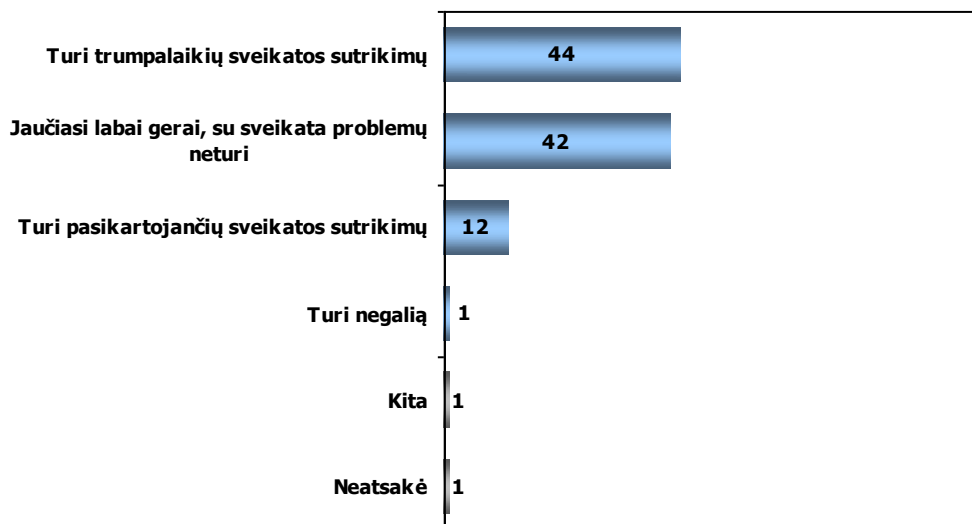
Kokybinio tyrimo metu jaunuolių buvo klausama, kaip, jų manymu, būtų galima pagerinti bendraamžių psichologinę savijautą. 14–18 metų amžiaus informantai siūlo:

- ✓ **kuo daugiau bendrauti** („nuolat su jais bendrauti“, „daugiau laiko praleisti su bendraamžiais“, „daugiau bendrauti“, „nuolat kalbėtis su jais ir leisti išsakyti savo nuomonę“)
  - ✓ **organizuoti įvairius renginius** („rengti renginius ir projektus į kuriuos galėtų įsitraukti ir blogai besijaučiantys vaikai“, „kad visi vienodai galėtų dalyvauti renginiuose“)
  - ✓ **skatinti bendravimą šeimoje** („skatinti bendrauti su šeima“, „gerą psichologinę savijautą turi išugdyti tėvai bendraudami su savo vaikais“)
  - ✓ **dažniau lankytis pas psichologą** („kad jaunuoliai dažniau apsilankytų pas psichologą“, „pasikalbėti su psichologu“)
  - ✓ **užkirsti kelią patyčioms** („sustabdyti patyčias“).
- Vyresni (19–29 m.) tyrimo dalyviai taip pat siūlo:

- ✓ **auklėti jaunuolius taip, kad augtų jų pasitikėjimas savimi** („pradėti juos ruošti psichologiškai, kad geriau jaustųsi ir nebijotų iššūkių, „mokyti juos domėtis aplinka ir nebijoti reikšti save“)
- ✓ **sudaryti sąlygas mokytis ir dirbti** („turėtų sudaryti sąlygas dirbti ir mokytis, kad jaustųsi tikri, jog rytojus bus saugus ir garantuotas“, „sudaryti sąlygas dirbti ir užsidirbti“)
- ✓ **skatinti užsiimti įvairia veikla** („skatinti jaunimą išmokti atsipalaiduoti“, „gyvenimą pajavairinti kokia nors veikla“).

Vienas jaunuolis mano, jog reikėtų **mažinti visuomenės spaudimą jaunimo atžvilgiu** („mažinti spaudimą dėl mokslo, darbo ir asmeninio gyvenimo“).

Sveikatos būklės subjektyvus rodiklis matuojamas 4 rangų skale, kuri kinta nuo „jaučiatės labai gerai, su sveikata problemų neturite“ iki „turite negalią“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

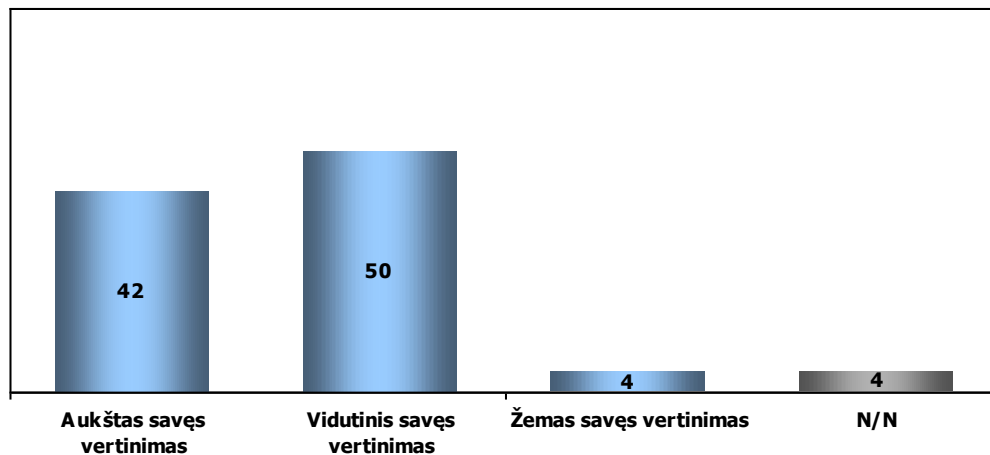

3.12.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal sveikatos būklės subjektyvų rodiklį (proc., N=400)

Didžioji dalis tiriamųjų arba turi trumpalaikių sveikatos sutrikimų (44 proc.), arba jaučiasi gerai (42 proc.). 12 proc. apklaustųjų teigė turintys pasikartojančių sveikatos sutrikimų, 1 proc. – negalią (žr. 3.12.2 pav.)

Gerai jaučiasi ir sveikatos problemų dažniau neturi vyrai (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

Savęs vertinimo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 10 indikatorių, išreiškiančių tiriamųjų suvokimus apie save, savo vertę, pasitenkinimą savimi ir pan. Kiekvienas indikatorius vertinamas keturių rangų skale, tiriamųjų prašoma nurodyti, ar jie sutinka su juos apibūdinančiais teiginiais. Suminio savęs vertinimo rodiklio reikšmės kinta nuo 10 iki 40: 10 reiškia žemą, o 40 – aukštą savivertę, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo aukštesnė savivertė. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemas (nuo 10 iki 20), vidutinis (nuo 21 iki 30) ir aukštas (nuo 31 iki 40) savęs vertinimas.

3.12.3 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal savęs vertinimo rodiklį (proc., N=400)

Savęs vertinimo rodiklio vidutinė reikšmė – 28,8. Tai parodo, kad Plungės rajono jaunimo savęs vertinimo rodiklis yra vidutinis.

50 proc. apklausos dalyvių priskirtini vidutinio savęs vertinimo kategorijai. 42 proc. pasižymi aukštu, o 4 proc. – žemu savęs vertinimu (žr. 3.12.3 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna teigiama koreliacija tarp savęs vertinimo ir gerų / teisingų / sveikų valgymo įpročių (Spearmano $\rho=0,123$, $p=0,014$) rodiklių. Tai reiškia, kad geriau save vertinantys apklaustieji sveikiau maitinasi. Aukštu savęs vertinimo lygiu dažniau pasižymi moterys (Pearsono χ^2 testo $p<0,001$) ir vyriausi (24–29 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,001$).

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, 14–18 metų amžiaus jaunuoliai, prastą požiūrį į save sieja su šiais aspektais:

- ✓ **nepasitikėjimas savimi** („nepasitikėjimas savimi“, „jie tiesiog netiki savo jėgomis“, „gėdijasi atskleisti save“, „savęs nuvertinimas, savo jėgų neatskleidimas“, „bijo nusivilti, todėl renkasi lengviausius kelius ir nepriima iššūkių“)
- ✓ **nepakankamas aplinkinių palaikymas** („dėl aplinkinių įtakos“, „girdi iš aplinkinių apie jų trūkumus“, „aplinkiniai nuvertina, todėl jaunuoliai ir tiki tuo“, „jiems sako, kad negražūs“, „aplinkinių neįvertinimas“, „dėmesio stoka“, „meilės trūkumas“)
- ✓ **vyraujantys grožio stereotipai** („dėl nusistovėjusių stereotipų, kad merginos yra gražios tik jei yra lieknos“, „keliami išvaizdos stereotipai“)
- ✓ **žiniasklaidos įtaka** („nes per spaudą ir televiziją mato „idealius“ žmones“, „didelę įtaką daro žiniasklaida“).

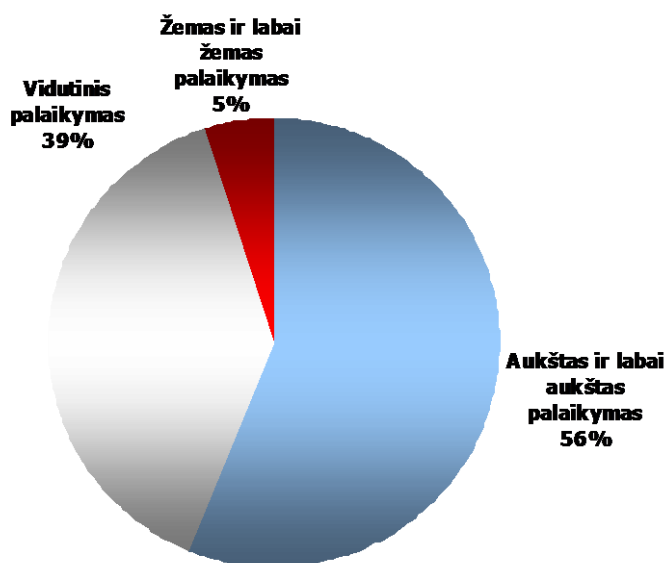
Vyresnieji (19–29 m.) informantai, be jau minėtų aspektų, bendraamžių prastą požiūrį į save sieja ir su šiais:

- ✓ **patiriamas stresas** („dėl to, jog nuolat patiria stresą“, „patiriamas stresas, nes niekur nedirba ir nesimoko, todėl jaučiasi esantys gyvenimo užribyje“)
  - ✓ **finansinis nepriteklus** („dėl prastos materialinės padėties“).
- Tyrimo dalyvavę jaunuoliai (14–29 m.), prastą požiūrį į save siūlo gerinti:
- ✓ **labiau pasitikinti savimi ir savo jėgomis** („pasitikėti savimi“, „pradėti tikėti savimi“, „keisk požiūrį ir pasikeis požiūris į save. Juk reikia save vertinti pradėti“, „išsilaisvinti iš stereotipinio mąstymo ir savimi labiau tikėti ir pasitikėti“)

- ✓ **siekiant užsibrėžtų tikslų** („daugiau dirbti ir siekti tikslo“, „niekada nenuleisti rankų ir tikėti, kad esi laimėtojas, visada siekti užsibrėžtų tikslų, „stengtis, kad norai taptų realybe“)
- ✓ **dalyvaujant įvairioje veikloje** („daugiau veiklos ir savęs pažinimo“, „įsitraukti į patinkančią veiklą“, „aktyviai dalyvauti renginiuose ir akcijose“, „imtis veiklos“)
- ✓ **nebijant atvirai bendrauti** („neužsisklęsti savyje“, „nebijoti bendrauti ir būti atviriems“, „būti drąsesniems“, kalbėtis su žmonėmis, kurie turi gyvenimiškos patirties“)
- ✓ **nusiteikiant optimistiškai** („dažniau šypsotis, džiaugtis mažais dalykais“, būti optimistiškesniems“)
- ✓ **nekreipiant dėmesio į aplinkinių kalbas** („nekreipti dėmesio į aplinkinių šnekas“)
- ✓ **lankantis pas psichologą** („psichologo pagalbos reikia“).

Vienas jaunuolis (19–29 m.) teigė, jog **siekiant pakeisti požiūrį į save, jokie patarimai nepadės** („nieko nepatarsi, nes priežastys yra kituose dalykuose, taigi patarimai nepadės“).

Šeimos narių socialinio palaikymo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais apie tam tikrą palaikymą išreiškiančias patirtis iš šeimos narių, kurie rodo, kad tiriamasis gyvena jį palaikančioje, pripažįstančioje, mylinčioje ir vertinančioje namų aplinkoje. Kiekvienas indikatorius vertinamas trijų rangų skale, tiriamieji prašomi nurodyti, kaip dažnai per paskutines 30 dienų jų šeimos nariai (globos namų darbuotojai) išvardytais būdais išreiškė palaikymą. Suminio socialinio palaikymo šeimoje rodiklio reikšmės kinta nuo 7 iki 21: 7 reiškia socialinio palaikymo šeimoje trūkumą, o 21 reiškia stipriai išreikštą socialinį palaikymą šeimoje, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo daugiau socialinio palaikymo tiriamieji sulaukia iš šeimos narių. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemas ir labai žemas (nuo 7 iki 12), vidutinis (nuo 13 iki 17) ir aukštas ar labai aukštas (nuo 18 iki 21) socialinis palaikymas šeimoje.

3.12.4 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal šeimos narių socialinio palaikymo rodiklį (proc., N=400)

Šeimos narių socialinio palaikymo rodiklio vidutinė reikšmė – 17,5. Tai reiškia, kad šeimos narių / globėjų palaikymo rodiklis svyruoja tarp vidutinio ir aukšto.

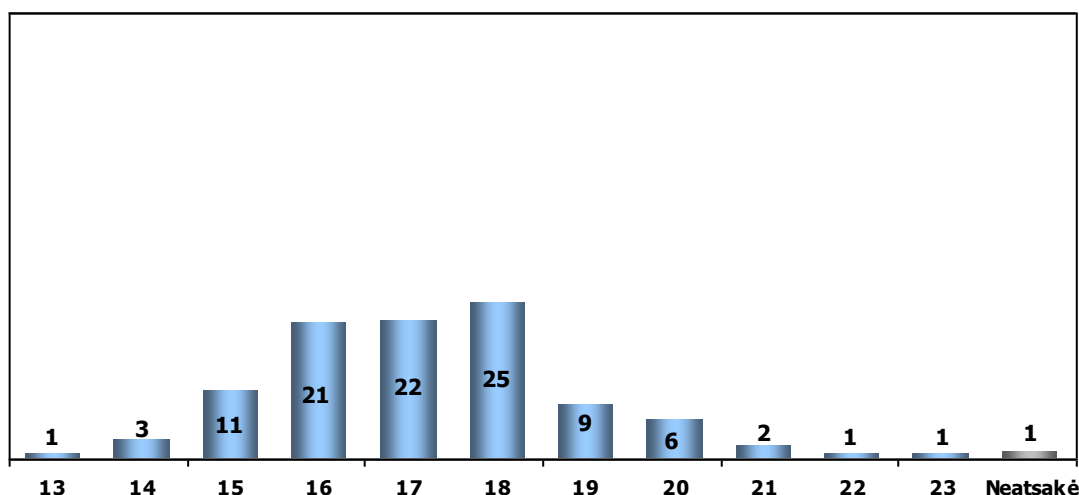
Grupei, pasižyminčiai aukštu / labai aukštu šeimos narių socialinio palaikymo lygiu, priskirtini 56 proc. apklaustųjų, vidutiniu – 39 proc., žemu ir labai žemu – 5 proc. (žr. 3.12.4 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga šeimos narių socialinio palaikymo rodiklio silpna teigiama koreliacija su savęs vertinimo (Spearmano $\rho=0,210$, $p<0,001$) rodikliu. Tai reiškia, kad kuo jaunimas susilaukia didesnio šeimos narių socialinio palaikymo, tuo geriau save vertina. Taip pat pastebėta statistiškai reikšminga šeimos narių socialinio palaikymo rodiklio koreliacija su gerų / teisingų / sveikų valgymo įpročių rodikliu (Spearmano $\rho=0,151$, $p=0,003$). Tai rodo, kad sveikesnius valgymo įpročius išsiugdę jaunuoliai susilaukia didesnio šeimos narių socialinio palaikymo. Aukšto ir labai aukšto šeimos narių socialinio palaikymo dažniau susilaukia moterys (Pearsono χ^2 testo $p<0,001$).

3.13. Lytinė elgsena ir šeimos planavimas

Šią grupę sudaro lytinės elgsenos rodikliai: lytiniai santykiai, kontracepcijos naudojimas, lytinių partnerių skaičius ir pirmų santykių amžius, nuostatos į ikivedybinius lytinius santykius ir santuoką.

Pirmų lytinių santykių amžiaus rodiklis – metai, kada turėjo pirmus lytinius santykius, atsakyti, jei tokius turėjo. Pateikiamas pirmų lytinių santykių amžiaus vidurkis bei pasiskirstymas pagal metus, kada turėjo pirmuosius lytinius santykius.

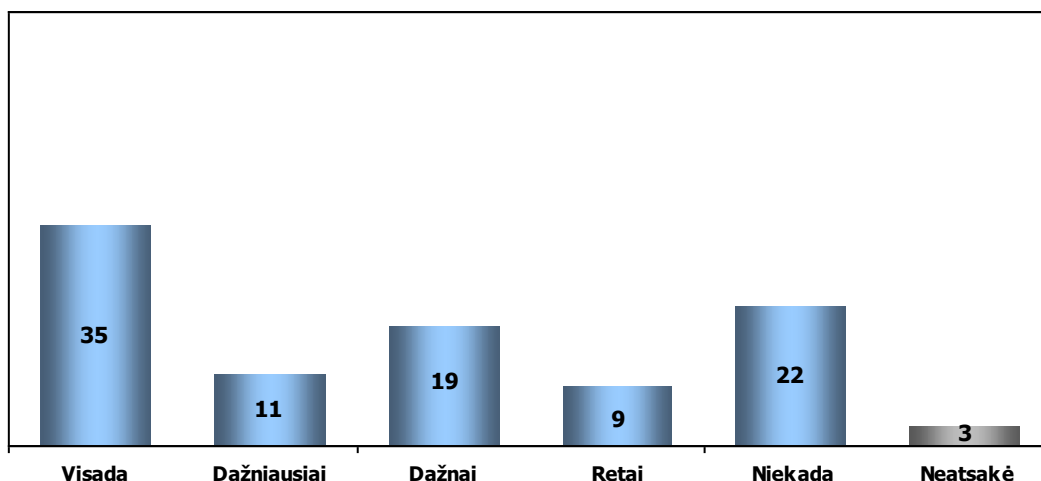
3.13.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal pirmų lytinių santykių amžiaus rodiklį (proc., N=212)

Turėję lytinių santykių nurodė 53 proc. respondentų. Vidutinis pirmų lytinių santykių amžius – 17,2 metų.

Dauguma (68 proc.) lytinį gyvenimą pradėjusių respondentų pirmuosius lytinius santykius turėjo būdami 16–18 metų. 15 proc. lytinius santykius pradėjo jaunesniame amžiuje. 19 proc. – būdami vyresnio amžiaus (žr. 3.13.1 pav.).

Lytinių santykių dažniau yra turėję vyresni (19–29 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

Naudojimasis kontraceptinėmis priemonėmis lytinių santykių metu, matuojamas 5 rangų skale pagal dažnumą, nuo „visada“ iki „niekada“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

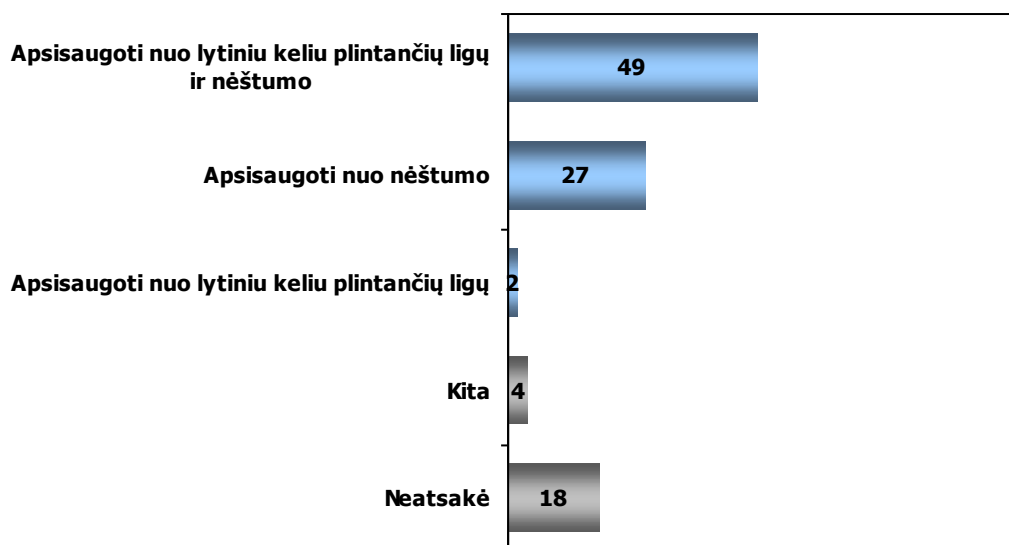

3.13.2 paveikslas. Naudojimasis kontraceptinėmis priemonėmis lytinių santykių metu (proc., N=212)

35 proc. kontraceptinėmis priemonėmis lytinių santykių metu naudojasi visada, 11 proc. – dažniausiai, 19 proc. – dažnai. 9 proc. respondentų nurodė, kad kontraceptinėmis priemonėmis naudojasi retai, 22 proc. jomis išviso nesinaudoja (žr. 3.13.2 pav.).

Kontraceptinėmis priemonėmis visada dažniau naudojasi vyrai (Pearsono χ^2 testo $p = 0,002$).

Kontraceptinių priemonių naudojimo priežastys – pateikiamos 3 priežastys ir galimybė nurodyti kitą variantą, leidžiama pasirinkti vieną atsakymą. Pateikiamas tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

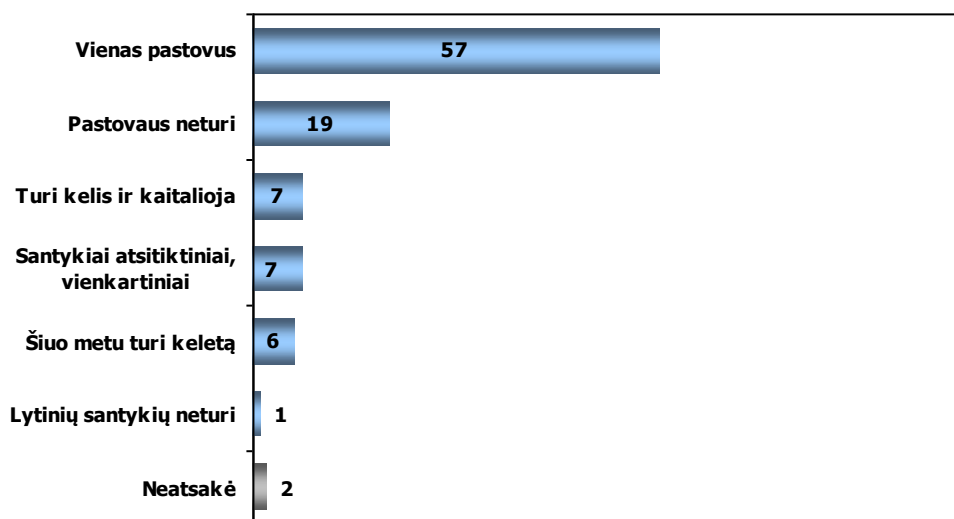

3.13.3 paveikslas. Kontraceptinių priemonių naudojimo priežastys (proc., N=212)

Dažniausiai (49 proc.) kontraceptinės priemonės naudojamos apsisaugoti nuo lytiniu keliu plintančių ligų bei nėštumo. 27 proc. šias priemonės pasirenka tik tam, kad apsisaugotų nuo nėštumo. 2 proc. – tam, kad apsisaugotų nuo lytiniu keliu plintančių ligų (žr. 3.13.3 pav.).

Kontraceptines priemones, tik apsisaugoti nuo nėštumo, dažniau naudoja vyriausi (24–29 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,002$).

Lytinių partnerių skaičius ir pastovumas. Prašoma pasirinkti tinkamą variantą. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.13.4 paveikslas. Lytinių partnerių skaičius ir pastovumas (proc., N=212)

Didžioji dalis nurodė, kad turi vieną pastovų partnerį (57 proc.). 19 proc. teigė, kad pastovaus partnerio neturi. 13 proc. šiuo metu turi kelis partnerius. Atsitiktinių, vienkartinį santykių pareiškė turintys 7 proc. apklaustųjų (žr. 3.13.4 pav.).

Vieną pastovų lytinį partnerį dažniau turi moterys (Pearsono χ^2 testo $p=0,038$) ir vyresni (19–29 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p<0,001$).

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, 14–18 metų amžiaus jaunuolių manymu, norint, jog bendraamžiams nestigtų informacijos apie lytinius santykius, reikia:

- ✓ **mokymo įstaigose vesti specialias paskaitas lytinių santykiu tema** („daugiau paskaitų ir informacijos“, „daugiau rengti paskaitų“, „aktyviau pradėti mokyti mokyklose“, „derėtų įvesti lytinio švietimo pamokas mokyklose“, „rengti privalomus seminarus mokyklose, universitetuose“, „jaunimui praveisti specialių pamokų, „aukštesniųjų klasių moksleiviams įvesti lytinio švietimo programą“)
- ✓ **mokymosi įstaigose vesti lytinio ugdymo konsultacijas su specialistais** („atsakymus pateiktų specialistai“, „juos turėtų supažindinti specialistai“, „kalbėti apie tai su išmanančiais žmonėmis“).

Vieno jaunuolio (14–18 m.) manymu, norint, jog netrūktų informacijos apie lytinius santykius, reikia **sukurti interneto tinklalapius, kuriuose jaunimas galėtų anonimiškai konsultuotis su specialistais** („lytinio švietimo puslapiai, kur jaunuoliams būtų atsakoma anonimiškai“).

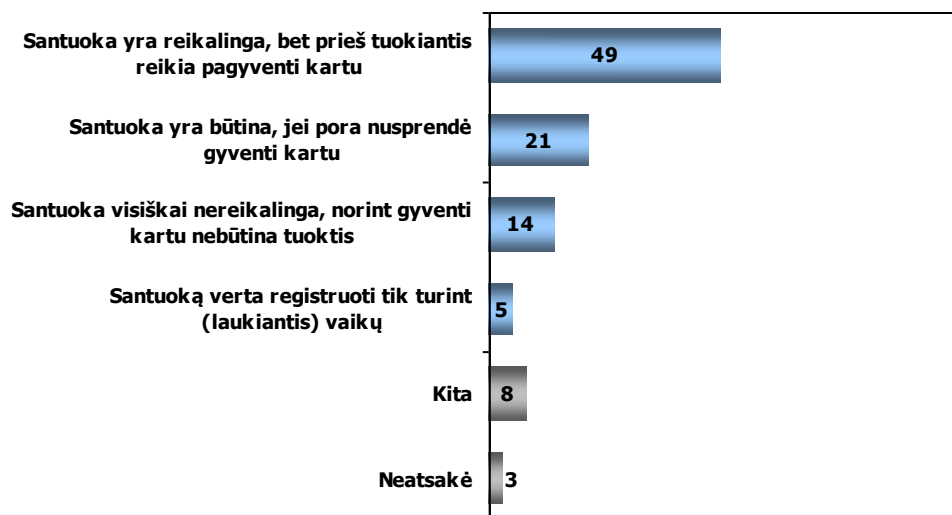
Keletas 14–18 m. amžiaus jaunuolių patikino, kad **informacijos jiems netrūksta** („manau, informacijos yra tikrai daug“, „jaunuoliai patys susiranda informaciją“, „visi viską žino“).

Vyresnio amžiaus (19–29 m.) jaunuoliai taip pat pritaria ugdymui mokykloje, įvairių paskaitų organizavimui, o taip pat siūlo bendraamžių informuotumą didinti ir šiais būdais:

- ✓ **platinant specialias reklamas** („reikėtų patalpinti ir skleisti reklamą socialiniuose tinklalapiuose, tokiuose, kaip „facebook“, „twitter“ ir pan.“, „daugiau reklamų per televiziją, radiją ir stenduose“)
- ✓ **teikiant daugiau informacijos apie lytinių santykių pasekmes** („mažai dėmesio skiriama lytinių santykių pasekmėms“)
- ✓ **leidžiant specialius leidinius apie lytinius santykius** („lankstinukai“, „leisti knygutes“).

Keletas 19–29 m. amžiaus informantų teigė esantys pakankamai **išsamiai informuoti apie lytinius santykius bei šeimos planavimą** („manau, kad mano amžiaus jaunuoliams informacijos netrūksta“, „manau, kad jos netrūksta“, „informacijos pakanka“).

Nuostatos santuokos atžvilgiu, pateikiami keturi teiginiai apie tai, kada ir kodėl reiktų susituokti. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.13.5 paveikslas. Nuostatos santuokos atžvilgiu (proc., N=400)

49 proc. Plungės rajono jaunuolių linkę manyti, kad santuoka yra reikalinga, bet prieš tuokiantis reikia pagyventi kartu. 21 proc. mano, kad, norint gyventi kartu, santuoka yra būtina. 14 proc. teigia, kad, norint gyventi kartu, santuoka visiškai nereikalinga, 5 proc. laikosi nuomonės, kad santuoka reikalinga tik turint (laukiantis) vaikų (žr. 3.13.5 pav.).

Nuomonei, kad santuoka būtina porai nusprendus gyventi kartu, dažniau pritaria vyriausi (24–29 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

19–29 metų amžiaus informantai mano, kad siekiant šeimoje išlaikyti darną, svarbiausia:

- ✓ **pagarba, pasitikėjimas, supratimas, tolerancija** („supratimas“, „savitarpio supratimas“, „pasitikėjimas“, „pagarba“, „tolerancija“, „atladumas“)

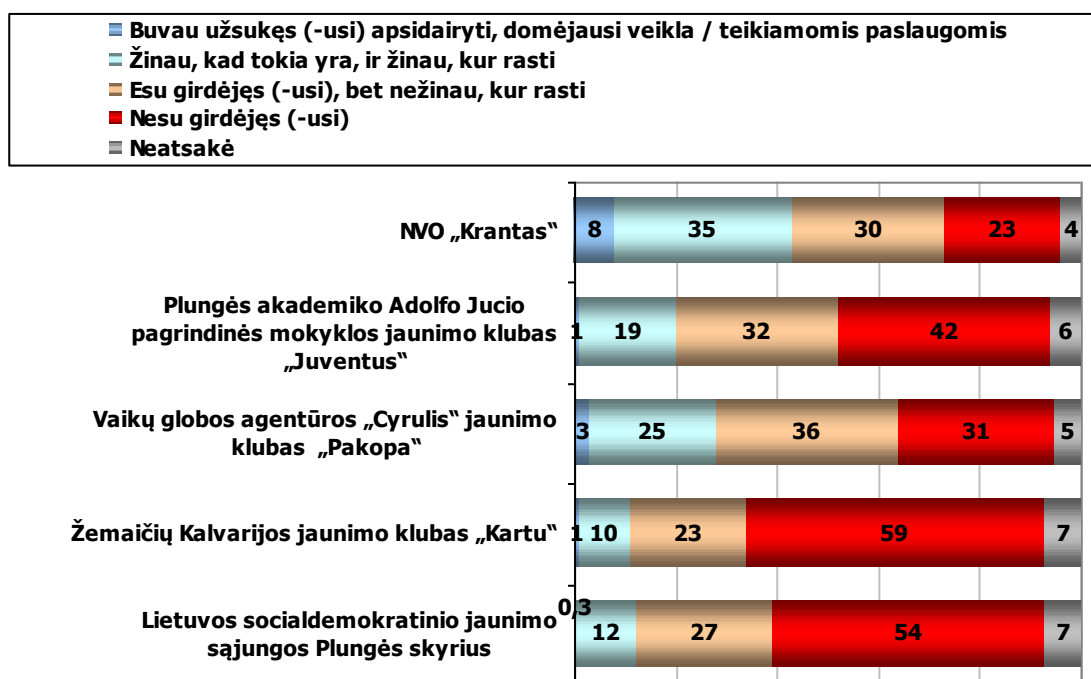

- ✓ **atviras bendravimas** („bendravimas“, „išklausymas“, „nuomonių išsakymas“, „atvirumas“, tarpusavio atvirumas“)
- ✓ **sprendimų priėmimas kartu** („bendras sprendimų priėmimas“)
- ✓ **kompromisų ieškojimas** („kompromisų ieškojimas“).

3.14. Jaunimo organizacijų žinomumas

Ši tyrimo dalis skirta išsiaiškinti savivaldybėje veikiančių jaunimui paslaugas teikiančių organizacijų žinomumą.

Jaunimui paslaugas teikiančių ar su jaunu dirbančių organizacijų žinomumo rodiklis – kiekvienai organizacijai atskirai matuojamas rodiklis. Pateikiamas organizacijų sąrašas, prašoma įvertinti organizacijos žinomumo lygį. Žinomumas matuojamas rangine skale, kurios galimi variantai: „nesu girdėjęs (-usi)“, „esu girdėjęs (-usi), bet nežinau, kur rasti“, „žinau, kad tokia yra, ir žinau, kur rasti“, „buvau užsukęs (-usi) apsidairyti, domėjausi veikla / teikiamomis paslaugomis“. Pateikiamas procentinis pasiskirstymas pagal skirtingų organizacijų žinomumą.

3.14.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal jaunimui paslaugas teikiančių ar su jaunu dirbančių organizacijų žinomumo rodiklį (proc., N=400)

Iš Plungės rajono savivaldybėje veikiančių jaunimo organizacijų geriausiai žinomos yra NVO „Krantas“ (73 proc.) bei Vaikų globos agentūros „Cyrulis“ jaunimo klubas „Pakopa“ (64 proc.). 52 proc. jaunuolių žino / yra girdėję apie Plungės akademiko Adolfo Jucio pagrindinės mokyklos jaunimo klubą „Juventus“ (žr. 3.14.1 pav.).

4. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBEI

Situacija pagal mokinių savijautą mokykloje, jų gebėjimus spręsti iškylančias problemas vertintina vidutiniškai: nors statistinė dauguma mokykloje jaučiasi gerai, sugeba adekvačiai spręsti kylančias problemas, egzistuoja didelė grupė moksleivių (ši dalis siekia 46 proc.), vidutiniškai ar sunkiai kontroliuojančių įvykius mokykloje.

Kokybinio tyrimo rezultatai rodo, kad pagrindinės problemos mokykloje yra siejamos su fiziniu ir emociniu, atsainiais mokinių ir mokytojų santykiais, užimtumo trūkumu.

Ne pamokų metu moksleiviai dažnai gali naudotis stadionu bei klasėmis / kabinetais, tačiau kitos mokyklos patalpos jiems nėra prieinamos.

Rekomenduotina daugiau dėmesio skirti saugios aplinkos mokykloje kūrimui – daugiau dėmesio skirti mokytojų ir mokinių tarpusavio santykių bei patyčių mokyklose problemoms spręsti. Atsižvelgiant į sunkią didelės dalies jaunimo materialinę padėtį, sudaryti sąlygas išnaudoti mokyklos infrastruktūrą aktyviam jaunuolių laisvalaikio praleidimui (aktų, sporto salės ir pan.).

***

Dauguma studijuojančių jaunuolių lengvai ar labai lengvai geba įveikti iškylančius sunkumus. 36 proc. studijuojančio jaunimo dirba. Kaip rodo šio tyrimo rezultatai, apie trečdalis jų patiria sunkumų derindami studijas ir darbą.

Tyrimo duomenys rodo, jog studentai nėra linkę keisti savojo studijų pasirinkimo: didžioji dalis ketina tęsti studijas toje pačioje srityje Lietuvoje. Apie kitas sritis ar studijas užsienyje svarsto apie 12-14 proc. studijuojančių tyrimo dalyvių. Tiesa, apie studijas užsienyje dažniau galvoja geriau su jomis šiuo metu susidorojantys jaunuoliai.

Rekomenduotina skatinti jaunimą studijuoti aukštosiose mokyklose iškart po vidurinio išsilavinimo įgijimo – tuomet studijų procesas sklandesnis, jaunuoliai sėkmingiau sprendžia problemas nei vyresnio amžiaus studentai, kuriems tenka derinti studijas ir (dažnai) darbą bei šeimą. Taip pat *rekomenduotina* jaunuoliams sudaryti sąlygas kuo išsamiau susipažinti su Lietuvos aukštosiomis mokyklomis, rengiant šių mokyklų prisistatymus ar susitikimus su savivaldybės jaunimu.

***

Dauguma dirbančių savivaldybės jaunuolių yra samdomi darbuotojai, dirbantys visą darbo dieną. Tik pusė dirbančių jaunuolių dirba pagal specialybę. Tai lemia itin mažas jaunuolių domėjimasis profesija. Tai būdinga tiek mokyklinio amžiaus respondentams, tiek studijuojantiems jaunuoliams, tiek dirbančiam jaunimui. Ši tendencija daro didelę įtaką tolesniam jaunuolių profesinės karjeros vystymuisi bei mažina perspektyvas darbo rinkoje. Dirbantys pagal specialybę geriau susidoroja su darbe kylančiais sunkumais. Taip pat jie rečiau svarsto galimybę keisti darbą.

Daugumai dirbančiųjų darbdaviai sudaro sąlygas mokytis ir tobulėti, su problemomis darbe susidorojama gerai.

38 proc. darbą turinčių jaunuolių ketina jį keisti. Pagrindinis tokių ketinimų motyvas – per mažas atlyginimas. Ketinantys išvykti į kitą miestą (dažniausiai didmiestį) tai dažniau motyvuoja didesnėmis galimybėmis pasirinkti darbą, svarstantys apie emigraciją – didesnėmis uždarbio galimybėmis.

Nedirbantys dažniau nurodė nerandantys darbo už tenkinantį darbo užmokestį, o darbo ieškosi pirmiausia per skelbimus internete ar laikraščiuose. Tiek Lietuvoje, tiek užsienyje jaunuoliai dažniausiai sutiktų dirbti tik gerai apmokamą darbą.

Su verslumo politika susipažinę 17 proc. jaunuolių. 12 proc. mano, kad Lietuvoje sudarytos sąlygos jauniems žmonėms plėtoti savo verslą.

Rekomenduotina stiprinti jaunimo profesinį orientavimą visuose lygmenyse, ypatingą dėmesį skiriant moksleiviams. Specialūs užsiėmimai turėtų skatinti moksleivius pažinti savo pomėgius, patrauklias veiklos sritis, taip pat analizuoti ir atrasti savąsias kompetencijas. Tokio pobūdžio savianalizės pratimai / užduotys / žaidimai turėtų būti papildomi bendra informacija apie konkrečias studijų galimybes Lietuvos aukštojo mokslo švietimo sistemoje bei jų pritaikymą profesinėje veikloje – šalies darbo rinkoje. Moksleivių supažindinimas su konkrečiais sėkmingos karjeros pavyzdžiais taip pat skatintinas. Tuo tikslu mokyklose gali būti organizuojami susitikimai su profesinių aukštųjų mokyklų buvusiais moksleiviais, aukštųjų mokyklų atstovais ar verslo (darbdavių) atstovais, galinčiais pateikti praktinių pavyzdžių apie domėjimosi specialybe svarbą.

Taip pat *rekomenduotina* didinti jaunimo verslumo skatinimo programų žinomumą bei prieinamumą.

***

Svarbiausi turiningą laisvalaikį ribojantys faktoriai: finansų trūkumas, didelis mokslo krūvis bei laisvalaikio formų skurdus pasirinkimas. Nors dauguma jaunų žmonių yra patenkinti savo laisvalaikiu, lėšos yra pagrindinis faktorius, ribojantis jų laisvalaikio realizavimo galimybes.

Dauguma jaunimo įvardintų problemų yra objektyvaus pobūdžio ir savivaldybės tiesioginės galios jas pakeisti yra ribotos. *Rekomenduotina* remti NVO, rengiant paraiškas jaunimo užimtumo projektams finansuoti, išnaudoti NVO kūrybinį potencialą, siekiant maksimalios nevyriausybininkų kūrybinio potencialo ir savivaldybės finansinio palaikymo efektyvumo bei sinergijos.

Taip pat *rekomenduotina* sudaryti sąlygas nemokamų renginių jaunimui organizavimui. Savivaldybės jaunimo organizacijos gali kviesti jaunuosius menininkus, saviveiklininkus nemokamai naudotis organizacijos patalpomis (ar lauko erdve) savo renginiams, pristatymams ar kitokiai meninei veiklai. Tokiu būdu būtų skatinamas tiek apskritai jaunimo iniciatyvumas, kūrybinė veikla, savirealizacija, tiek sudaromos sąlygos jų bendraamžiams nemokamai leisti laisvalaikį, pažinti įvairesnes laisvalaikio leidimo formas. Ši sintezė gali būti skatinama, organizuojant simbolinius įdomiausios jaunimo laisvalaikio formos konkursus ar rinkimus.

***

Jaunimo santykiai su draugais labiau apibrėžiami kiekybiniais, o ne kokybiniais parametrais: jaunuoliai turi daug draugų (du ir daugiau artimų draugų), lengvai mezga

naujas pažintis, tačiau tik kas trečias jaunuolis gali pasigirti aukšta santykių su draugais kokybe.

Vis dėlto kokybinio tyrimo metu išryškėja jaunimo poreikis palaikyti kokybiškus santykius su draugais: sulaukti jų pagalbos, teigiamų emocijų, išsipasakoti, kartu praleisti laisvalaikį, nesijausti vienišam.

Rekomenduotina atkreipti su jaunimu dirbančių psichologų, socialinių darbuotojų dėmesį į rizikos grupę – 14–18 metų jaunuoliai, ypač vaikinai, neturintys tvirto socialinio palaikymo (asocialios šeimos, emigravę tėvai ir pan.) – šio amžiaus jaunuoliai yra linkę megzti naujas pažintis, tačiau neturėdami stipraus socialinio palaikymo gali būti itin lengvai socialiai ir psichologiškai pažeidžiami.

***

Nors daugumos jaunuolių kaimynystė yra saugi, rizikingoje ar pavojingoje aplinkoje gyvena net 29 proc. apklaustųjų, o daugiau nei pusės respondentų pasitenkinimo kaimynyste rodiklis yra vidutinis.

Kokybinio tyrimo duomenimis, pagrindinės jaunimo akcentuojamos problemos gyvenamojoje vietovėje yra laisvalaikio praleidimo vietų stygius, saugumo trūkumas, gyventojų abejingumas vieni kitiems, žalingi įpročiai, darbo vietų stygius.

***

Dauguma jaunuolių gyvena su tėvais. Būstą nuomojasi 11 proc. jaunų savivaldybės gyventojų, 8 proc. turi nuosavą būstą.

Pagrindiniai finansavimo šaltiniai yra tėvų parama bei uždarbis. 24 proc. apklaustųjų pajamos neviršija 500 litų per mėnesį. Kokybiniam tyrimo jaunuoliai, kalbėdami apie gyvenimo sąlygų kokybės supratimą, paminėjo tiek emocinius (asmeninė motyvacija, geri santykiai su aplinkiniais), tiek racionalius (pastovus darbas, finansinis stabilumas, būstas) aspektus.

***

Tyrimo dalyvavę jaunuoliai pasižymi itin silpnu pilietiniu aktyvumu. Tai matyti tiek iš mažo domėjimosi politika, tiek iš neaktyvaus dalyvavimo įvairiose pilietinėse ar savanoriškose akcijose, nevyriausybinų organizacijų veikloje. Toks vidutinis aktyvumas būdingas ir aplinkiniams, esantiems jaunimo aplinkoje.

11 proc. dalyvauja NVO veikloje, 11 proc. priklauso neformaliai grupei ar stiliui. Nors įsitraukimas nėra didelis, apskritai jaunų žmonių nuostatos politinio-pilietinio-socialinio aktyvumo atžvilgiu gana pozityvios: jaunimas jaučiasi laisvas pilietiškai, palankiai vertina žmones, dalyvaujančius visuomeninėje veikloje.

Silpną jaunimo pilietinį aktyvumą iš esmės lemia tai, jog supanti aplinka taip pat pasižymi pasyvumu. Apskritai jaunuoliai neigiamos nuostatos dėl dalyvavimo pilietinėse veiklose neturi, tačiau stokoja iniciatyvos. Todėl jaunimas pirmiausia turi būti skatinimas iš šalies, t.y. per įvairaus profilio jaunimo organizacijas, nevyriausybines organizacijas ar savivaldos organus. Tai gali būti atliekama per neformalias jaunimo saviveiklos grupes, kviečiant jas plačiau komunikuoti savo veiklą (nebūti „uždaru draugų klubu“) bei atlikti

konkrečius savanorystės projektus, įtraukiant savivaldybės bendruomenę. Tokio tipo projektus *rekomenduotina* vykdyti ir mokyklose, siekiant diegti pilietiškumo nuostatų vystymą kuo jaunesniame amžiuje. Įvairūs konkursai tarp mokyklų, orientuoti į savanorystę (pvz., didžiausio aplinkos ploto sutvarkymas, daugiausia labdaros surinkimas), gali duoti teigiamą rezultatą.

***

78 proc. jaunuolių kasdien naudojami internetu. Dar 20 proc. tai daro bent kartą per savaitę.

Rekomenduojama išnaudoti internetą kaip svarbiausią komunikacinį kanalą regiono jaunimo politikos formavime bei kasdieninių iššūkių ir problemų sprendime.

***

Tyrimo duomenys rodo, jog alkoholio vartojimas yra labiausiai paplitęs žalingas jaunų žmonių įprotis. Kokybinio tyrimo dalyviai alkoholizmą taip pat įvardija kaip vieną didžiausių bendraamžių problemų. Vis dėlto tyrimo metu nustatytos alkoholio vartojimo grėsmės tikslinei grupei yra sąlyginės, nes tyrimo išėties taškas buvo paties respondento sąmoningas savęs vertinimas.

Tam tikros patirties su narkotikais ar noro juos išbandyti turi 15 proc. respondentų. Visgi daugumos (80 proc.) jaunuolių požiūris į narkotikus vienareikšmiškai neigiamas. 32 proc. jaunuolių reguliariai rūko. Šis rodiklis yra artimas bendram rūkymo paplitimui visuomenėje.

Įvairūs lošimai (išskyrus loterijas) tarp jaunuolių nėra paplitę.

Raminamuosius vaistus yra vartoję 22 proc. apklaustųjų, dažniau moterų.

Kokybinio tyrimo metu išryškėja aiški paties jaunimo atstovų pozicija – siekiant apsaugoti nepilnamečius būtina griežčiau kontroliuoti alkoholio, narkotikų ir rūkalų prieinamumą. Akcentuojamas ne tik formalus draudimas (pvz., prekybos cigaretėmis ar naktinės alkoholio prekybos), bet ir draudimų laikymosi kontrolė. Tam *rekomenduotini* atsitiktiniai policijos pareigūnų reidai jaunimo pasilinksminimo vietose, atokesniuose prekybos taškuose, kur paprastai jaunimas dažnai nevaržomai nusiperka kvaišalų.

Taip pat *rekomenduotina* taikyti kitus tyrimo metodus realiam alkoholio žalos masto ir poveikio savivaldybės jaunimui įvertinimui. Tyrimas leidžia daryti prielaidą, kad narkotikų paplitimas savivaldybėje yra lokalizuotas konkrečiose grupėse.

***

Daugumos merginų KMI yra normalus (šis parametras skaičiuotas tik merginoms). Turinčių viršsvorį yra daugiau nei turinčių per mažą svorį. Tikėtina, jog viršsvorio problema stiprės ir vyresniame amžiuje, nes tokia tendencija pastebima: jauniausioje tiriamo amžiaus grupėje dominuoja nepakankamas svoris, vyriausioje – viršsvoris. Dietų bent retkarčiais laikosi 19 proc. jaunuolių (dažniau merginų).

Kalbant apie maitinimosi įpročius, sveikumo prasme jie vertintini kaip vidutiniški. Pagrindinės problemos: nesveiko maisto pasiūla, reklamos įtaka, greitas gyvenimo tempas, nesirūpinimas savo sveikata bei finansų trūkumas.

Rekomenduotina organizuoti / remti NVO iniciatyvas, nukreiptas į sveiko ir aktyvaus gyvenimo būdo propagavimą vyresnėje jaunimo grupėje bei tarp moterų.

***

Gera fizine ir psichine savijauta pasižymi vos 45-54 proc. apklaustų jaunuolių. Atitinkamai pusė jaunuolių save vertina tik vidutiniškai. Šie rodikliai siejasi ne tik tarpusavyje, t.y. geriau besijaučiantys fiziškai taip pat pasižymi geresne psichine sveikata, geriau save vertina, bet ir su mitybos įpročiais. Kuo sveikiau jaunuolis maitinasi, tuo geriau jis (-i) save vertina.

Fizinės ir psichinės jaunuolių savijautos gerinimas turi prasidėti nuo sveikos gyvensenos įpročių ugdymo ir sąlygų šiems įpročiams realizuoti sudarymo. Pastebima, jog fizinis pasyvumas ima formuotis paauglystėje, kuomet jaunuoliai ima aktyviau naudotis kompiuteriu, įsitraukia į bendravimą internetu, kompiuterinius žaidimus. Be to, atsiranda papildomi trukdžiai – rūkymo problemos, noras daugiau laiko praleisti su draugais. Šiame tarpsnyje sportą ima keisti laiko leidimas prie kompiuterio ar susibūrimai, pasilinksminimai su bendraamžiais. Ilgainiui dingsta sportavimo įgūdžiai, jaunuoliams nelieka įpročio būti fiziškai aktyviems ir vėlesniame amžiuje. Siekiant išvengti fizinio aktyvumo sumažėjimo, *rekomenduotina* užtikrinti sąlygas mokiniams sportuoti po pamokų (mokyklos salėje ar stadione). Taip pat būtina skatinti sporto užsiėmimų, būrelių organizavimą mokyklose. Sporto renginių organizavimas, sudarant sąlygas visiems išbandyti jėgas ir įrodyti savo fizinį parengtumą, taip pat gali motyvuoti jaunimą rinktis fiziškai aktyvų laisvalaikį.

***

Lytinis jaunuolių išprusimas gana aukštas: 31 proc. retai arba niekada nenaudoja apsaugos priemonių. Priemonės naudojamos apsisaugoti nuo lytiniu keliu plintančių ligų bei neplanuoto nėštumo. Dauguma jaunų žmonių turi vieną pastovų lytinį partnerį.

Savivaldybės jaunimo požiūris į šeimą gana tradicinis: santuoka reikalinga, tačiau daugelis daro išlygų dėl „priešsantuokinio“ pagyvenimo kartu.

Jaunesni (14–18 m.) kokybinio tyrimo dalyviai akcentuoja lytinio švietimo pamokų bei konsultacijų su specialistais trūkumą. Vyresni jaunuoliai minėjo specialių reklamų, leidinių svarbą.

Lytinio švietimo priemonės turi būti orientuotos į mokyklinio amžiaus jaunuolius. Be švietimo mokykloje ar specialių renginių lytinių santykių tema, *rekomenduotina* užtikrinti galimybę jaunuoliams patiems susipažinti su patikima informacija. Tuo tikslu mokykloje gali būti dalinamos knygelės ar lankstinukai su svarbiausia informacija apie lytinius santykius. Atsižvelgiant į tai, jog jaunuoliai yra itin intensyvūs interneto vartotojai, atitinkama informacija turi būti prieinama ir internete. Tam geriausia būtų sukurti specialią interneto svetainę jaunimui lytinių santykių tema, kur jaunuoliams būtų galimybė ne tik pasiskaityti informacijos ar peržiūrėti vaizdinę medžiagą, bet ir anonimiškai diskutuoti tarpusavyje bei sulaukti profesionalų (medikų, psichologų) komandos atsakymų į rūpimus klausimus.